

ERDÉSZETI LAPOK

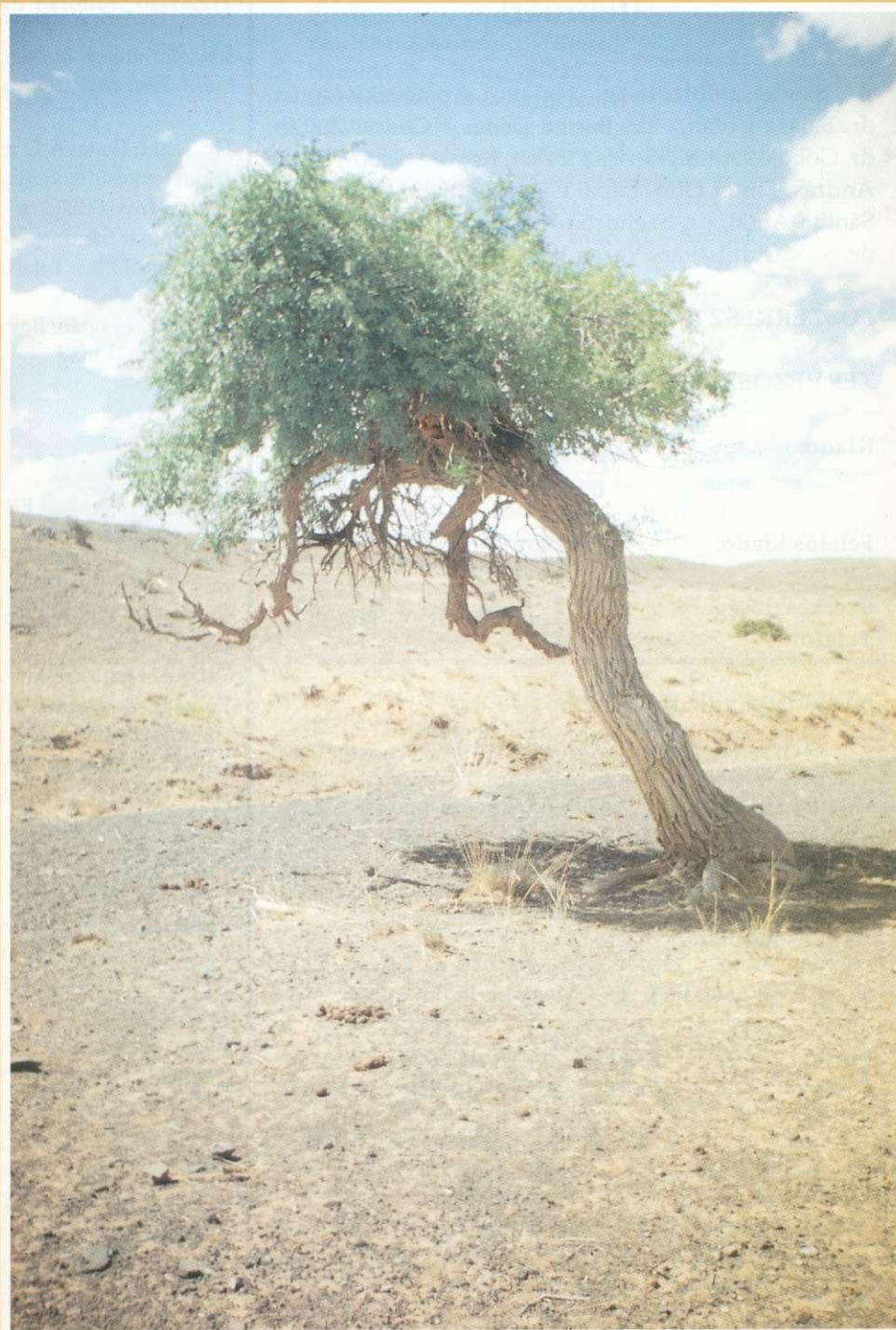
AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-BEN

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1997. február
CXXXII. évfolyam

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata

CXXXII. évfolyam 2. szám (február)

A Szerkesztőbizottság tagjai: Apatóczy István,
dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Gencsi Zoltán,
dr. Gőbölös Antal, Kertész József, Kovács Gábor, Mizik
András, Pintér Ottó, Pápai Gábor (a bizottság elnöke),
Sántha Antal, dr. Szendrői László, dr. Szikra Dezső,
dr. Szodfridt István, Varga Béla, Vaski László

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Kiadó: Országos Erdészeti Egyesület
1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó: Dr. Szikra Dezső

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
Telefon: 201-7737

Nyomdai munkák: Csathó és Társa
Nyomdaipari Kft.
Eger

Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1997. január 31.

Terjeszti: az Országos Erdészeti Egyesület.
Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad
(1027 Budapest, Fő u. 68.) Megjelenik havonta.

Borító: Pusztaszil valahol Mongóliában
Fotó: Dr. Kőhalmi Tamás

СОДЕРЖАНИЕ

I. САБО: Рынок древесных сортиментов с точки зрения Венгрии	42
II. САБО: Обнаружение <i>Dothistroma septospora</i> (Dereg) Morelet на плантациях черной сосны	44
III. МОЛНАР: Качество и использование древесины <i>Cerasus avium</i>	46
Работа Фаркаш Боли о лесоводстве, написанная в 1820 году (II)	57

TARTALOM

130 ÉVES AZ OEE

Ünnepi választmányi ülés	33
Dr. Kollwentz Ödön: Az OEE mellett egykor létezett más régi magyar erdészeti egyesületek	34

ERDÉSZETI POLITIKA

Nemzetközi Nyárfa Kongresszus II. rész	38
Szabó Győző: A magyar fapiac kül- és belföldi helyzete...	42

ERDÉSZETI KUTATÁS

Dr. Szabó Ilona: A <i>Dothistroma septospora</i> feketefenyő-ültetvényekben	44
Tudományos diákkori konferencia a Soproni Egyetemen	45
Dr. Molnár Sándor: Még egyszer a madárcseresznyéről	46
Dr. Gerse János: Talajkondicionálás az erdészeti gyakorlatban	48
Dr. Marjai Zoltán: Bővített újratermelés – genetikai megjavítás – mag	50

AZ ÉV FÁJA

Dr. Bartha Dénes: A kislevelű hárs botanikai jellemzése	51
---	----

ERDŐKERÜLŐBEN

Dr. Kőhalmi Tamás: Erdésszemmel a mongóliai pusztaszil árnyékából	53
Dr. Molnár Sándor: Pusztulnak-e az őserdők Malajziában?	54
Sylvester Lajos: A kisvasút (II. rész)	55
Bolyai Farkas erdészeti csonka munkája (II. rész)	57
Czuczor Ferenc: A jég fogságában	58
Ismét hatalmas tarokkparti volt Visegrádon	59
KÖNYVISMERTETÉS	60
EGYESÜLETI HÍREK	62

INHALT

Szabó, Gy.: Der Holzmarkt aus ungarischer Sicht	42
Dr. Szabó, I.: Entdeckung der <i>Dothistroma septospora</i> (Dorog) Morelet an Schwarzkiefer Kulturen	44
Dr. Molnár, S.: Das Holz der <i>Cerasus avium</i> – Eigenschaften und industrielle Aufarbeitung	46
Bolyai, F.-s verstmmele Arbeit is Sache der Forstwirtschaft vom Jahre 1820 (II)	57

CONTENTS

Szabó, Gy.: The timber market condition from the Hungarian point of view	42
Szabó, I.: Discovering <i>Dothistroma septospora</i> (Dereg) Morelet in the man-made stands of <i>Pinus nigra</i>	44
Molnár, S.: <i>Cerasus avium</i> : wood properties and industrial using	46
Work on the forestry written by Farkas Bolyai in the year of 1820 (II)	57

Az Országos Erdészeti Egyesület alapításának 130. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi nyilvános választmányi ülése

Az ülést Schmotzer András elnök nyitotta meg. Köszöntötte a jubiláló egyesületet, méltatta tevékenységének fontosságát, a szakmában betöltött összetartó szerepét.

Külön mondott köszönetet a pártoló tagoknak, melyek támogatása nélkül az Egyesület nem működhetne.

Kondor Endre pártoló tag
részvénytársasága nevében veszi át az oklevelet

Oklevél jogi tagvállalatok részére

- Balatonfelvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Rt. – Keszthely
- Északerdő Rt. – Miskolc
- Délalföldi Erdészeti Rt. – Szeged
- Nyírerdő Rt. – Nyíregyháza
- Ipolyerdő Rt. – Balassagyarmat
- Kisalföldi Erdőgazdaság Rt. – Győr
- Kiskunsági Erdészeti és Faipari Rt. – Kecskemét
- Mátra-Nyugatbükki Erdő- és Fafeldolgozó Rt. – Eger
- Mecseki Erdészeti Rt. – Pécs
- Nagyunsági Erdészeti és Faipari Rt. – Szolnok
- Somogyi Erdészeti és Faipari Rt. – Kaposvár
- Vértesi Erdészeti és Faipari Rt. – Tatabánya
- Zalaerdő Rt. – Nagykanizsa
- Pilisi Parkerdő Rt. – Visegrád
- Tanulmányi Erdőgazdaság Rt. – Sopron
- Szombathelyi Erdészeti Rt. – Szombathely
- Gemenci Erdészeti és Vadászati Rt. – Baja
- „Gyulaj” Erdészeti és Vadászati Rt. – Tamási
- VADEX Erdészeti és Vadászati Rt. – Székesfehérvár
- HM Budapesti Erdőgazdaság Rt. – Budapest
- VERGA Erdészeti Rt. – Veszprém
- HM Kaszói Erdőgazdaság Rt. – Kaszó
- „ERDÉRT” – Budapest
- PLANT-COOP Kft. – Budapest

Magyar Tudományos Akadémia
Agrártudományok Osztálya
Erdészeti Bizottság
e l n ö k

Országos Erdészeti Egyesület
Budapest

Kedves Barátaink!

A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottsága nevében tisztelettel és szeretettel köszöntöm az Erdészeti Egyesületet abból az alkalomból, hogy fennállásának 130 esztendő évfordulóját ünnepli. Ez a hosszú idő még a lassan növő tölgyek számára is jelentős kor, emberi mércével tekintve két emberöltő. Miként a tölgy a kis makkból kikelve zsenge fácskává, majd hatalmas fává terelbélYESedik, úgy alakult egyesületünk élete is az alapítás óta eltelt esztendőnk folyamán. Ma már joggal állíthatjuk, hogy olyan fává növekedett, amely az évtizedek viharának tisztességgel kiállta a próbáját, jól szolgálva a hazai erdők és erdészek ügyét és érdekeit.

Az egyesületi élet számos hasznos dolga közül külön szeretnék ma elismeréssel megemlékezni az erdészet fejlesztése, a tudományos ismeretek terjesztése, a kutatási eredmények gyakorlati realizálása terén kifejtett felbecsülhetetlen értékű szolgálatról. Évtizedeken át a szakmai elő-

adások, bemutatók és tapasztalatcserék százait rendezték helyi csoportjaink, amikor megvitatták az újabb tudományos eredményeket és gyakorlati tapasztalatokat. Szinte észrevétlenül vitték át őket a mindennapi gyakorlatba. Ezek a szakmai rendezvények általában közös vacsorával zárultak, amikor fehér asztal mellett szövődött tovább a szakmai egység, az erdészbarátság. Ezzel el is jutottam a második témához, amelyet szeretnék kiemelni.

Az erdész hivatástudat elmélyítése, az erdészek közötti barátság erősítése és a szakmaszeretet növelése is a legkiemelkedőbb egyesületi érdemek közé tartozik. Egyesületünk országos méretű nevelő „iskolává” vált, elősegítve azt, hogy az okleveles erdőmérnökök és erdésztechnikusok hivatásuknak élő erdészek legyenek.

Őszintén kívánjuk, hogy az Országos Erdészeti Egyesület a következő évtizedek, sőt évszázad folyamán is eredményesen valósítsa meg céljait. Tekintettel a közös célokra és törekvésekre, az MTA Erdészeti Bizottsága a jövőben az eddigieknél is hatékonyabb együttműködést szeretne az azonos feladatok jobb megoldása, szakmánk fejlesztése érdekében. A Selmec-Soproni köszöntéssel kívánom: vivat, crescat, floreat!: éljen, növekedjék és virágozzék Erdészeti Egyesületünk mindannyiunk és az egész haza javára!

Dr. Solymos Rezső

Az egyesületi eszme és az egyesületi jog magyarországi fejlődéstörténete címen dr. Török Gábor egy. docens (Államigazgatási Főiskola, Budapest) tartott előadást. Őt dr. Kollwenz Ödön követte.

DR. KOLLWENZ ÖDÖN

Az OEE mellett egykor létezett más régi magyar erdészeti egyesületek

Az OEE megalakulása után 40 évre – egymást gyorsan követően – alakulnak meg az ország egyes tájainak erdészeti egyesületei. Ezek területein jelentkezett helyi szakmai problémák megvitatásán kívül az erdőgazdálkodást érintő országos kérdésekben is állást foglaltak, amik a legtöbb esetben az OEE álláspontjával megegyeztek, beadványaikkal, felterjesztéseikkel azokat megerősítették.

Ezek a vidéki erdészeti egyesületek jóváhagyott alapszabállyal és ennek alapján választott vezetőséggel rendelkeztek: elnök, alelnök, titkár, pénztárnok, számvizsgáló és választmány. Az egyesületek elnökei vagy a régióban kiemelkedő gazdálkodást folytató erdőbirtokok, vagy nagy szakmai tekintéllyel rendelkező erdőtisztok voltak.

Évenként egy-egy tanulmányúttal összekötött közgyűlést és a sükségnek megfelelő választmányi üléseket tartottak. A tanulmányutak egy-egy erdőbirtokos erdőgazdaságában kerültek megrendezésre, ahol szakmai véleményeket cseréltek. Két egyesület saját szaklapot is megjelentetett.

Az integer Magyarország vidéki erdészeti egyesületei

Az ezeréves határokon belül csaknem minden régióban közel egyidőben alakultak meg a táji erdészeti egyesületek. Az első 1905. április 3-án Miskolcon 14 alapító és 131 rendes taggal alakult meg, amely a „Borsod-Gömör-Heves megyék Erdészeti Egyesülete” nevet vette fel. A tagfelvételt a következő módon szabályozta: tag lehetett „a magyar honosságú erdőbirtokosokon és törvényesen képesített erdőtisztéken kívül minden magyar testület és jogi személy, aki az erdőgazdálkodás iránt érdeklődik, az egyesületet támogatni kívánja, akit az igazgató választmány befogad”. Az alapítótagnak egyszer s mindenkorra 150 K-t, a rendes tagok legalább 3 évre évi 6 K tagdíjat vállaltak. 1901-ben az egyesület „Magyar Erdész” címmel hivatalos lapot indított, amely 1914-ig rendszeresen megjelent. Ugyancsak a háború kitöréséig évente megszervezték a tanulmányi kirándulásokkal összekapcsolt közgyűléseiket.

Egy évre az első vidéki erdészeti egyesület megalakulása után 1906. április 22-én 21 alapító és 154 rendes tag abban a meggyőződésben, hogy a vadászat az erdészettől elválaszthatatlan, a Kaposvárott összehívott közgyűlésen jelentette be a „Baranya-Somogy-Tolna megyei Erdészeti és Vadászati Egyesület”-ük megalakulását.

Az alapszabályuk szerint az egyesület tagjai „olyan feddhetetlen és kellő műveltségű magyar állampolgárok lehetnek, akik az erdészeti tudományokkal, az erdőgazdasággal vagy az erdészeti iparban, továbbá a vadászattal és a vadtenyésztéssel foglalkoznak, vagy ezeket pártolásra méltatván a kitűzött cél érdekében támogatni kívánják az egyesületet”. Az első világháború kitöréséig nyolc közgyűlés alkalmával a három vármegye nyolc erdőbirtokosa ismertette erdőgazdálkodását és vendégelte meg a közgyűlés résztvevőit. A háború folyamán közgyűlést nem tartottak.

Ugyancsak kilencven évvel ezelőtt, 1906. december 13-án alakult meg Erdély egyetlen erdészeti egyesülete, az „Arad-Temes-Déva-Lugosvidéki Erdészeti Egyesület” három alapító és 108 rendes taggal Aradon. Ennél az egyesületnél ki kell emelni az erdőgazdálkodással kapcsolatos – ma is elfogadott – szakmai véleményeket és pedig azt, hogy

- az erdők fennmaradását a legjobban az államkincstári kezelés biztosítja, továbbá,
- a magánerdőbirtokoknál jogosnak tartották az állami beavatkozást és irányítást.

A rendszeres egyesületi életet az első világháború leállította, 1919-ben Erdély román megszállásakor az új hatalom az egyesületet feloszlatta.

Hasonló volt a sorsa az 1910. évi január 14-én Lőcsén megalakult „Szepesvármegyei Erdészeti Egyesület”-nek, 16 alapító és 87 rendes taggal. Az alapító tagok 100 K-val, a rendes tagok évi 3 K tagdíjjal járultak hozzá az egyesület működéséhez. Ez a Felvidék egyetlen aktívan működő erdészeti egyesülete volt. Négy év után a világháború miatt megszűnt egyesületi élet többé nem aktivizálódhatott, mert a Felvidék cseh megszállása miatt 1919-ben az egyesület magát feloszlatta.

A Felvidéknek volt még egy, az 1906-ban Pozsonyban mindössze 40 taggal megalakult erdészeti egyesülete. Ez Pozsony, Nyitra és Trencsén vármegyék erdőbirtokosait és erdészeit fogta volna össze, az „Északnyugatmagyarországi Erdészeti Egyesület”. Megalakulásán kívül működéséről sem sikerült megtudni. Egy azonban bizonyos, hogy az 1919-es Erdészeti Zsebnaptár az erdészeti egyesületek között nem tárgyalja.

Ezeknek az erdészeti egyesületeknek fő célkitűzése az egyes erdőbirtokokban folyó erdőgazdálkodás megismertetése és színvonalának emelése volt. Ezt a közgyűlésekkel együtt tartott erdőbejárásokkal összekapcsolt szakmai vitákkal segítették.

Szaklap 1912-ből

Dr. Kollwenz Ödön tartja előadását

Fontos feladatuknak tartották azt is, hogy az erdőgazdálkodás országos kérdéseire, az erdészeti politikához hozzájárulhassanak, arról véleményt nyilváníthassanak. Így kívánatosnak tartották

- az erdőingatlanok eldarabolásának tilalmát;
- az erdei legeltetés megszüntetésének törvényes rendezését;
- a hegyvidéki erdők területi csökkenésének megállítását az árvízvesztély csökkentése végett;
- az alföldfásítás megindítását;
- a kopárfásítások végrehajtásához anyagi fedezet biztosítását;
- a vadászati törvény revízióját;
- vadértékesítő szövetkezet megalakítását;
- az orvvadászat megakadályozására hatásosabb szankciókat.

A vidéki erdészeti egyesületek legtöbbje szoros kapcsolatot tartott egymással és az OEE-vel, közgyűléseikre képviselőiket rendszerint elküldték, ami az álláspontok közös kialakítását segítette el.

A vidéki erdészeti egyesületek az első világháború után

Legértékesebb erdeink elvesztésével együtt járt az OEE tagságának csökkenése is. Az egyesületi élet lebénult tevékenysége mindössze a fővárosra és annak környékére korlátozódott. A magyar nemzetgazdaság az összeomlás előtt állt. A mind jobban gyorsuló pénzromlás és a nemzetgazdaság hanyatlását gr. Bethlen István valóban szakértő kormánya a békekötés után 4 évre, 1924-re nyugati kölcsönrel és a gazdagok egyszerű alapos megadóztatásával (vagyonváltással) megállította. Emellett a másik fő cél volt a belső rend biztosítása. Ezért a nagyobb városokban azt tette, hogy az államrendőrséget a szükségnek megfelelően megerősítette, a falvak és a tanyák rendjét a csendőrség felállításával biztosította, kiknek segítségével sikerült az illegális fakitermeléseket a minimumra leszorítani.

Az új határokon belül maradt két vidéki erdészeti egyesület közül először a *Borsod-Gömör-Hevesmegyei Erdészeti Egyesülete* talált magára. Már 1921-ben összehívott egy választmányi ülést, amelynek egyetlen célja volt, hogy Károlyi Mihályt, akit az ország tönkretovójének tekintettek, tagjai közül törölje.

A rendszeres egyesületi élet csak az 1925-ben összehívott közgyűléssel kezdődött. Minthogy az új országhatár-megállapítás enélkül az egyesületnél is területvesztést okozott, az egyesület neve már nem fedte a tényleges helyzetet, a közgyűlés az egyesület nevét az új helyzetnek megfelelő *„Tiszajobbparti megyék Erdészeti Egyesülete”*-re változtatta. Székhelye továbbra is Miskolc maradt. Elnöke *br. Waldbott Kelemen*, az OEE későbbi elnöke lett.

A másik, az új határokon belül maradt ugyancsak területvesztés egyesület a *„Baranya-Somogy-Tolnamegyei Erdészeti és Vadászati Egyesület”* volt. Az egyesületi élet az 1925 májusában Kaposvárra összehívott közgyűléssel indult meg, amelyre Zala vármegye erdőbirtokosai és erdőtisztjei is meghívást kaptak. A közgyűlés kimondta a régi egyesület megszűnését és ezentúl már a négy vármegye területét magába foglaló *„Déldunántúli Erdészeti és Vadászati Egyesület* nevet vette fel. Az egyesület központja 1934-ig Kaposvár, ettől kezdve Pécs lett.

A küldöttek...

...figyelme

Schmotzer András elnök úr
Országos Erdészeti Egyesület
Budapest

Igen Tisztelt Elnök Úr!

Engedje meg, hogy a Magyar Mikológiai Társaság tag-sága, vezetősége és a magam nevében őszinte jókövetésünkkel és nagyrabecsülésünkkel tolmácsoljam. Kérem ezt annál inkább, mert Társaságunk annakidején az OEE szakosztá-lyaként kezdte működését, s az erdészettársadalom lehetőségei szerint támogatta is a mikológusok lelkes csapatát. Meggyő-ződésünk, hogy az erdő és az erdészet ügye ma is igen ak-tuális, fontos kérdés, ami számtalan megoldandó feladatot jelent az Önök számára. Ezekhez kívánunk sok erőt és tö-retlen akaratot.

Őszinte nagyrabecsüléssel:

Prof. dr. Vetter János
a tudományok doktora
tanszékvezető egyetemi tanár
a Magyar Mikológiai Társaság elnöke

Az erősen erdőművelési szemléletű egyesület kiemelten foglal-kozott a tölgy és a bükk természetes felújításával, a tölgyasarjerdők szálerdőkké való átalakításával, a sziklakopárok erdősisítésével, amelyek mind a régió erdőgazdálkodásának legégetőbb problémáit jelentették.

Ugyancsak 1925-ben a megcsönkített ország harmadik erdős régiójában 5 vármegye: Sopron, Győr, Vas, Komárom és Veszprém erdőbirtokosaival és erdőtisztjeivel Győrött 22 alapító és 192 taggal egy új szakmai egyesület: a *„Felsődunántúli Erdészeti és Vadászati Egyesület”* alakult. Ezzel az ország valamennyi erdős területén Budapest környékének (Pest, Pilis, Solt, Kiskun, Nógrád és Fejér vármegyé) kivételével megalakultak és működtek helyi erdészeti egyesületek. Ez egyike volt a legaktívabb erdészeti egye-sületeknek, mert munkájába a soproni erdőmérnöki főiskola tanári kara is bekapcsolódott. Az egyesület hivatalos lapja a rövid életű (1930-1931) *„Erdőgazdasági Szemle”* negyedévenként jelent meg, jórészt a soproni főiskola tanárainak tanulmányaival (Sébor, Fehér, Modrovich, Bokor tanulmányaival találkozhatunk bennük).

A vidéki egyesületek a Csonka-Magyarország megváltozott er-dészeti viszonyaiból adódó kihívásokkal találkoztak. Ezekkel kap-csolatban kérték:

- az OEE közbenjárását a hazai tűzifa kedvezményes vasúti szállításának biztosítására;
- a román tűzifaimport azonnali leállítását;
- a főhatóság segítségét, hogy a pénzügyminiszter az erdősisíté-sekben a fagy által okozott súlyos károk miatt részükre adócsök-kenést biztosítson;
- a vadkártérítésnek a törvényhozás útján történő szabályozását;

- több ízben tárgyalták az erdőtörvény-tervezetet;
- kívánatosnak tartották az OEE-vel való szorosabb együttműködést.

A kari összetartásnak szép példáját mutatta az 1929. évi balatonfüredi – a Tiszajobbparti megyék Erdészeti Egyesülete által kezdeményezett – közös vándorgyűlés, amelyen a három erdészeti egyesület külön-külön megtartott közgyűlése után az erdőtörvény-tervezettel kapcsolatos közös vitát tartottak és egységes álláspontot foglaltak el és terjesztettek fel.

Az erdészeti egyesületek háború utáni megalakulását az OEE nem fogadta örömmel, mert bennük az egységes erdészeti fellépés veszélyeztetését látta. Ezért megkísérelte a vidéki egyesületekkel történő szorosabb kapcsolat kiépítését, amit ezek elutasítottak, mert az ajánlat elfogadása esetén önállóságuk elvesztését látták. Mindezek ellenére a vidéki erdészeti egyesületek és az OEE kapcsolata általában megfelelő volt. Mindössze egy rövid ideig tartó, de kemény ellentét jelentkezett az OEE és a Felsődunántúli Erdészeti és Vadászati Egyesület között, amit a hazai tűzfifaértékesítés módja váltott ki. Ennek következtében az OEE által patronált Faforgalmi Rt. felszámolás alá került.

A második világháború éveit (1939-1945) alatt az egyesületi élet csaknem teljesen leállt. Mindössze a Dél-dunántúli Erdészeti és Vadászati Egyesület hívott össze 1943-ban egy közgyűlést, amelyen már csak huszan vettek részt.

Az 1945-ös év az erdők életében is jelentős fordulatot jelentett. Az erdők államosításával a régi tulajdoni viszonyok megszűntek, így a helyi erdészeti egyesületek létjogosultsága is megszűnt, önmaguktól feloszlottak.

Az OEE-n kívüli országos erdészeti egyesületek

A történelmi Magyarország egykori társországában, Horvát-Szlavonországban, az erdészeti érdekeket az OEE-től független 52 alapító- és 1135 pártoló tagú Horvátországi Erdészeti Egyesület képviselte. Hivatalos lapja a ma is még azonos címen megjelenő *Sumárski List* volt. Kapcsolata az OEE-vel szakmailag jó volt.

Az erdészeti altiszteknek sokáig nem volt érdekképviseleti szerve. Az OEE azonban szükségét látta, hogy az erdészeti segédszolgálatot végzők munkájukhoz szakmai segítséget kapjanak, egyúttal egymás életkörülményeivel is megismerkedjenek. Ezeket a célokat az 1907-ben megindított „Az Erdő” című szaklap szolgálta. Ennek szerkesztősége a Temesvár-Vadászderdei Erdőri Szakiskolában volt. Az újság „a kisebb erdők kezelői, erdészeti altisztek és erdőőrök és vadőrök részére” készült.

Az erdészeti segédszolgálatot végzők részére a szakmai érdekképviseleti egyesület csak 1927-ben alakult meg „Magyar Erdészeti és Vadászati Segédtszolgálat és Altisztek Országos Szövetsége” névvel (MEASZ). Ez 1928-ban a jobban hangzó „Magyar Erdészeti, Vadászati Műszaki Segédszemélyzet Országos Egyesülete” (MEVME) nevet vette fel. Hivatalos lapja továbbra is „Az Erdő” maradt. Taglétszáma 1942-ben 1260 fő volt. A háború után ez az egyesület is megszűnt, tagjainak jó része az OEE tagságához kapcsolódott.

Mind a vidéki erdészeti egyesületek, mind az erdészeti műszaki segédszemélyzet egyesületének szerepét az 1949-1953 közötti rémuralom bukása után megalakult OEE helyi csoportjai folytatták, így az erdészet, az erdőgazdálkodás helyi problémáinak megvitatása az OEE patronálása alatt történik.

Dupcsik Csaba, tud. munkatárs (MTA Szociológiai Kutató Intézete, Budapest) Az egyesületek szerepe és jövője a magyar polgári társadalomban címen mondta el gondolatait. Ezt követően dr. Szikra Dezső az OEE megalakulásának előzményeiről és körülményeiről szolt.

Az Országos Erdészeti Egyesület 1866. december 9-i megalakítása egy hosszabb folyamat végállomása és egy újnak a kezdete volt.

A XIX. sz. közepére létrejött, kialakult a hazai erdészeti szakmai értelmiség – ennek létszámát gyarapították a német-cseh-morva nyelvterületről alkalmazottak – és ez a műszaki-gazdasági értelmiségi csoport már sajátos érdekek és igények hordozója volt: szakmai társadalmi életet, szakirodalmat, szakajtót, szakmai érdekképviseletet, érdekvédelmet igényelt. Ilyen igények vezettek el az összefogás, a társulás, az egyesületalapítás gondolatához. A *Széchenyi István* által 1825-ben alapított Pesti Lófuttató Társaság –

amelynek a lótenyésztés fejlesztése volt a célja – egy évtized alatt már a mezőgazdaság egészének fejlesztését tekintette céljának, ezért 1835-ben a Magyar Gazdasági Egyesület nevet vette fel, s ennek az egyesületnek alakult meg 1842-ben az Erdészeti Szakosztálya.

Ezen idő alatt az erdőgazdaságnak és a ráépülő fafeldolgozó iparnak sajátos ökológiai és ökonómiai adottságai szerint működő önálló gazdasági ágga kellett válnia, amely már sem a bányászatnak, sem a mezőgazdaságnak nem mellék-üzemága. Saját szellemi-anyagi infrastruktúrával és az ezen nyugvó társadalmi felépítménnyel rendelkezett, már önálló szakmai egyesületet is igényelt.

Ahogy mondani szokás: a XIX. sz. közepén a levegőben lógott az önálló erdészeti egyesület alapítása. A történelem azonban közbeszólt. Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc elbukása egy időre levett a napirendről minden olyan törekvést, amely egy erős, független, szabad Magyarország megeremtését szolgálta volna – így ennek az egyesületalapításnak az ügyét is.

Ahogy korábban említettem, az erdészeti szakmai értelmiség kettős rétegződésű volt: a hazaiak és a német, cseh, morva nyelvterületről betelepültek. Valószínűsíthető, hogy ez utóbbi szakemberek kezdeményezték – mert a Bach-korszakban mások nem is igen kezdeményezhették – erdészeti egyesület alapítását. Ennek eredménye jeles dátuma a magyar erdészettörténetnek: 1851. VI. 30-án Esztergomban megalakult az első magyarországi erdészeti egyesület, az UNGARISCHER FORSTVEREIN (csak alapszabály minta, a hivatalos nyelv német, a székhely Pozsony, német nyelvű szakfolyóirat, 1862-től kétnyelvű). A végleges alapszabályt *Bach Sándor* belügyminiszter 1856-ban hagyta jóvá.

Bármennyire is rendszeres, alapos és hasznos tevékenységet fejtett ki az évek folyamán az U.Fv. és bár számos magyar szakember is tagja volt, mégsem volt képes érzelmileg mély, életerős gyökert

A Holland Királyi Erdészeti Egyesület nevében köszöntöm a 130 éves fennállását ünneplő Országos Erdészeti Egyesületet.

Az Egyesület történelmi időköt élt át, ezzel magának nemzeti és nemzetközi érdemeket szerzett.

Kiemelkedő esemény volt ezek sorába a Kutató Intézetek Nemzetközi Szövetségének (IUFRO) rendezvénye Magyarországon.

Egyesületeink között 1982 óta van megállapodás keretében működő jó kapcsolat. Ezt megerősítettük és eredményesnek tartjuk.

Megköszönöm a szíves meghívást.

Hadd emlékezzem arra a mondásra, hogy a barátság ösvényeit nem nőheti be fű, nem szabad megengedni, hogy azt gyom verje fel. Legyen jó együttműködés továbbra is Egyesületeink között.

prof. Bob Marten

Az Egyesület ünnepi gyűlését köszöntötte Joachim Buff úr is, az Országos Erdészeti Egyesület tiszteletbeli tagja a német Erdészeti Egyesület részéről. Szóban nem tehetette, mert megelőző napon érkezett vissza Chiléből, ahol magas chilei állami kintutetés tulajdonosa is dolgozott.

engedni a magyar erdészeti közélet talajába. A tagság magyar része egyre inkább elfordult az U.Fv.-től és kereste az egyesületi társulást hozzá érzelmileg is közelálló, valóban magyarnak tartott megoldását, annál is inkább, mert 1852-től az osztrák birodalmi erdészeti egyesület egyik tágtegyesületeként folytatta tevékenységét. Ahogy 1860-tól megindult az a politikai folyamat, amely végül is 1867-ben a kiegyezéshez vezetett, az egyesület életében is forrongás indult. Az U.Fv. vezetősége 1862-től – a jelentkező igényeket kiértékelendő – magyarosabbra igyekezett szabni a kereteket:

- új nevet, a „Magyar Erdészegylet” nevet vették fel,
- az alapszabály és a folyóirat is két nyelven készült: németül és magyarul,

- a vezetésbe igyekeztek alkalmas és a ma is elfogadható személyeket bevonni (1863-ban itt lett Wagner Károly választmányi tag). Mindez azonban már késő volt, mert időközben kialakult az ellentábor, megindult a magyar szervezkedés. Először – mint a politikában annyiszor – az irodalom ürügye és égíse alatt.

A selmeci Bányászati és Erdészeti Akadémia két németes nevű, de ízig-vérig magyar érzelmű segédtanára – DIVALD ADOLF és WAGNER KÁROLY – került a mozgalom élére azzal, hogy meghirdették: *magyar nyelvű, önálló erdészeti folyóiratot kívánnak indítani*. A szándékból tett lett és 1862-ben megjelent az „Erdészeti Lapok” (mely mindmáig él és virul), amely a magyar erdészeti mozgalom zászlaja lett.

Dr. Szikra Dezső megemlékezése után
dr. Magas László és Barátossy Gábor koszorúznak...

Nem csoda, hogy a helytartótanács nem engedélyezte az Erdészegylet számára, hogy e fontos döntések meghozatalára hivatott 1862. évi közgyűlésnek a mozgalom tüzfészke – Selmec – adjon otthont. Ehelyett a politikailag megbízhatóbb Gödöllőre terelték azt. Wagnert és Divaldot pedig eltávolították az Akadémiáról. Időközben viszont a küzdőtérre lép BEDŐ ALBERT, aki 1864-ben kitüntetéssel végzi az Akadémiát. Magyarságérzete szinte fanatikus, ugyanakkor okos, energikus, agilis és gyorsan felzárkózik Wagner és Divald oldalára.

Königgrätzben, 1866. július 3-án a Habsburg Monarchia megrendítő csapást szenved el a poroszoktól. Ez meggyorsította a kiegyezéshez vezető utat (1867. május 29.). Ezt a politikai légkört használta ki a Divald-Wagner-Bedő „hármastag”, nyílt konfrontáció lépett a meglévő szervezeti keretek felhasználásával és csendes forradalmat hajtott végre. 1866. december 9-én, amikor is új alapszabály elfogadásával (amit a császár 1867. június 6-án, megkoronázása előtt, magyarul hagyott jóvá) megalakul az Országos Erdészeti Egyesület. A székhely Pozsonyból visszakerül Pestre. Az alapszabály magyar nyelvű és angol példára depolitizálja az egyesületi életet. Új vezetőség alakul: elnök: *gr. Keglevich Béla*, első alelnök: *gr. Pálffy István* marad, aki megértéssel figyelte az U.Fv. magyarosítását, második alelnök: *Wagner Károly*, titkár: *Bedő Albert*. Ez a tisztség nem választott poszt, hanem alkalmazotti beosztás volt.

DR. STERGIOS VERGOS professzor Görögországból
táviratilag köszöntötte az ünnepséget.

Az emlékülést követően koszorúzásra került sor. Wagner Károly (1830-1879) erdőmérnök, egyesületünk egyik alapítójának mellszobránál a Földművelésügyi Minisztérium árkádjá alatti Agrárpanteonban – Barátossy Gábor és dr. Magas László helyezte el a megemlékezés koszorúját. Wagner Károly munkásságát dr. Szikra Dezső főtitkár méltatta.

...a népes erdészközönség előtt

Kimagasló sikerrel zárult a Nemzetközi Nyárfa Kongresszus

II. rész

A kongresszusi ülés

Az ülés három részre tagolódott: a Nemzetközi Nyárfa Bizottság plenáris ülése, a Végrehajtó Bizottság zárt ülése, a munkabizottságok nyilvános ülései, ahol szakmai előadások hangzottak el.

A bizottság üléseinek hagyományosan egy kiemelt központi témája van. A budapesti ülése „Környezeti és társadalmi kérdések a nyár és fűz termesztésében és felhasználásában” volt. Erről a tagországok mindegyike nemzeti jelentésben számolt be. Úgyszintén nemzeti jelentést adtak a tagországok a legutóbbi – 1992. évi zaragozai – ülés óta eltelt időszakban folytatott nyár- és fűztermesztési tevékenységről, elért eredményekről.

Az 1996. október 2-án megtartott plenáris ülést **Victor Steenackers**, az IPC elnöke nyitotta meg, majd tolmácsolta a FAO főigazgatójának üdvözlését. Ezt követően a 20. ülés elnökévé választották **dr. Mátyás Csabát**, a Soproni Egyetem professzorát.

A magyar kormány nevében **Buzássy Lajos** helyettes államtitkár (FM) üdvözölte az ülés résztvevőit. Kiemelte, hogy az európai kontinens erdészete a strassbourgi és a helsinki „Európai erdők védelme” miniszeri konferenciák által történt kötelezettségvállalásokkal a riói alapelvek és megállapodások megvalósulásának útjára lépett. Hangsúlyozta, hogy az erdők javainak és szolgáltatásainak többcélú hasznosítása iránti növekvő társadalmi igényeket annak szem előtt tartásával szükséges kielégíteni, hogy térségünkben a fatermelés jelenleg is és a jövőben is alapvető feladat marad. Rámutatott, hogy az erdőtelepítési program tovább folytatódik, és ebben kiemelt jelentősége van a nyárfanemesítésnek, a nyárfa termesztésének és hasznosításának. Az ide vonatkozó, az FM Erdészeti Hivatala által kidolgozott folyamatmódot 1996-ban átadták Brüsszelben az Európai Unió illetékes főbiztosainak.

Dauner Márton, az FM Erdészeti Hivatalának elnöke a magyar erdészeti politika aktuális kérdéseiről tájékoztatta az ülés résztvevőit. Rámutatott, hogy az új erdészeti politika a mindenkori hazai erdőgazdálkodás értékes hagyományaira épül, ugyanakkor korsze-

rű tartalommal illeszkedik az európai erdészeti politikához, az országhatárokat nem ismerő problémák és feladatok tekintetében. Ismertette az erdőtulajdon-váltásból adódó, a hallgatóságból különösen nagy érdeklődést kiváltó sajátos problémákat, továbbá a magyar gazdaság átalakulása folytán felerősödött térségi feladatokat. Ezek között fontos szerephez jut az erdősírtési program végrehajtása, az erdővagyon bővítése.

Dr. Erdős László, a Magyar Nemzeti Nyárfa Bizottság elnöke a magyar nyárfatermesztésről, a Magyar Nemzeti Nyárfa Bizottság munkájáról adott rövid áttekintést. Mint mondotta:

„Az ország alacsony erdősírtése miatt a mindenkori kormányzat és az erdészeti politika folyamatosan szorgalmazta az erdőterület növelését és a gyorsan növő fafajok – így a nyárak – telepítését. Ezzel kívánták mérsékelni a tetemes faimport terheit, majd a későbbiekben ösztönözte az erdőtelepítéseket a racionális földhasználat igénye is.

Magyarország 1953-ban kapcsolódott be a FAO – Nyárfa Bizottság munkájába, illetve tagságát innen számítja. A széles körű szakmai szervezetből származó tudományos és gyakorlati ismeretanyag előnyösen hatott a magyar nyárfatermesztés fejlődésére. Ugyancsak kedvezően hatottak a külföldi példák, az olaszországi és a szomszédos horvát és jugoszláviai

Steenackers úr, az IPC elnöke

Az Elnökség

Fotó: ERTI, Pöcze Tamás

termesztési eljárások is. Az ültetvényyszerű fatermesztés elemei lényegileg a nemzetközi együttműködés útján terjedtek el Magyarországon.

A korábbi társadalmi rendszerben a mezőgazdaság kollektívizált és állami nagyüzemi formában – mezőgazdasági termelőszövetkezetek, állami gazdaságok – működött. Így a nyárfatermesztés az ártéri adottságú állami erdőgazdaságok mellett ezekben a nagyüzemekben alakult ki. 1950–75 között a nyárasok területe közel négyszeresére, 40 ezer hektárról 153 ezer hektárra emelkedett. Emelést érdemel itt a mezőgazdasági cellulóznyár-telepítési program, melynek eredményeként 1955–75 között 65 ezer hektár nyáras létesült. A mezőgazdaság azonban az élelmiszertermelés prioritásai miatt erre a célra csak az alacsony hozamú, ún. határtermelőhelyeket engedte át, éppen ezért ezeknél a telepítéseknél viszonylag szerény növedék volt elérhető. Ezen szántóterületek kiesésével viszont nőtt a növénytermelés biztonsága és javult az eredményessége.

A megnövekedett nyárfakitermelés tette lehetővé a hazai farost- és forgácsolóipar kiépítését, a papírgyártásnál a nyárfafelhasználás bevezetését és a megnövekedett fagöngyöleg igények kielégítését. Ezen túlmenően az elmúlt évtizedekben igen jelentős exportszállítások is voltak. A jugoszláv–magyar cellulózipari kooperáció keretében a vékony méretű faanyag folyamatosan került piacra. Az export szállítások – ma ugyan lecsökkent mértékben – jelenleg is jelentősek és ez alapvető érdeke a hazai nyárfatermesztésnek.

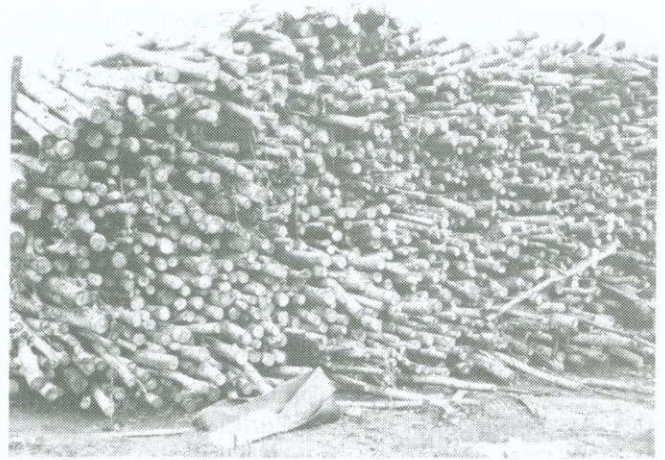
Az említett fejlődéshez nagyban hozzájárult az erdészeti kutatás. A nemesítés terén kimagasló érdemeket szerzett az 1950–60-as években *Kopecky Ferenc* az Erdészeti Tudományos Intézet Sárvári Kísérleti Állomásán. A keresztezéses nemesítéssel előállított kiváló tulajdonságú klónok ma az új telepítések nagyobb hányadát képezik.

Az Erdészeti Tudományos Intézet széles körű fajtakísérleteket létesített és a technológiai fejlesztéssel a nyárfatermesztés motorjává vált. A kutatás és a gyakorlat mindig szoros kapcsolatban állt egymással, amit a magas területi koncentráció és az állami irányítás is elősegített. Kiépült és az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézetben is az OECD előírásai szerint működik a fajtaminősítés és a szaporítóanyagok certifikációja. A nyárfafelhasználás kiszélesítését elősegítették a Faipari Kutató Intézetben végzett anatómiai, fizikai, szilárdsági és egyéb vizsgálatok, továbbá a szárfítással és faanyagvédelemmel kapcsolatos kutatások. Ezek együttesen tették lehetővé a nyárnak a bútor- és az építőiparban való felhasználását.

A Magyar Nemzeti Nyárfa Bizottság működése során a Földművelésügyi Minisztérium közreműködésével összefogta az érdekelteket szakembereket, részükre évente szakmai bemutatókat, tanácskozásokat és tapasztalatcseréket szervezett. A résztvevők itt ismerkedhettek meg az új fajtákkal, korszerű telepítési technológiákkal, fatermesztési eredményekkel, piaci és gazdaságossági kérdésekkel. Esetenként külföldi tanulmányutakra is sor került, a nyárfatermesztés élvonalához tartozó országok meglátogatásával. Szakmai kiadványként az utóbbi években egy nyárfajtaismertető és a nyárrak károsítóival foglalkozó anyag megjelenésére került sor.

Európai Erdészeti Ügynökséget alapított a közösség nyolc tagállama az 1993. április 15-én történt első összejövetelén, melynek célja az értesülések cseréje és az erdőgazdálkodás fontosabb kérdéseiről tájékoztató füzetek kiadása, amelyek tartalmát a tagállamok szaksajtója kellő időszerepességgel felhasználhatja. Az ügynökség nem zárt testület, várja minden társulási állam csatlakozását. Az ügynökség évente tart összejöveteleket és ezeken a tagországok vezető szakszerkesztői képviselik hazájukat. Az első összejövetel Párizsban volt, majd a svéd SKOGEN folyóirat látta vendégül a képviselőket, legutóbb a szlovákoknál a Tátrában tartották találkozójukat.

(AFZ 1994. 22. Ref. Jérôme R.)

Alapanyag
Fotó: dr. Erdős László

A rendszerváltozás után a nyárasok közel 60 százaléka magántulajdonba került, elaprózott kis területekben. Útkeresés folyik az egyéni, társas és szövetkezeti erdőgazdálkodás gyakorlati és szervezeti kérdéseinek a megoldására. Ez a jövőben alapvetően módosítja majd a Magyar Nyárfa Bizottság működését.

Jelentős szerep vár a Magyar Nyárfa Bizottságra a jövőbeni erdőtelepítési támogatások, preferenciák és jogszabályok kidolgozásában való közreműködéssel.

Magyarországnak az Európai Unióhoz tervezett csatlakozása és a piacgazdaság megeremlése a mezőgazdaság jelenlegi struktúrájának módosítását igényli és mintegy 700 ezer hektár alacsony minőségű szántóterület alternatív hasznosításának a kérdéseit veti fel. Ebben a több évtizedre tervezett struktúraváltásban az egyéb irányú hasznosítási lehetőségek mellett a gyorsan növekvő fafajok telepítése is kiemelkedő szerepet kap. Így a nyárfatelepítési lehetőségek is tovább bővülnek. Ehhez a tudományos és gyakorlati ismeretek rendelkezésre állnak, a külföldi kooperációk és tökebefektetések terén pedig további tág lehetőségek vannak."

J. B. Ball, a Nemzetközi Nyárfa Bizottság titkára a nemzeti jelentések alapján az előző négyéves időszak tevékenységéről adott elő összefoglaló áttekintést (ökonómia, statisztika, ültetvényes, illetve erdőszerű termesztés, igazgatás és törvénykezés a nyár- és fűztermesztést illetően), valamint ismertetést a bizottság működéséről.

Dr. Terrason, a „Nomenklatura albizottság” elnöke az ülés fő témájával kapcsolatos nemzeti jelentések szintézisét adta elő.

A Végrehajtó Bizottság zárt ülésén az öt munkabizottság (Fakitermelés és -felhasználás, Betegségek, Rovarkárosítók, Nemesítés, Termesztés) és a Nomenklatura és Nyilvántartási albizottság elnökei tartottak beszámolót, valamint a bizottság működésének és a tevékenység továbbfejlesztésének kérdéseit vitatták meg.

A szakközönség számára a legérdekeltebbek a munkabizottsági ülések voltak. Ezekon hangzott el a nagy számú szakmai előadás, köztük az alábbi magyar előadóké:

– **Bach István:** A genotípus és a környezet kölcsönhatásának tanulmányozása a nyárklónoknál,

– **Bohár Gyula:** Nyárfabetegségek Közép-Európában,

– **Heszky László–Kiss József–Gergác József–Mázik-Főkei Katalin:** Virágporkultúra-módszer a nyárfanemesítésben Magyarországon,

– **Kovács Zsolt–Láng Elemér–Szabadhegyi Viktor:** Egy értéknövelő nyárhasznosítás Magyarországon,

– **Marosvölgyi Béla–Halupa Lajos–Wesztergom Ilona:** A nyár mint biológiai energiaforrás,

– **Reszlen Ilona–Molnár Sándor:** Magyar nyárfaklónok faanyagának tulajdonságai,

– **Szendrődy László:** Hibrid nyárrak biomassza-produkciójának modellezése,

– **Tóth Béla:** A nyárfanemesítés eredményei Magyarországon,

– **Tóth József:** A nyár-rovarkárosítások helyzete Magyarországon,

– **Tóth Sándor:** Faalapú lemezek természetése és a nyárak felhasználása Magyarországon.

Az előadásokon kívül poszterekkel szerepeltek:

– **Babos Károly–Zsombor Ferenc:** Elismert nyárfajták Magyarországon, a nyárfajtajelöltek és faminőségük összefoglalása.

– **Rédei Károly:** Akáctermesztés Magyarországon.

Az előadások szövegét és a beküldött tanulmányokat (együtt 276 – közöttük 30 magyar szerzőtől 95), valamint a 48 poszter összefoglaló leírását a szervezőbizottság „Proceedings” (Közlemények) címmel két kötetben tette közzé. A 958 oldalnyi kiadvány a nyárakra és fűzekre vonatkozó újabb ismeretek rendkívül gazdag tárháza! (A tanulmányok nyelve a FAO három hivatalos nyelve: főleg angol, kisebb részben francia és spanyol.)

A záró plenáris ülésen nagy megtiszteltetésben részesült a magyar nyárfatermesztés: az ülés – a magyar delegáció javaslatára – az 1996–2000 időszakra a 12 tagú Végrehajtó Bizottság tagjává választotta **dr. Bach István** erdőmérnököt, az OMMI erdészeti dísznövény-, szőlő- és gyümölcsstermesztési főosztályának vezetőjét. (Az előző időszakban az IPC-VB-ban Magyarországot kooptált tag képviselte.)

Az ülés újból a Nemzetközi Nyárfa Bizottság elnökévé választotta **V. Steenackerst**, világhírű nyárfanemesítőt (aki létrehozta a jövő nyárhíbridjeiként emlegetett ún. interamericana-klónokat), a belgiumi Nyártermesztési Intézet nyugalomba vonult korábbi igazgatóját. Steenackers úr záróbeszédében ismételtlen a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a magyarországi nyárfatermesztés minden szektorának a munkásságáról, az elért eredményekről és a továbbfejlesztési koncepcióról, ugyanígy a szervezés és a lebonyolítás színvonaláról, a közvetlen, baráti kollegiális légkör megerősítéséről.

Az ülést **dr. Führer Ernő**, mint a magyar delegáció vezetője, a szervező bizottság elnöke zárta be.

A kiugróan nagy siker ellenére is sajnálatos negatívumként kell értékelnünk az érdeklődés viszonylagos hiányát a magyar szakemberek részéről. A szervezőkön, rendezőkön, előadókon kívül csupán 36 magyar résztvevő volt (a külföldi létszámnak mindössze 24%-a), a tanulmányúton pedig csupán 8 fő! Kétségtelenül hátrány volt a magyar szakemberek számára, hogy mind a tanulmányút, mind a budapesti ülés tárgyalási nyelve az angol volt, viszont az ülésen ún. sűgő tolmácsolás, kisebbrészt szinkron tolmácsolás, a tanulmányúton pedig több tolmács jelenléte tette lehetővé a megértést. A közvetlen ismeretségekötés, eszmecsere, de esetleg üzleti tárgyalások nagy lehetőségét hagyták ki hazai szakembereink! Hogy ez mennyire valóságos lehetőség volt, bizonyítja néhány, a tanulmányút során máris megkezdett üzleti tárgyalás.

Dr. Tóth Béla

A kunszentmártoni „Paletta Kft.” termékei
Fotó: **Dr. Erdős László**

A kongresszus technikai szervezését és lebonyolítását az Erdészeti Tudományos Intézet megbízása alapján a

CONTOURS

Kongresszusszervező és Idegenforgalmi Kft. végezte.

Telefon: 212-2239, 212-2240

Telefax: 156-6712

1123 Budapest XII., Alkotás u. 47.

Az erdőfelügyelőségek és az Állami Erdőrendezői Szolgálat megszüntetésével a földművelésügyi miniszter 37/1996. FM rendeletével egységes **Állami Erdészeti Szolgálat** létrehozását rendelte el, székhelyét 1054 Budapest V., Széchenyi utca 14. szám alatt jelölte ki.

A Szolgálat az erdőgazdálkodás, az erdővagyon-védelem, valamint az elsődleges fafeldolgozás meghatározott igazgatási és egyéb állami szakterületeit látja el. Felügyeletét és ellenőrzését a Földművelésügyi Minisztérium látja el. Feladatát központja és elkülönült szervezeti egységei – igazgatóságai – útján látja el. Az igazgatóságok neve: Állami Erdészeti Szolgálat ...-i Igazgatósága. Székhelyeik: Budapest, Debrecen, Eger, Kaposvár, Kecskemét, Miskolc, Pécs, Szombathely, Veszprém és Zalaegerszeg.

A Szolgálat vezetője a miniszter által megbízott, helyettes államtitkárnak minősülő főigazgató. A főigazgató-helyetteseket és az igazgatókat a főigazgató javaslatára a miniszter bízza meg. Az erdészeti első fokú hatósági feladatokat a Szolgálat igazgatóságai látják el, határozatait ellen benyújtott fellebbezést a minisztérium bírálja el.

A Szolgálat alaptevékenységén kívül szolgáltatói tevékenységet is gyakorol.

Vállalkozási tevékenysége különösen:

- erdészeti termelőhelyfeltárássra,
  - erdőtelepítésre, kivitelezési terv készítésére,
  - erdőterületek és az erdőgazdálkodás célját közvetlenül szolgáló földterületek földmérési munkáira,
  - térképészeti szolgáltatásra,
  - erdei kárbecslésre,
  - vadgazdálkodási tervezésre és térképezésre, továbbá
  - rendezvény szervezésére
- terjedhet ki.

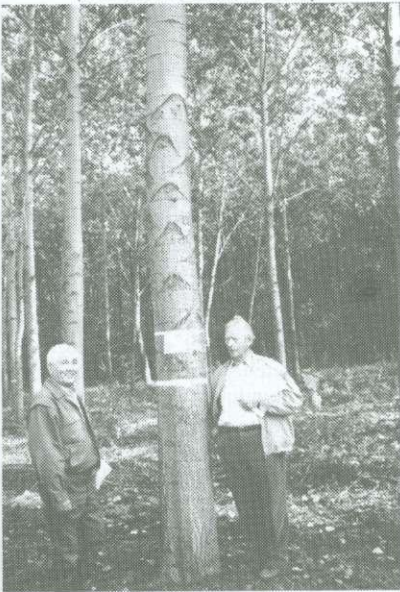
Hogyan értékelte a látottakat V. Steenackers úr, az IPC VB elnöke?

Steenackers úr! Ön messzemenően támogatta, hogy a mostani kongresszus Magyarországon legyen. Mi volt az oka a megelőlegezett bizalomnak?

Már nagyon sok jót hallottam a magyar nyárfatermesztő és nemesítő szakemberekről. Területi, illetve talajadottsága miatt ez a kis ország igen változatos, sokrétű nyárfatermesztő munkát végezhet. Barátom – a sajnos igen korán elhunyt – Kopeczky Ferenc munkásságát régóta figyelemmel kísérem. Olyannyira, hogy közös kísérleteink voltak. Amikor a XX. IPC ülés helyéül szóba került Magyarország, a leghatározottabban támogattam az elképzelést.

A tanulmányút és a konferencia után hogyan látja a magyar nyárfatermesztést, különös tekintettel az európai piacra?

Viktor Steenackers az általa nemesített fajtával, 'BEAUPRÉ' (*P. trichocarpa* x *P. deltooides* cu. BEAUPRÉ)
(Balról dr. Erdős László)

Nem csalódtam. Mindazt, amit láttam, megerősítette bennem a helyszínnel kapcsolatos döntés helyességét. Bizonyára Önök is tudják, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozással jelentősen változtatni kell a mezőgazdaság szerkezetén. Az egyre élesedő nemzetközi gazdasági helyzetben ezt a kérdést Magyarország sem kerülheti meg. Ehhez szorosan kapcsolódik az intenzív fatermesztést szolgáló ültetvények létesítése. Ez azonban nem megy magától. A termőhely és az Önök-nél kimagasló szak-

mai felkészültség adott. Az az érzésem, hogy munkaerőben sincs hiány azokban a térségekben, ahol a bemutatókat láttam. Biztatásképpen el kell mondanom, hogy az Unió különböző alapjai jelentős forrásokkal bírnak.

Az állományok területének növekedésével megnő a mennyiségi alapanyag-kihozatal. Így erre a nyersanyagbázisra Önök már a felfeldolgozó kapacitást is fejleszthetik. Nagyon jó példáját láttuk – s itt engedjék meg, hogy közöljem, a delegáció valamennyi tagja elismerően szólt – a vásárosnaményi korszerű technológiával dolgozó üzemről.

A fejlesztés és a piaci lehetőségek kihasználását jól példázta a kunszentmártoni Paletta Kft. üzeme. A munkaerő-foglalkoztatás Önöknél is igen fontos kérdés.

A világpiac a minőségi faanyagot igényli, így az állományneveléseknél már gondolni kell. Nem szabad sajnálni a pénzt.

A gondolathoz csatlakozva kérdezem, hogy milyen lehetőségeket lát Ön jelenleg az IPC és a FAO keretében az együttműködésre.

A lehetőség szinte korlátlan. Csak néhány gondolatot említek:

- szaporítóanyag-csere,
- a témakörben dolgozó szakemberek (nemesítők, patológusok, növényvédők) tapasztalat- és információcseréje,
- őshonos nyárok génmegőrzése,
- szelektált alapanyagból magplantázsok létesítése.

Kiemelten említeném az akác kérdését. Ez a faj az, melynek komoly jövőt jósolnak az erdész szakemberek. És Magyarországon az ezzel kapcsolatos felhalmozódott tudás és tapasztalat nagyon sokat ér. Sáfárgodjanak vele úgy, hogy a magyar erdők lássák a hasznát.

A Nyugat egyre inkább faimportra szorul.

A természetvédők meglehetősen tiltakoznak az ültetvényeszerű erdők létesítése ellen. Önnek mi erről a véleménye?

Amit itt láttam, a Tiszán fekete- és fehérszárú állományokat, azokat mindenképpen meg kell őrizni. Ésszerű kompromisszum kell mindkét oldalon és akkor a XXI. századnak megfelelő minőségű döntés születethet ebben a kérdésben is.

Pápai Gábor

Egyebek

Tanulságos a külföldi résztvevők megoszlása országoként: Argentína 3, Uruguay 1, Brazília 2, Chile 13, Peru 1, Kanada 4, USA 5, Egyiptom 1, Kenya 1, Új-Zéland 1, Kína 10, India 3, Pakisztán 1, Dél-Korea 3, Törökország 2, Belgium 15, Bulgária 7, Svájc 2, Horvátország 6, Németország 4, Spanyolország 11, Franciaország 7, Görögország 1, Olaszország 20, Írország 1, Egyesült Királyság 2, Hollandia 2, Portugália 1, Románia 4, Svédország 7, Szlovákia 1, továbbá a FAO titkárságról 3 szakember és 6 szinkrontolmács. A külföldi résztvevők közül 96 fő egyetemen vagy kutatóintézetben dolgozik, 46 termesztő és felfeldolgozó. A fenti résztvevői létszámon kívül 12 kísérő családtag is jelen volt.

A szervezés munkájában az FM Erdészeti Hivatal az ERTI-t, illetve az ERTI-n belül létrehozott szer-

vezőbizottságot bízta meg. A szervezőbizottság tagjai: dr. Führer Ernő, a bizottság elnöke (az ERTI főigazgatója), dr. Rédei Károly, a bizottság titkára (ERTI), dr. Erdős László (Magyar Nemzeti Nyárfa Bizottság), dr. Tóth Béla (ERTI), dr. Sitkey Judit (ERTI), dr. Gergác József (ERTI), dr. Bach István (OMMI). A szervezőbizottság értékes és odaadó támogatást kapott a bemutató programhelyeken gazdálkodó cégektől, ezek szakembereitől. (Felsorolásukat lásd a tanulmányúti program ismertetésénél.) Külön is említenők a szakmai tolmácsolás nehéz feladatát vállaló kollégák: dr. Gál János, dr. Somogyi Zoltán, dr. Szendrői László, Bagaméry Gáspár, Galnai Ernő. Kiemelendő dr. Szodfridt István professzor közreműködése: valamennyi említett kiadvány, továbbá több előadás, tanulmány angol nyelvre fordítását végezte kiváló minőségben, nagy odaadással. Munkássága révén szinte a szervezőbizottság „kültagjának” tekinthető! Úgyszintén na-

gyon értékes segítséget nyújtott a Debreceni Erdőfelügyelőség, amelynek működési körzetében bonyolódott le a tanulmányút.

A közvetlen szervezői-lebonyolítási feladatokat a „Contours” Kongresszuszervező és Idegenforgalmi Kft. látta el, igen nagy hozzáértéssel és magas színvonalon, teljesen zökkenőmentesen.

Az ülés megrendezéséhez rendelkezésre álló szűkös anyagi forrásokat támogatásukkal egészítették ki és járultak hozzá a színvonalas lebonyolításhoz: Kiskunsági Erdészeti és Faipari Rt., Szolnok; Nyírségi Erdészeti Rt., Nyíregyháza; Délalföldi Erdészeti Rt., Szeged; Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Rt., Baja; Dél-Pest Megyei Mezőgazdasági Rt., Cegléd; INTERSPAN Faipari Kft., Vásárosnamény; ERDÉRT Rt., Budapest.

A technikai tennivalókat az ERTI-központ és a püspökladányi kísérleti állomás dolgozói, valamint az OMMI munkatársai látták el.

A magyar fapiac kül- és belföldi helyzete, nemzetközi összefüggések vizsgálata, ártendenciák 1997 első felévére

A MOSZ Erdőgazdasági Választmányának 1996. nov. 28-i ülésén elhangzott előadás összefoglalása

Az előttünk álló időszak vizsgálata szükségessé teszi, hogy nemzetközi áttekintés keretében tendenciákat figyeljünk meg és az abból eredő következtetéseket levonjuk. *Figyelemmel kell lennünk továbbá arra, hogy a MOSZ a magánerdő-tulajdonokat, valamint termelészövetkezetek erdészeti ágazatait képviseli, és így elsődlegesen a primer termékek piacán érdekelt. Ezért a tendenciákat is e szempont szerint csoportosítjuk.*

Fentiek előrebocsátásával vizsgáljuk az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága és a FAO által kibocsátott tanulmány alapján az alapvető irányelveket és alaptéziseket:

– Nyugat-Európában a GDP 2005-ig 1,8-2,5%-kal növekszik, míg az átalakulóban lévő gazdaságok 2000-re elérik az előbbiek 1990. évi szintjét és utána lassú növekedés következik.

– Európa erdészeti politikája alapvetően nem változik, változatlan marad a reálértéken számított termelési költség a hengeres fa és fatermek esetében is.

– Növekszik az erdők nem fatermelési funkciója, nő a hulladékfelhasználás jelentősége, az energiaáraknál nem lesz számottevő változás.

– Nő a környezetvédelem szerepe.

Ebből már látszik, hogy hazánk helyzete két fontos ponton eltér a fentiekben rögzítettől:

– a termelési költségek évente legalább 5-10%-kal (vagy többel) növekednek,

– az energiaárak jelentős emelkedése is eltér a prognosztizálttól.

Ezen szempontok figyelembevételével vizsgáljuk meg: a *fakitermelés* és *fatömeg-növekedés* egyes tételeit Európában.

	1990	2020
Élőfakészlet kéregben	19 810 Mió m ³	25 145 Mió m ³
Nettó évi növekedés	629 Mió m ³	694 Mió m ³

A kitermelhető erdők jellemző adatai:

Európa összesen	19 810 Mió m ³	25 145 Mió m ³
ebből: Európai Unió	6 453 Mió m ³	8 072 Mió m ³
Közép-Európa	1 332 Mió m ³	1 624 Mió m ³
Kelet-Európa	4 273 Mió m ³	5 483 Mió m ³

Néhány ország esetében azonban a nettó fakitermelés jelenleg és a jövőben is meghaladja az éves növedéket (Albánia, Görögország, volt Jugoszlávia stb.).

Általános tendenciaként elfogadhatjuk, hogy jelentősen növekedni fog a hulladékfelhasználás, minden szektorban (fa, papír, faforgácslap, bútorgyártás stb.). Növekedés lesz a fűrésziparban, falemezgyártásban, papírgyártásban. Ez várhatóan akkor következik be, ha az árak változatlanok lesznek és ha az áruellátás struktúrájában jelentős eltolódás nem következik be.

Jelentős szerepet fog betölteni az a tendencia, hogy a mezőgazdaságban felszabaduló területek erdősítésének üteme növekedni fog, különös tekintettel arra, hogy egy esetleges energia-áremelkedés (lásd hazánk) megnöveli a fának, mint energiahordozónak a szerepét. (Az energetikai felhasználás az 1990-es években Európában a nettó fakitermelés 47%-át tette ki.)

Az előzőekben említett tendenciák mellett vizsgáljuk meg a környezetünkben lévő országok jelenlegi fagazdálkodását – csak a bennünket érintő területeket –, hogy ebből vonhassuk le a számunkra szükséges tapasztalatokat.

Olaszország

A Fantoni cég kapacitásának jelentős csökkentése nagymértékben kihatott a cser-tölgy, bükk méteres áru 1996. évi értékesítési lehetőségeire és hatni fog 1997. első felében is.

Ez egyben hatással volt és lesz is a tűzifa-értékesítésre, illetve annak árára. Az 1 méteres tűzifa ára 60-95 000 Lit/t (magyar határ) volt, fafajtól és szárazsági foktól, hasítástól függően. Jelentős növekedéssel az év első felében sem számolhatunk. Itt kívánjuk hangsúlyozni, hogy az eddigi árképzési gyakorlatunkat kellene megváltoztatni – tisztelet a kivételnek –, mert áremelést nem a IV. negyedévben kellene erőltetni, amikor friss árut tudunk szállítani, hanem júniustól, amikor biztosra vehető, hogy száraz áru kerül feladásra.

A nyár- és keménylombos rönk értékesítése, ha nyomott áron is, nem ütközött akadályokba. Olaszország maradt a legnagyobb nyárrönk és raklapem vásárló, annak ellenére, hogy növekszik a francia konkurencia. Az árak, minőség és fajta függvényében 100 000–115 000 Lit/m³ (magyar határ) között mozogtak átlagosan a nyár esetében. A keménylombosok cca. 5-10%-kal voltak alacsonyabbak az osztrák árszínvonalnál. A tölgy kikerült a keresett fafajok köréből.

Horvátország–Szlovénia–Jugoszlávia

Ezen országok a szétválás előtt az egykori Jugoszláviával kötött hosszú lejáratú megállapodások alapján – elsődlegesen – lágylombos papírfát, keménylombos tűzifát, fenyő papírfát, bükk-papírfát és kisebb mennyiségben nyárrönköt vásároltak. Ez a mennyiség a csúcsideőben évente elérte a 450-500 ezer ürmétert. Az időközben bekövetkezett politikai változások, illetve a felsorolt országokban folyó részleges privatizáció következtében ezek a mennyiségek először gyakorlatilag a nullára csökkentek, majd lassú növekedésnek indultak, de számottevő mennyiség talán 1997-től lesz elérhető. Legutóbbi értesítéseink szerint konkrét eredményről csak Sremska Mitrovica, illetve Belisce esetében számolhatunk be, mert Krsko értékesítés alatt áll és Maglaj beindulásával még sokáig nem számolhatunk.

Az első két papírgyár esetében az ürméterenkénti 30 DM (magyar határon) nyár-árral számolhatunk. Ezen térségben, amennyiben igényelni fogják, úgy a rövid rönk ára (nyár) DM 70/m³, 4 m-es rönk esetében cca. DM 100/m³ (magyar határ) körül kell, hogy mozogjon. Fentiekből világosan következik, hogy osztrák tárgyaló partnereink is tudják, hogy borovi papírfenyőfában, nyár- és bükk-papírfában komoly értékesítési nehézségeink vannak és ez jelentős hatást gyakorol az Ausztriában kialakítható árakra is.

Szlovákia

Ezen reláció rostfa értékesítése szintén jelentős befolyást gyakorol osztrák értékesítési lehetőségeinkre. Tudomásunk szerint áraink úrméterenként 10 ATS-sel vannak alatta az általunk mindenkor elértnél. Szlovákia egy javuló politikai viszony esetén a papírfa vonatkozásában vásárló partnerként is számításba jöhetne.

Ausztria

Eladhatatlanul

Egyike a legmegbízhatóbb, legrégibbi partnerünknek, amellyel a primer termékek mellett a fafeldolgozó ipar, a cellulózipar, a fűrészüzemek tekintetében is hosszú távon számolhatunk. Itt kell gratulálnunk minden olyan osztrák partnerünknek, akik az egyre inkább szét-eső magyar tárgyaló delegációknál szinte hihetetlen árcsökkentéseket tudtak elérni az elmúlt 8 év távlatában. Számunkra az sem mentség, hogy az európai recesszió árcsökkentő tendenciája minden relációban érvényesül, hiszen az országunk

által bevezetett és deklarált forintleértékelések előnyeit sem mi, hanem osztrák kollégáink írhatták saját bevételeik mellé. Az itt említett problémák felvetik azon, már sokszor hangoztatott intézkedések szükségességét, amelyekre az összefoglaló részben kívánunk visszatérni. Tudomásul kell vennünk, hogy a nemzetnek ezt a kincsét, amely ugyan állandóan újratermelődik, de fenntartása ma már rendkívüli erőfeszítéseket és költségeket igényel, úgy értékesítsük, hogy az Magyarország és ezen belül az erdőgazdálkodás bevételeit növelhesse, szemben az eddigi tényekkel.

Mindezek előrebocsátásával elmondhatjuk, hogy az 1996-os rendkívül nyomott árak a rostfa és papírfa szektorban nem növe-

kednek, sőt mintegy 10-20 ATS/űrm. árcsökkentési igénnyel kell számolnunk. A kemény-lombos rönkféleségek értékesítése jónak mondható, úgy véljük, hogy az Olaszország esetében már felsorolt tényezők itt is érvényesülni fognak. Itt kívánjuk hangsúlyozni, a magyar tárgyalófelektől elvárható áregyeztetések (előzetes) szükségességét, különös tekintettel arra, hogy Ausztriában egyre inkább erősödik a bevásárló cégek létesítésére irányuló törekvés (lásd Leykam-Frantschach). Mindezek ellenére az alábbiakban adjuk meg az 1996. évi árakat:

nyár-éger rostfa	190 ATS/űrm. magyar határ
bükk papírfa	cca. 240 ATS/űrm. magyar határ
borovi fenyő papírfa 1 m	240 ATS/űrm. magyar határ
nyárrönk 4 m	cca. 700 ATS/m ³ magyar határ

A keménylombos rönkök árát külön érdeklődés esetén – tekintettel annak nagy helyigényére – bármikor szívesen rendelkezésre bocsátjuk.

Németország, Hollandia

Ezen relációk csak a kész raklap, illetve különböző akác fűrészeltáru-féleségek vonatkozásában játszanak jelentős szerepet. Az elmúlt év tényleges mennyiségeit figyelembe véve, 1997. évre enyhe visszaesés várható.

A relációs elemzésekkel követően végső következtetéseink az alábbiak kell, hogy legyenek:

– A magyar tárgyaló partnerek, esetleg érdekcsoportok jelöljenek ki egy tárgyalót, és ezen tárgyalók bizottságot alkotva cikkszoportonként határozzák meg azon minimál árakat, amelyek alatt egyetlen termelő vagy értékesítő cég sem köthet szerződést. Javasoljuk továbbá, hogy egyes relációkba határozzanak meg egy tárgyalásvezetőt és csak az ő tárgyalásait követően lehessen indulni.

– A Kamara, a FAGOSZ, a MOSZ és egyéb érdekképviseltek üljenek tárgyalóasztalhoz és tegyenek javaslatokat az előbbieken vázolt áregyeztetések lehető módoszataira.

– Vizsgáljuk meg egy etikai bizottság létrehozását, amely fel lenne jogosítva azok szankcionálására, akik fenti határozatokat, amennyiben lesznek, nem tartják be.

– Miután várhatóan az elkövetkezendő 25 éven belül nem leszünk abban a helyzetben, hogy feldolgozó gyárat építsünk – felmérve a jelenlegi helyzetet – hozzászámolva az új telepítések várható hozadékát, kíséreljünk meg középtávú együttműködési megállapodásokat létrehozni a komolyabb feldolgozó üzemekkel – egyenlő partneri alapokon –, hogy ne mindig bennünket érjen a legnagyobb veszteség.

Szabó Győző

MOSZ Ker. Szekciójának elnöke

Nagyméretű saját papírfa-feldolgozásra kényszerülnek Németországban. A jelenlegi 35 millió m³-nyi fakitermelést a tartamosság veszélyeztetése nélkül 57,4-re növelhetnék, ha ennek a mennyiségnek megfelelő piacot találnának.

Főleg a magán- és magánosítás alatt álló erdőkben alig felét termelik ki a fának az alacsony faárak miatt. Áll ez főleg a vékonyabb választékok terén. Mindez erősen veszélyezteti az erdőgazdálkodás gazdaságosságát és a faállományok kellő fejlődését.

Sokirányú egyeztetés után tavaly augusztusban megszületett egy 500 000 t klórmentes, fehérített fenyő szulfátcellulóz zárt vízforgalmú előállítására alkalmas cellulózgyár építését szolgáló részvénytársaság. A Stendal melletti Arneburgban létesítendő üzem tervezett költsége 1,36 milliárd DM és évi 2,5 millió m³ fenyő papírfa feldolgozására készül. A tervezett üzem a 2000. évre már termelhet és jelentősen hozzájárul majd a jelenlegi cellulózimport csökkentéséhez, valamint az északnémet erdőségek kellő neveléséhez, használatához.

(AFZ/DW 1996. 25. Ref.: Jérôme R.)

A Földművelésügyi Miniszter 37/1996. (XII. 29.) számú rendeletével megszűnt az FM Erdőrendezési szolgálat, és az önálló költségvetési intézményként működő tíz erdőfelügyelőség.

1997. január 1-vel megalakult az Állami Erdészeti Szolgálat és Igazgatóságai.

A megalakult intézmények vezetői munkakörére a munkáltatói jogkört gyakorló pályázatot írt ki. A pályázati kiírások teljes szövege megtalálható a MEZŐGAZDASÁGI ÉS ÉLELMEZÉSÜGYI ÉRTESÍTŐ 1997. évi 2. számában.

DR. SZABÓ ILONA

A *Dothistroma septospora* (Dorog.) Morelet fellépése feketefenyő-ültetvényekben

A diplodiás hajtáspusztulás általánossá válása mellett az utóbbi években a feketefenyőnek egy újabb veszélyes kórokozója jelent meg és terjed hazánkban.

A *Dothistroma septospora* (szin.: *D. pini* Hulbary, teleomorf *Scirrhia pini* Funk et Parker) világszerte **elterjedt** tömlősgomba (Loculoascomycetes, Dothideaales). A déli féltekén a Pinus ültetvények legveszedelmesebbnek tartott kórokozója. Jelentős károkat okoz az USA-ban is, különösen csemetekertekben, mintegy 20 Pinus fajon és hibriden (Peterson, 1975). Európában elsősorban a feketefenyőt támadja. Különösen nagy károkat okoz Szerbiában, a Deliblati homokvidék feketefenyveseiben, ahol a gomba konídiumos alakját először 1955-ben azonosították (Karadzik, 1989).

A *Dothistroma septospora* **magyarországi előfordulásáról** ez ideig nem jelent meg közlemény. Az Erdészeti és Faipari Egyetemen első ízben 1990-ben azonosítottuk a kórokozó anamorf alakját a Veszprém környéki kopárfásítások feketefenyő ültetvényeiből származó mintában (Kádárta 132/A, 11 éves állomány). 1995-ben és 1996 tavaszán több helyről is jelzést kaptunk a kórokozó által kiváltott jellegzetes kórtünetek megjelenéséről feketefenyő-ültetvényekben. Mivel terjedőben lévő, veszélyes kórokozóról van szó, amely előreláthatólag hazánkban is jelentős erdővédelmi gondokat fog előidézni, indokoltnak tartjuk a kórokozó és a betegség rövid ismertetését a szakirodalom alapján (Karadzik, 1989).

A kórokozó által a feketefenyőn kiváltott **tünetek** nagyon jellegzetesek: a betegség a szakirodalomban „a tűlevelek vörös harántávossága” néven ismert. A tűlevelek

május-júniusban történő fertőződését követően az első jelek ősszel, októbertől észlelhetők a tűk csúcsi felében, sárgásbarnás apró ovális foltok, illetve harántávok formájában. Ezek később vörösesbarnára színeződnek, miközben a tűlevelek disztális része elsárgul, majd megbarnul, elhal. A tűk alapi része még hosszú ideig (a következő év nyara) zöld marad (ábra). A kórokozó ivartalan termőképletei, az epidermisz alatt képződő sötét színű sztromatikus piknidiumok a vörös harántávokban keletkeznek és a következő év tavaszára érnek meg. A **konídiospórák** áprilistól októberig szóródnak, a legnagyobb mértékben május és június folyamán. Ennek megfelelően a **fertőzés** kritikus periódusa május elejétől júliusig tart. Az **aszospórák** június végétől szeptember végéig szóródnak az elpusztult, részben már lehullott tűkben keletkező ivaros sztrómákból. A fertőzésben a konídiospóráknak van nagyobb jelentőségük. A betegség tünetek először a korona alsó ágain jelentkeznek az egyéves, később az azévi tűkön. Súlyos esetben az erősen fertőzött fákon csak a hajtáscsúcsokon maradnak zöld tűcsomók, a korona alsó ágai elhalnak, a fák a növekedésben visszamaradnak és több éven át ismétlődő erős támadás esetén el is pusztulhatnak.

A holoblasztikus módon keletkező konídiospórák hialinok, hajlékony-hengerek, 1-5, leggyakrabban 3 harántfallal rendelkeznek. Méretük 20-36 x 2,5 µm (Butin, 1989), saját méréseink szerint: 22,5-32-

42,5 x 2-3 µm (Kisunyom, 1996. április 27-i minta). Az aszospórák orsó alakúak, kétsejtűek, a harántfalnál befűzöttek, hialinok, méretük 12-14 x 3-3,5 µm (Butin, 1989).

A betegségnek gazdasági kihatású **jelentősége** elsősorban csemetekertekben és az 5-20 éves ültetvényekben van. A kórokozó ellen réztartalmú fungicidekkel eredményesen lehet **védekezni**. A tünetek észlelése esetén a védekezést évi két alkalommal, május elején és június elején kell elvégezni.

A fent leírtak külföldi (szerbiai) vizsgálatokon alapulnak. Mivel a kórokozó életciklusa (inkubációs idő hossza, spóraszóródási maximum stb.) nagymértékben függ a környezeti, elsősorban időjárási körülményektől, az eredményes védekezés érdekében elengedhetetlenül szükséges a gomba biológiájának hazai kivizsgálása, amelyre remélhetőleg a közeljövőben sor kerül. A kórokozó magyarországi elterjedtségének ismerete érdekében arra kérjük a kedves kollégákat, hogy az előbbieken leírt kórtünetek észlelése esetén értesítsék az Soproni Egyetem Erdővédelemtani Tanszékét.

Irodalom

- Butin, H. (1989): Die Krankheiten der Wald- und Parkbäume. Georg Thieme Verlag, Stuttgart-New York.
- Karadzik, D. (1989): *Scirrhia pini* funk et Parker. Life cycle of the fungus in plantations of *Pinus nigra* Arn. in Serbia. Eur. J. For. Path. 19: 231-236.
- Peterson, G. W. (1975): Forest Nursery Diseases in the United States. Forest Service U. S. Department of Agriculture. Agriculture Handbook No. 470. 72-75.

A Kossuth Lajos Tudományegyetem Meteorológiai Tanszéke (Debrecen), a Soproni Egyetem Termőhelyismerettani Tanszéke, a Magyar Meteorológiai Társaság Debreceni Csoportja, az Országos Erdészeti Egyesület, az MTA Debreceni Területi Bizottság Meteorológiai Munkabizottsága – a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Hivatala és az Erdészeti Tudományos Intézet közreműködésével – megrendezi a

II. Erdő és klíma

konferenciát, emlékezve *Botvay Károly*, az erdészeti klimatológia megalapítója születésének 100. évfordulójára is.

A konferencia helyszíne *Sopron*, időpontja 1997. június 4-6.

CÉLÁTMÉRŐRE GAZDÁLKODNAK Németországban mind a lucosokban, mind a bükkösökben. Bükknél ez 50-55 cm mellmagassági átmérőt jelent a gyengébb minőségi osztályban, 60, 70 cm-t a legjobbakban.

Az átmérő mérésének megkönnyítéséhez a hesseni Diemelstadt Erdőhivatal kísérleti és tanulmányi üzemének kerületvezetője mozgósár nélküli – 70 cm-es mérőléccel el látott egyszerű derékszöget mutató – mozgó rész nélküli átlalót szerkesztett. Lényeges előnye ennek, hogy egy kézzel kezelhető és kielégítő pontosságú.

(AFZ DW 1996. 3. Ref.: Jérôme R.)

Veszélyben az Erdészeti Lapok?!!

Elkészült az Országos Erdészeti Egyesület 1997. évi költségvetése, mely első olvasatban minusz 6 millió forint egyenleget mutat. Az Elnökség keresi a lehetőséget a hiány csökkentésére. Úgy tűnik, hogy a több mint havi 700 ezer forint kiadást jelentő Erdészeti Lapok költségvetésében is jelentős megtakarítást (vagy többletbevételt) kell elérni.

Ez kedvezőtlen esetben lapszámcsökkenéssel járhat.

Tisztelettel kérjük az Erdészeti Lapok olvasóit, hogy használják ki az 1%-os személyi jövedelem adóátutalás lehetőségét az OEE javára. A januári számban megjelent szórólapon részletes eligazítás olvasható.

Tisztelettel kérjük Tagtársainkat – amennyiben az OEE-t kívánják kedvezményezettként megjelölni – a rendelkező nyilatkozatot (januári szám melléklete) méretre kivágva, lezárva, nevével, lakcímével és személyi számával, vagy jelével ellátott postai, szabvány méretű borítékban adóbevallási csomagjában helyezze el, vagy az adóbevallást helyettesítő munkáltatói elszámolás esetén közvetlenül munkáltatójának adja át,

legkésőbb március 25-ig.

A beérkezett összegről és felhasználásáról az „Erdészeti Lapok”-ban részletesen beszámolunk T. Tagtársainknak.

Soproni Egyetem Erdőmérnöki Kar Faipari Mérnöki Kar Tudományos Diákköri Konferencia 1996. december

BIOLÓGIA-ERDŐMŰVELÉSI SZEKCIÓ

Elnök: *Dr. Faragó Sándor* egyetemi docens, dékánhelyettes
Társelnök: *Szulcsán Gábor* IV. emh.
Zsűrielnök: Prof. emeritus *Dr. Szodfridt István*
Tagok: *Dr. Bartha Dénes* egyetemi docens
Dr. Traser György egyetemi docens
Dr. Rónai Ferenc igazgató
László Richárd V. emh.

ELŐADÁSOK

Bakos Béter III. emh.: Korreláció az erdei fafajok kataláz aktivitása és a fotoszintézis intenzitása között a vegetációs időszakban.
Konzulens: *Dr. Albert Levente* egyetemi docens,
Németh Zsolt egyetemi adjunktus
Nyári László IV. emh.: Talaj- és növényvizsgálatok csemetekertekben
Konzulens: *Dr. Kovács Gábor* egyetemi adjunktus
Russu Tibor IV. emh.: Gyógynövények előfordulása a Közép-Csíki medence nyugati részében
Konzulens: *Agócs József* egyetemi adjunktus
Lázár Péter–Szentesi Antal–Jakab Árpád IV. emh.: A jegenyefenyő előfordulása és egészségi állapota a Csomád hegységben
Konzulens: *Dr. Varga Ferenc* egyetemi tanár
Maksai László IV. emh.: A Firtos tájegység fa- és cserjefajainak természetes felújulása
Konzulens: *Dr. Takács László* egyetemi adjunktus,
Benke József instruktor-tanár
Csepregi Imre IV. emh.: Szlavón tölgy utódvizsgálat.

Konzulens: *Dr. Koloszar József* egyetemi tanár, dékán

Sándor Gyula V. emh.: Immobilizáció – a korszerű vadgazdálkodás eszköze
Konzulens: *Dr. Náhlik András* egyetemi adjunktus

MŰSZAKI-ÖKONÓMIAI SZEKCIÓ

Elnök: *Dr. Rumpf János* egyetemi tanár
Társelnök: *Dobó Béla* IV. emh.
Zsűrielnök: *Dr. Bácsy László* egyetemi tanár
Tagok: *Dr. Molnár Sándor* egyetemi tanár
Dr. Lett Béla egyetemi docens
Dr. Mészáros Károly egyetemi docens
Sulyok Ferenc IV. emh.

ELŐADÁSOK

Makó Gábor III. emh.: Fűrészipari vállalkozások kihozatal növelésének lehetősége
Konzulens: *Dr. Gerencsér Kinga* egyetemi docens
Matáncsi János II. emh.: A TAEG Rt. haraszi csemetekertjének gépesítés-fejlesztése
Konzulens: *Dr. Horváth Béla* egyetemi tanár
Gerely Gábor V. emh.: Digitális távolságmérő készülékek erdészeti használatának gazdasági vizsgálata
Konzulens: *Dr. Gál János* egyetemi docens
Mózes Csaba IV. emh.: A magyarországi és romániai privatizáció mikro szintű elemzése
Konzulens: *Fábián Attila* egyetemi adjunktus

Még egyszer a madárcseresznyéről

A madárcseresznye fájának tulajdonságai és ipari felhasználása

Kereskedelmi elnevezései: Kirsche, Vogelkirsche (német), European Cherry (ang.), Bird Cherry (USA), Cerisier (franc.), Ciliegi (olasz).

Megemlítjük, hogy a madárcseresznyéhez hasonló megjelenésű értékes fajok az észak-amerikai (USA, Mexikó) *fekete cseresznye* (Black cherry, *Prunus serotina*). Fája valamivel sötétebb az európai cseresznyénél. E fajtát már Európában is telepítik, de ma még jellemző az import. A *japán cseresznye* (Myama-Zukara, Yama-Zukara, *Prunus maximowiczii*, *Prunus serrata*) elsősorban Japánban és Kínában fontos furnéripari faj.

A fatest anatómiai jellemzői

Makroszkópos tulajdonságok

A szíjácsa sárgásfehér 3-5 cm széles. A gesztje világos vörösesbarna, zöldesbarna csikoltsággal. A sugármetszési „csikoltság” és a húrmetszeti „rajzosság” az évgyűrűk és a két évgyűrűpásztá határozott elkülönülésének köszönhető (a zöldes-barnás árnyalat a korai pászta nagyobb edényeinek a színhatása). Az ún. „félgyűrűlikacsú” fajok közé tartozik, mivel a korai pászta közepes nagyságú edényei nem alkotnak olyan szabályos sorokat, mint ahogy az megfigyelhető az igazi gyűrűlikacsú fajoknál (pl. tölgy, kőris, akác stb.). Keskeny belsőgarai a keresztmetszeten csak nagyítóval láthatók, a sugármetszeten pedig 0,5-1 mm magas „tükrök” formájában. Gyakran megfigyelhető a rostkötegek hullámos lefutása. A világos, enyhén rózsaszín árnyalatú, finom szövetű fát markáns rajzolata teszi igen esztétikussá.

Mikroszkópos jellemzők

A fatest alapállományát a rosraheidák és részben libriform rostok adják (45-47%), átlagos hosszuk 1,1 mm. Az edények területi részaránya 35-36%, átmérőjük a korai pásztában 70-80, a későbbiben 30-40 μm . A parenchimasejtekből felépülő bélsugarak mennyiségi részaránya 17%, a hosszparenchimáké pedig igen csekély (2-3%). Az edények esetenként tömítettek vörösbarna mézgával.

Fahibák, fakárosodások

A szabadállásban növekvő cseresznye sudarlós törzsfát neveszt csak igen rövid ágtszta (göcsmentes) szakasszal. Már az élőfát is megtámadhatják a vírusok (gyűrűs mozaik vírus) és a gombák. A törzsön varas hegyszövetek és vízajtások is előfordulnak. A kitermelt faanyag nem időjárásálló és fülledékeny. Tehát ügyelni kell a gyors feldolgozásra, szakszerű tárolásra.

Műszaki jellemzők

Kémiai tulajdonságai

A kémiai tulajdonságai kevésbé ismertek. Összetétele: cellulóz 55-59%, hemicellulózok 24-27%, lignin 13,5%, járulékos anyagok 2,7%, hamu 0,23%. A ragasztás és felületkezelés szempontjából fontos pH értéke 4,5 (enyhén savas).

Fizikai tulajdonságai

A közepes sűrűségű faj:

- élő nedvesen: 800-900 kg/m^3
- légszárazon ($u=12\%$): 610 kg/m^3
- absz. száraon: 570 kg/m^3

Pórustérfogata: 62-63%

Zsugorodási értékek (%): – húr irányú: 8,7

- sugár irányú 5,0
- térfogati 14,0

Előnyös, hogy a zsugorodási anizotrópia (húr/sugár) viszonylag kicsi (1,74), tehát kevésbé hajlamos a vetemedésre.

Mechanikai tulajdonságok

Az értékek rostokkal párhuzamos irányban légszáraz állapotra vonatkoznak ($u=12\%$).

Szilárdsági értékek (MPa):

- nyomó (bütü): 45-55
- hajlító: 85-110
- nyíró: 14,8

Keményiség (MPa):

- bütü: 59
- oldal: 31

Hajlító rugalmassági modulusz (MPa): 11 000.

Megállapítható, hogy – bár a cseresznyére vonatkozóan kiterjedt vizsgálati eredményekkel nem rendelkezünk – a viszonylag közepes sűrűségi értékekhez kedvező szilárdsági értékek tartoznak. Tehát a cseresznyéből gyártott termékek (pl. székek) a kisebb önsúly mellett is elfogadható szilárdságúak. Fontos további feladat, hogy ennek az értékes fajnak sokoldalúan feltárjuk a fizikai és mechanikai tulajdonságait.

A madárcseresznye erdei választékai

A hazai erdőkben töltelékfaként jelenlévő madárcseresznyére még ma sem fordítanak kellő figyelmet a fakitermelések során. Gyakran összevágják tűzfának: mondván ezzel a néhány törzsszel nincs értelme elkülönítetten foglalkozni...

E rendkívül értékes fajtából választékolható:

- furnéripari rönk (szinfurnér-gyártáshoz),
- fűrészipari rönk,
- fagyártmányfa, kivágás (a felhasználói igények szerint különböző méretben is),
- tűzifa (mivel e fajnak a térfogatra vetített fűtőértéke igen szerény, ezért csak a másra nem alkalmas – erős göcsös, beteg-farészek használandók tüzelési célra).

Megmunkálási sajátosságok

A cseresznye feldolgozásakor tekintettel kell lenni a faanyag fülledékenységére, gyengébb biológiai tartósságára. Tehát a fűrészipari és furnérüzemekben ügyelni kell a szakszerű tárolásra és az alapanyag gyors feldolgozására. A cseresznyefa kültéri felhasználásra nem javasolható.

Szárítás

A cseresznye körültekintő szárításszervezéssel, kíméletes menetrendek alkalmazásával *problémamentesen szárítható*. A mesterséges szárítás előtt vagy természetes szárításra, vagy nagyteretű szárítóban lassú előszárításra van szükség (25% nettó nedvességig). Az ilyen előszárításnál max. 60 °C hőmérséklet alkalmazható. A szárítás előtt az értékes cseresznyerészarut le kell

Kedves Kolléga!

Mint bizonyára tudja, Ön a személyi jövedelemadója egy százaléka felől önállóan rendelkezhet. Éljen ezzel a lehetőséggel! A Fakitermelési Munkakultúra Alapítványt 1993-ban hozták létre azzal a céllal, hogy segítse a fakitermelésben dolgozók munkakultúrájának növelését és a szakmai oktatást. Az alapítvány minden tekintetben megfelel az ún. „Egyszázalékos törvény” előírásainak, így az Ön adójának egy százaléka szakmánkon belül marad.

Ha Ön felelősséget érez érdeink jövőjéért, valószínűleg egyetért azzal, hogy az alapítvány céljai nemes érdekeket szolgálnak. Kérem töltse ki az alábbiak szerint az SZJA csomagjához mellékelt rendelkező nyilatkozatot.

Rendelkező nyilatkozat a befizetett adó egy százalékáról

A kedvezményezett adószáma: **18041088 1 01**
A kedvezményezett neve (ennek kitöltése nem kötelező):
Fakitermelési Munkakultúra Alapítvány

Tudnivalók

Ahhoz, hogy a rendelkezése teljesíthető legyen, a nyilatkozaton a kedvezményezett adószámát, a borítékon az Ön nevét, lakcímét és a személyi számát pontosan tüntesse fel.

Támogatását szívből köszöni a Fakitermelési Munkakultúra Alapítvány (Cím: 9400 Sopron, Roth Gyula u. 3.) nevében a Kuratórium elnöke:

Üdv az erdésznek!

Gólya János.

kérgezni, a kezdődő repedéseket „S” kapcsolni szükséges. Célszerű a bútűfelületek takarása, esetleg paraffinozása is. Ugyancsak nagy figyelem fordítandó a máglyák szakszerű hézaglecezésére és takarására. A cseresznye szárításakor a 80 °C feletti szárítási hőmérsékletek alkalmazása nemcsak a repedések és a zsugorodási deformációk miatt veszélyesek, hanem a faanyag rendellenes elszíneződésének kialakulása végett is.

Mechanikai megmunkálás, ragasztás, felületkezelés

A cseresznyefa könnyen, jó minőséggel, méretpontosan fűrészselhető, gyalulható, marható, csiszolható. Repedésmentesen, könnyen szegezhető, csavarozható. A gőzölt cseresznye jól hajlítható. Ragasztása szintén problémamentes, de tekintettel kell lenni a viszonylag alacsony pH értékre. Lúgokkal való kezeléskor a faanyag mahagóni színű árnyalatot kap. Felületkezeléskor gondot okoz a fotodegradáció, vagyis a fény (UV sugarak) hatására a kezelt faanyagok (bútorok) elveszíthetik természetes színüket (sötétednek). Így célszerű a cseresznyeszínű pigmentpárok vagy az UV abszorbensek (alapozók) alkalmazása. A nedves cseresznyefa acél-, réztárgyakkal való érintkezéskor foltosodhat. A tömör fá-

ból (ragasztott fűrészáruból) készített ún. „biobútoroknál” egyre inkább elterjed a felületek viaszolása és/vagy olajozása.

Felhasználási területek

A cseresznye a fakereskedelemben rönk, fagyártmányfa fűrészáru és furnér formájában jelenik meg. Az utóbbi években Európában is forgalmazzák az észak-amerikai cseresznye fűrészárut és furnért (nálunk pl. a Mezőberényi Bútorgyár alkalmazza).

A cseresznye – a bükk, az éger, a dió és a tölgy mellett – az egyik legkeresettebb és legértékesebb bútorfa, ill. belsőtéri faanyag. E faanyag természetes eleganciája, szépsége különösen a „biedermeier” korszakában vált meghatározó szerepűvé. A cseresznyefurnér és tömörfa ma is a stílbútorgyártás fontos alapanyaga. A frontfelületek mellett egyaránt készítenek belőle székeket, asztalokat, különböző kisbútorokat. A gyengébb minőségű vegyes színű cseresznyét dió- és mahagóni helyettesítésére is felhasználják.

A belsőépítészetben a cseresznyét szívesen alkalmazzák exkluzív falak, mennyezetek borítására; lépcsők, korlátok, belső ajtók, reprezentatív terek (pl. bankok, kávéházak stb.) kialakítására.

Mivel a cseresznyefa kiválóan faragható, esztergályozható, elterjedten használják

dísztárgyak, lámpatestek, különböző fatömegcikkék előállítására, sőt a hangszergyártásban (fafúvósok, pianínók) is.

Megjegyzés

A szintén Prunus-félékhez tartozó *meggyfa* (*Prunus cerasus*) hasonló tulajdonságokkal rendelkezik, mint a cseresznye, de nem éri el azokat a méreteket. A bútorművészségben jelentősége van még a *szilvafának* (*Prunus domestica*), ennek sötétvörös, gyakran „lila árnyalatú” fája igen esztétikus megjelenésű, de a cseresznyénél keményebb, nehezebben megmunkálható.

A kiváló tulajdonságú, sajátos szépségű cseresznyefa a hazai erdőgazdálkodásban és fahasználásban lényegesen nagyobb felkarolást érdemelne.

Irodalom

- Babos K. – Filló Z. – Somkúti E.: Haszonfák. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1979.
 Informationsdienst Holz: Arbeitsgemeinschaft Holz, Düsseldorf, 1988.
 Kovács I.: Faanyagismerettan, Mezőgazdasági Kiadó, Bp., 1979.
 Lohmann U.: Holzhandbuch, DRW Verlag, Rosenheim, 1986.
 Molnár S.: Faanyagismerettan I. Egyetemi jegyzet, Sopron, 1991.
 Szalay L.: Ipari fák, FKI kiadványa, Bp., 1991.
 Dr. Molnár Sándor

FÖLDET ÉSSZEL...

A föld meghozza gyümölcseit.

ha okosan bannak vele. Ezt jól tudják a mezőgazdasággal foglalkozók.

Mint ahogyan azt is, hogy naponta újabb kihívásoknak kell megfelelniük és számos váratlan problémát kell megoldaniuk.

Van azonban egy hely, ahol kérdéseikre választ kaphatnak:

**a 17. Nemzetközi mezőgazdasági és
mezőgazdasági gépiállítás,
az AGRO + MASHEXPO
1997. március 4-től 7-ig,
a Budapesti Vásárközpontban.**

Íde mindig érdemes eljönni, mert megéri!

A KORSZERŰ MEZŐGAZDASÁG PIACA

A MÁV 50% utazási kedvezményt biztosít.

Talajkondicionálás (Alcosorb 400) – egy új módszer és készítmény az erdészeti gyakorlatban

Bevezetés

Az Alcosorb 400 talajkondicionáló segítségével lehetővé válik a víz adagolása, szabályozása, és szélsőséges körülmények között is biztosítani lehet a növények számára nélkülözhetetlen vizet. A talajban lévő víz szabályozásával az Alcosorb 400 a növényekre jutó minden csepp víz hatásosságát megnöveli.

Az Alcosorb 400 mesterséges vízmegkötő anyag, amely száraz állapotban fehér mikrogranulátum, nedvességgel érintkezve megduzzad és nagy mennyiségű vizet képes hidrátkapában megkötni. Ekkor az Alcosorb 400 gélszerű anyaggá alakul, amely gátlás nélkül képes a szükséges helyen és időpontban a növényi sejtek a nedvességet leadni, adagolni. A gél sűrűsége a hozzáadott víz mennyiségétől függ. A gélfázis nemcsak a víz, hanem a tápanyagok, a növényvédőszer-molekulák, ionok adagolására is képes. Kiszáradva ismét mikrogranulátummá alakul át. A nedvesség hatására végbemenő granulátum-gél átmenet reverzibilis folyamat, a készítmény élettartama alatt korlátlan számban képes megismételni. Ez az élettartama a talaj mikrobiológiai aktivitásától függően 2-3 év. Ezután az idő után a talajkondicionáló jó minőségű humuszalakul át, semmiféle szermaradvány nem marad vissza.

Ilyen alapelveken működő készítményekkel már találkozhattunk az elmúlt években, azonban széles körben való elterjedésüket a nem egyértelmű vízleadásuk és rendkívül magas áruk korlátozza. A korszerű készítmények esetében – ilyen az Alcosorb 400 is – a hidrátkapában lévő víz leadása a sejtmembránnak gátlás nélkülivé vált. A termelés felfutásával a termék ára mintegy tízedére csökkent és így reális lehetőség mutatkozik – a hobbi alkalmazásokon túl – a professzionális technológiákba – így erdészet – való integrálásra is.

Az Alcosorb 400 használatának előnyei a következők

1. Lényegesen csökkenti a talajban, természetközegben a víz infiltrációját (a homokos talajon a csapadék vagy a kijuttatott víz több mint 70%-a elszivárog), ezáltal megakadályozza a kiszáradást, javítja a talaj vízháztartását, csökkenti a növények számára rendelkezésre álló víz mennyiségének hullámlását (vagy túl sok víz vagy semmi).

2. Csökkenti, mérsékli a telepítés, átültetés, extenzív-intenzív átmenet esetén fellépő sokkhatásokat.

3. Az Alcosorb 400 nedvesség hatására, illetve hiányára történő összehúzódása és kitágulása jól levegőző, porózus talajszerkezetet alakít ki, amely jelentős mértékben segíti az intenzív gyökérfejlődést.

4. A víz infiltrációjának csökkenése miatt a tápanyagok kimosódása is lényegesen kisebb, ezáltal egyrészt kevesebb kijuttatott tápanyaggal biztosítható ugyanazon növényi fejlődés, másrészt a műtrágya-kimosódás csökkenése, illetve megszünése miatt a környezet sóterhelése is csökken (intenzív technológiák). Az alkalmazásra kerülő talajpesticidek kimosódása is kisebb, ezáltal egy hosszabb hatástartam biztosítható.

5. Egyes alkalmazási módszerek segítségével létrehozhatók olyan körülmények, hogy a hasznos növényi populáció életfeltételei lényegesen jobbakká a károséval szemben (pl. a gyökér gélbe mártása esetén a telepített csemete lényegesen több vízzel és nedvességgel rendelkezik, mint a gyomnövény, és ezáltal csökken a gyomkompetíció).

Az Alcosorb 400 felhasználása

Az Alcosorb 400-at különböző módokon használhatjuk fel. A felhasználás módját meghatározza a növényi kultúra, az általunk alkalmazott termesztési technológia, a helyszínen alkalmazható manipulációs lehetőség és a gazdaságossági mutatók. A következő alkalmazási technikákat javasoljuk:

Termesztőközegek vízháztartásának javítására

A vízháztartás javítására a talajkondicionáló 4 g/dm³ dózisban, száraz, illetve gél állapotban a természetközeghez keverve alkalmas. A száraz állapotban történő bekeverés után a növények ültetése előtt víz hozzáadásával kell a készítményt megduzzasztani. A nedves gél formában történő alkalmazásnál 1 kg, illetve 1 g készítményt kell 100-400 l, illetve 1-4 dl vízben elkeverni, majd 1 óráig duzzadás után 1/8 arányban a természetközegbe keverni. Az így készített fokozott víztartó képességű közeg használható konténerezéshez, cserepezéshez, tenyészedényekhez, szivarpalántás termesztéshez, dugványozáshoz. Ezen alkalmazási technikát elsősorban intenzív termesztési körülmények között javasoljuk, ahol lehetőség van a közegekkel való ma-

nipulálásra, bekeverésre. A módszer technológia eredményének számszerűsítése nehéz, de néhány hozzávetőleges adat elmondható: az öntözések közötti idő a növényi különösebb károsodása nélkül 3-5-szörösére növelhető, tehát pl. a hét végi öntözési műszak elhagyható. Intenzív termesztési körülmények között tözezes rendszerben ekvivalens növényi fejlődés érhető el 50-60% vízmennyiséggel. A műtrágya-felhasználás, a kimosódás csökkenése miatt 20%-kal csökkenthető.

További alkalmazható technika – pl. magvetés esetében – amikor a talaj felső néhány cm-es rétegében van szükség a készítményre, hogy az Alcosorb 400 felületre történő kiszórása után bedolgozzuk néhány cm-re. Ez történhet rotációs kapával, de egyszerűen gereblyével is. Ez a módszer alkalmazható például pázsit telepítés, füvesítés esetében is.

A talajkondicionáló közvetlen adagolása

Ezen technológiai elem alkalmazása esetén egy gélréteg (gélpárna, géldugó) vagy gélburok segítségével adagoljuk, biztosítjuk a nedvességet és a tápanyagokat. Ezen réteg kialakítása történhet a már megduzzasztott gél bevetélével vagy száraz granulátum adagolásával és alapos beöntéssel történő megduzzasztással.

Géldugó, gélpárna

A gyökerek szintjén gélréteget, gélpárnát alakítunk ki. Ezt történhet pl. konténerezésnél, amikor nincs lehetőségünk a készítményt természetközegbe keverni. Ekkor a konténer kb. 1/5-ét feltöltjük földdel, erre a konténer térfogatának 1/5-öd részének megfelelő duzzasztott gél töltünk, behelyezzük a növényt, majd feltöltjük a közeggel. A gélpárna módszert alkalmazhatjuk fa, sövény telepítésénél és átültetésénél is. Ekkor az ültetőgödör aljába kb. 1/8 térfogatrészben gél adagolunk, beleállítjuk a csemétét, esetleg tápanyagot (szerves trágya, lassú hatású műtrágya, komposzt) adagolunk, majd feltöltjük földdel. A gélpárnát kialakíthatjuk a száraz Alcosorb 400 granulátum adagolásával is. Ekkor a gödör és a növény méretétől függően kalibrált edénnyel 2-20 g száraz Alcosorb 400-at szórunk az ültetőgödör aljába, majd a szokásos módon végezzük az ültetést, amit egy alapos beöntéssel fejezünk be, hogy a talajkondicionálót megduzzasszuk.

Gélbe mártás

Könnyű, egyszerű és rendkívül gazdaságos technika a gélbe mártás. Ekkor a telepítendő vagy szállítandó növények szabad gyökereit a próbálgatással kialakított konzisztenciájú gélbe mártjuk. A gyökereken megtapadó gélrészecskék, gélburok a

kitakart gyökerek védelmét, szállításkor és telepítéskor jelentkező sokkhatások minimalizálását biztosítja. Ekkor, mivel az általunk telepített csemetének az első néhány évben nagyobb lehetősége van a gyökerei között a nedvesség megtartására, mint a környező gyomoknak, ezek kompetíciója is csökkenthető.

Gélinjektálás

A már telepített és kritikus vízhiányban szenvedő fák esetében alkalmazható módszer a gélinjektálás. A talajkondicionáló előkészítése során, a víz adagolásával szivattyúzható gélt alakítunk ki, majd ezt valamely injektáló feltétellel ellátott szivattyúval juttatjuk a gyökérzónába.

Nemzetközi eredmények

A készítményt a termelés felfutásával és így az ár csökkenésével számos fejlett és kevésbé fejlett ország erdészeti gyakorlata alkalmazza (arab országok, Franciaország, Anglia, Kanada, USA). Ezek közül mutatunk be néhány jellemző példát.

1985-ben Kanadában végeztek kísérletet *Picea mariana* fenyők telepítésénél. Két különféle Alcosorb 400 felhasználási módszert alkalmaztak. Az első esetben a szabadgyökerű csemeték gyökereit mártották bele megduzzasztott Alcosorb 400 gélbe a csemete köteg szétszedése előtt. A második esetben a csemetéket papír konténerben ültették ki potiputkis cső felhasználásával. Ebben az esetben néhány gramm száraz Alcosorb 400-at szórtak a csőbe a csemeték behelyezése előtt. A megeredési és növekedési adatokat a következő táblázat tartalmazza:

Kezelés	Eredési %	Éves növekedés (cm)
Gyökérbemártás Alcosorb 400 gélbe	97	4,0
Kontroll	87	4,1
Papír konténeres telepítés Alcosorb 400-zal	96	3,0
Kontroll	64	2,4

Az A 400 használata minden esetben jelentősen megnövelte a megeredési %-ot.

Ez a vizsgálat szintén Kanadában 1985-ben történt. Szabadgyökerű *Picea mariana* és konténeres *Picea mariana* csemeték telepítését végezték. A szabadgyökerűek esetében a gélbemerítéses technikát alkalmazták, míg a konténeres esetben az Alcosorb 400-at a csemeték konténerében levő ter-

Kezelés	Eredési %	Éves növekedés (cm)
<i>Pinus banksiana</i> Alcosorb 400 gél	100	5,1
Kontroll	91	5,9
<i>Picea mariana</i> Alcosorb 400-zal	95	4,25
Kontroll	63	2,35

mesztőközegbe keverték be. A megeredési és növekedési adatokat a következő táblázat tartalmazza:

Az A 400 használata ez esetben is jelentősen megnövelte a megeredési %-ot.

Hazai tapasztalatok

A nemzetközi gyakorlat és a kedvező parképitési tapasztalatok alapján kezdtük meg a készítmény erdészeti alkalmazását. Az eltelt rövid idő miatt nem tudunk igazán pontos eredményeket bemutatni, de néhány felhasználói véleményt ismertetünk.

Észkerdő Rt. Tállyai Erdészete, Brugger Frigyes. Az Alcosorb 400-t tölgy és lucfenyő erdősitések során használtuk. A szabadgyökerű csemetéket kötegelve bemártottuk a megduzzasztott gélbe. Az aszályos időjárás ellenére a megszokottnál kedvezőbb megeredési eredményeket kaptunk.

Buresch Kft., Kapuvár, Barlai Sándor. A készítményt több mint negyven fajta konténeres cserje és fa telepítésénél alkalmaztuk géldugó módszerrel. Szépeges állományt kaptunk. Ezenkívül szélsőséges körülmények között *Ligustrumok* szállításánál és telepítésénél használtunk Alcosorb 400-at. Az alkalmazott módszer ez esetben a gélbe mártás volt. A megeredés és túlélés szinte 100%-os volt és itt is szép egységese állományt kaptunk.

No	Kultúra, eljárás	Cél	Java-solt módszer	A 400 (g)	Tárolt víz (ml)	Költség (Ft)	Megjegyzés
1	Konténeres csemetenevelés (90 ml-es konténer)	Véletlenszerű kiszáradás megakadályozása, telepítési sokk csökkentése, szerkezet javítása	Száraz A 400 közegbe keverése (2 g/l)	0,18	72	0,28	konténerre vonatkoztatva
2	Erdőtelepítés	Átültetési sokk csökkentése, megeredési % növelése	Csemete gyökérének A 400 gélbe mártása	0,1	40	0,16	csemetére vonatkoztatva
3	Konténeres gyümölcs- és díszfanevelés (1 l-es)	Kiszáradás megakadályozása, vízháztartás javítása, tápanyag-kimosódás megakadályozása, közeg szerkezetének javítása	Közegbe keverés (2 g/l)	2	800	3,1	
4	Pázsittelepítés	Kiszáradás megakadályozása, megeredés gyorsítása	A 400 kiszórása a fűmag előtt vagy a fűmaggal együtt és gyökérzónába bedolgozva	10	4000	15,5	1 m ² -re vonatkoztatva

Szombathelyi Erdészet, Varga Péter. Az Alcosorb 400-at erdeifenyő és kocsányos tölgy telepítésénél használtuk. A szabadgyökerű csemetéket mártottuk be az előre megduzzasztott gélbe. A kísérlet még folyamatban van, de annyit elmondhatunk, hogy a problémák ellenére (talaj, szaporító-anyag) kedvezőbb a megeredés.

Horváth Jenő erdősz, Füzér. A készítményt regző nyár magvetéskor használtuk. Ezen magvetésnek két érzékeny pontja van, egyrészt a mag rendkívül érzékeny a kiszáradásra, másrészt a kis mérete miatt elhordják a hangyák. Az alkalmazás során először megnedvesítettük a talajt, erre szórtuk ki a magot, majd erre az előkísér-

letek során meghatározott mennyiségű száraz Alcosorb 400-at hintettünk. A technológia záró lépésében permetező öntözéssel gélesítettük a készítményt, amely hozzáadt a maghoz. A kezelt állomány jelentős része kikelt, míg a nem kezelt terület gyakorlatilag a hangyakár miatt értékelhetetlen volt.

A készítmény alkalmazásának gazdaságossági mutatói

A talajkondicionáló készítmény még az elmúlt évek nagyságrendű árcsökkenésével sem olcsó készítmény, továbbá a termelő még a legkisebb költségvonzatú készítményt is csak akkor alkalmazza, ha a várható haszon lényegesen meghaladja a befektetett költséget. Továbbá befektetés jellegű technológia, mivel a megvásárlása után több évig fejti ki hatását és „fizeti vissza” az investíciót a termelés, természetbiztonságának növelésével, lemaradt egyéb költségekkel. Tehát használatával olyan technikákat érdemes alkalmazni, melyek során a készítmény csak ott alkalmazható, ahol a víz felhasználásra kerül (pl. gélbe mártás, gélpárna, géldugó).

Néhány alkalmazási módszer költségvonzatát mutatjuk be a következő táblázatban:

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a talajkondicionálás az összes költségek néhány százalékát teszi ki.

Összefoglalás

A talajkondicionálást, mint minden új módszert, kezdetben egyrésztől idegenkedés, másrésztől pedig fokozott elvárás kísérte. Reméljük, hogy ez is, mint minden jó technológia, megtalálja helyét az erdészeti gyakorlatban és ezáltal lehetővé teszi a termelés kockázatának csökkentését és a gazdaságosság fokozását.

Dr. Gerse János

DR. MARJAI ZOLTÁN

Bővített újratermelés – genetikai megjavítás – mag.

Az erdészeti szakma lényegi ismerveiközül a bővített újratermelés kiemelkedő jelentőségűnek tekinthető. Megvalósítására számos eszköz áll rendelkezésre, így pl. a fajfajpolitika, állományszerkezet, silvotecnika, genetikai megjavítás. Ezek külön-külön vagy közös eredményeként fokozódhat az erdőállományok teljesítőképessége, állékonysága, megfelelése a társadalmi igényeknek.

A továbbiakban csak a genetikai megjavítással foglalkozva, annak két módját különböztetjük meg.

Az egyik a közvetlen, amelyik tulajdonképpen erdőnevelés. Ennek során a már meglévő állományt javítjuk meg – tisztítási és gyérítési beavatkozásokkal – szelekciót alkalmazva –, amikor az induló 5-10 ezer darabos tőszámról a véghasználati 2-500-ra csökkentjük az egyedszámot.

A másik a közvetett megjavítás – és a témát már csak erre szűkítjük le –, amikor induló állományról van szó és ennek kiindulási anyagát, a magot, mint „az öröklődő lényeges tulajdonságok hordozóját”, genetikailag javított minőségben használjuk fel. Szűkebben értelmezve tulajdonképpen csak ezt szokás genetikai megjavításnak nevezni.

(A megjavítás útja lehet ivartalan is, de ez a mód jelen témánkon kívül esik, különösképpen, hogy eredménye többnyire nem erdőállomány – amiben gondolkodunk –, hanem ültetvény.)

A Környezetgazdálkodási Intézet Természetvédelmi Szolgálatára angol nyelvvel rendelkező erdőmérnököt keres szaktanácsadói munkakörbe.

Jelentkezés és felvilágosítás dr. Temesi Géza osztályvezetőnél, a KTM Természetvédelmi Hivatalában (Telefon: 202-2530, 395-2604).

Ha a szóbanforgó megjavítást a cselekvés oldaláról nézzük, három fő mozzanatra bonthatjuk fel:

1. tervezés,
2. kivitelezés,
3. ellenőrzés.

1. Tervezés

Tervezés alatt lényegében azt a tevékenységet értem, amelyik meghatározza a magforrások kritériumait, mesterséges genetikai beavatkozást végez és új kiinduló anyagot állít elő.

Ennek megfelelően ez a funkció magában foglalja a származáskutatókat – egészen a génháztartásig –, a honosítást (beleértve az őshonosság és endemizmus dolgát is), a nemesítés legkülönbözőbb formáit, egészen a mesterségesen létesítendő magforrások (plantázsok) szerkezeti tervezéséig.

A tervezés tehát tulajdonképpen maga a szűken vett genetikai munka.

2. Kivitelezés

A tervezői vagy genetikai munka eredményének hordozója a mag. Az ezzel való bánás a kivitelezés.

Ez áll a megjavított mag megtermeléséből (a különböző magforrásokon), annak megvédéséből, hozamának fokozásából, begyűjtéséből, feldolgozásából, kezeléséből, tárolásából és forgalmazásából, valamint a mindezek szolgálatában álló magvizsgálatból.

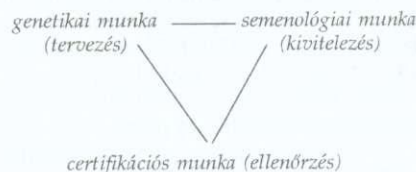
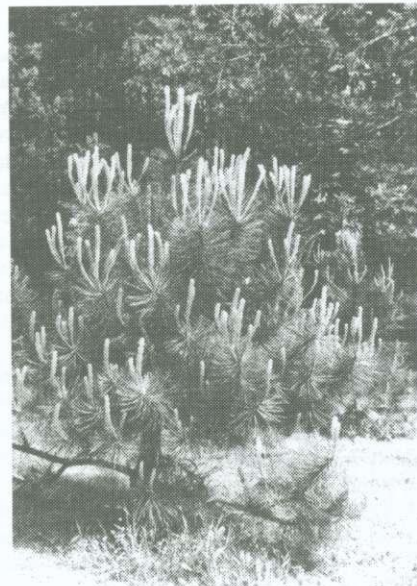
A kivitelezés tehát maga a maggazdálkodás, az erdészeti szemelológia.

3. Ellenőrzés

Az ellenőrzés a két műveltsoport munkáját hitelesíti, szavatolja. Egyrészt kontrollálja a genetikai munkát (esetleg saját utóvizsgálat révén is), fajtagondozást végez, másrészt folyamatosan ellenőrzi a maggazdálkodásban a megjavított mag útját, a megtermeléstől a felhasználásig (ill. még azontúl is, egészen az erdősisítésig).

Az ellenőrzés regisztrálással, bizonylatolással stb. jár, így certifikációs munkának is nevezhetjük.

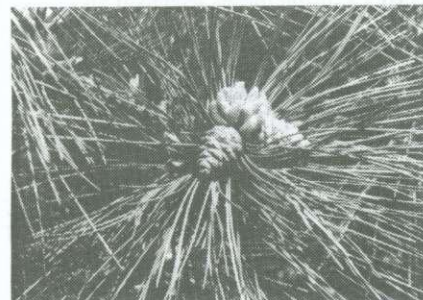
A genetikai megjavítás hármastagozódása szerkezeti ábrázolható is:

Látható, hogy miközben a tevékenységi körök határozottan elkülönültek, egyúttal igen szoros kapcsolatban is állnak. Más szóval, amikor egyrésztől autonóm, jól körülhatárolható, megkülönböztethető szakterületek, másrésztől egymás nélkül béna kapacitások ahhoz, hogy erdőállományaink tárgyalt megjavításához hozzájárulhassanak.

Az illetékességi körök megrajzolása, majd ennek egybevetése a valós helyzettel, alkalmas arra, hogy az esetleges aránytalanságok felfedezésére és objektív korrigálására.

E meglehetősen elvont fejtegetés nem öncélú és nem befejezett. Egyrésztől bevezető az egyik komponens, a maggazdálkodás leendő reprezentálásának, az Erdészeti Magközpontnak a bemutatásához, másrésztől utalás arra, hogy a hármastagozott még ki kell tölteni tartalommal, összhangba hozni a szabályozó rendszerekkel, erdőfelügyeleti munkával, a hatékonyság egyéb feltételeivel vagyis programot kell kidolgozni, majd véghezvinni!

AZ ÉV FÁJA

**A kislevelű hárs
botanikai jellemzése**

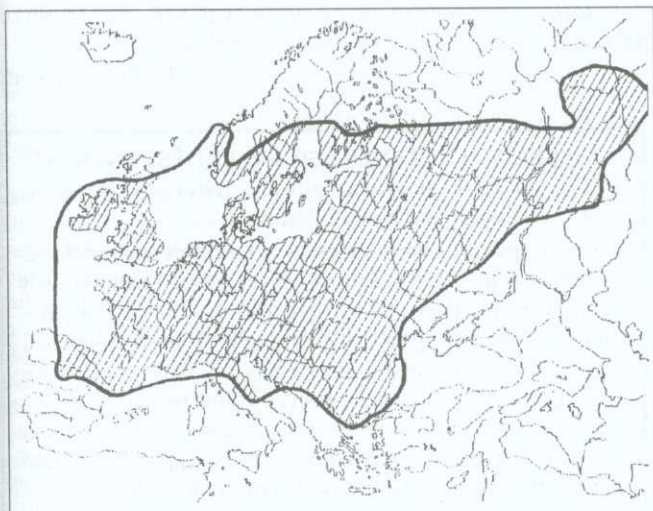
Nevezéktana

A kislevelű és nagylevelű hársat LINNÉ 1753-ban megjelent művében, a *Species plantarum*-ban még nem választotta el egymástól, rájuk a *Tilia europaea* nevet alkalmazta. 1759-ben MILLER már külön fajként tárgyalja a kislevelű hársat, s *Tilia cordata* névvel illeti. Gyakoribb, ma is használt szinoním neve az EHRHARDT-tól származó *Tilia parvifolia*, illetve a SCOPOLI-féle *Tilia ulmifolia*. A tudományos nemzetségnév a görög *ptilon*-ból vezethető le, mely szárnyat jelent, s a virágzat megnyúlt murvalevelére vonatkozik. Az ókori latin nyelvben a *tilia* már a hársak neve volt. A tudományos fajnév, a latin eredetű *cordata* szív alakút, szívvest jelent, mely jellemző leveleire utal.

Elterjedése

Európai elterjedésű faj, áréája Írországtól Nyugat-Szibériáig húzódik. A legészakibb és legdélibb területekről hiányzik, így nem tenyészik Spanyolország, Olaszország és a Balkán-félsziget déli részén. Érdekes, hogy elterjedési területének keleti nyúlványa átbukik a Közép-Uralon, s egész az Irtis folyó völgyéig húzódik. Az área súlypontja Kelet-Európában van, a Volga középső és felső folyása mentén éri el optimumát, ahol jelentős kiterjedésű – bár sokszor másodlagos – állományai találhatóak. Nyugat- és Közép-Európában a kocsánytalan tölgyesek, Kelet-Európában a kocsányos tölgyesek jellemző elegyfája (1. ábra).

1. ábra
A kislevelű hárs elterjedési területe
MEUSEL (1978) nyomán

Ha elterjedésének vertikális tagolódását elemezzük, megállapítható, hogy Közép-Európában elsősorban szubmontán, azaz középhegységi elem. A Balkán-félszigeten és az Alpokban 1300 m tszf. magasságig hatol fel. A Kárpátok és a Kárpát-medence viszonylatában jó képet kaphatunk FEKETE LAJOS és BLATTNY TIBOR 1913-ban megjelent

„Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a Magyar Állam területén” c. nagyszabású könyvéből. Ebből kiderül, hogy a kislevelű hárs a Kárpátokban átlagosan 890 m tszf. magasságig emelkedik fel, legmagasabb megjelenése a Horvát-Alpokban, a Pljesevicán található 1535 m-es rekordmagassággal. A nagyobb tájegységekre vonatkoztatva átlagos és legmagasabb tengerszint feletti előfordulásait a következő táblázat mutatja.

A kislevelű hárs vertikális megjelenése

Tájegység	Átlagos megjelenés (m tszf.)	Legmagasabb megjelenés (m tszf.)
Északnyugati-Kárpátok	700	712
Közép-Kárpátok	931	1130
Északkeleti-Kárpátok	711	962
Keleti-Kárpátok	910	1308
Déli-Kárpátok	900	1188
Dél-magyarországi hegyvidék	909	1121
Bihar-hegység	750	1030
Horvát-Alpok	1063	1535
Átlag	890	1308

Előfordulása

Jelenlegi hazai előfordulásáról az üzemtervi adatok alapján összeállított térképből (2. ábra) kaphatunk képet. Eszerint előfordulásának súlypontja az Északi- és Dunántúli-középhegységben van, ritkább Nyugat- és Dél-Dunántúlon. Az Alföldről szinte teljes mértékben hiányzik, szórványosan fellelhető a Felső-Duna, a Szatmár-Beregi-sík, a Nyírség és a Körösök mentén. Az alföldperemi előfordulásokon kívül a kontinentális klímahatás alatt álló többi alföldi területről hiányzik.

2. ábra
A kislevelű hárs magyarországi előfordulása
BARTHA-MÁTYÁS (1995) szerint

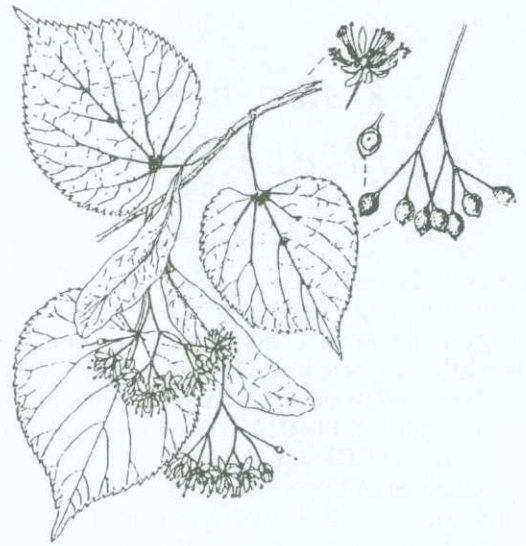

A kislevelű hárs hazánkban a gyertyános-kocsánytalan tölgyesek tipikus elegyfája, ahol a szárazabb termelőhelyeken a gyertyánt teljesen háttérbe is szoríthatja. Ezenkívül megjelenik a bükkösökben, cseres-tölgyesekben, szikla-, törmelékletű- és szurdokerdőkben, valamint a mészkerülő erdőkben és a mélyebb termőrétegű melegkedvelő tölgyesekben is.

Alaktana

Termet és kor tekintetében jelentős méreteket érhet el a kislevelű hárs. Zárt állományokban 30 m magasra is megnőhet, ahol többé-kevésbé egyenes, jól feltisztuló, hengeres törzset nevel nyúlánk koronával, míg szabad állásban koronája kúpos, törzse sudarlós. Az idős korú egyedek törzse vastag, szabálytalan keresztmetszetű, gyakran dudoros, koronája elterülő, alsó ágai lehajlók. A nagyon idős egyedek földre lekönnyülő ágai meggyökeresedhetnek, amit a nép nyelvén íjas-fias hársnak nevez. Hazánk legnagyobb, legyökeresedő ágú kislevelű hársfája a Nyírség északi részén Szabolcsbáka község határában egy szőlőkkel körülvett dombtetőn található. Ennek törzskerülete 860 cm, 7 erőteljes ágából 2 az utóbbi másfél évtizedben sajnos lehasadt. 500 cm-nél nagyobb törzskerületű fa áll a sopronhorpácsi Széchenyi-kastély parkjában, Nyírkáta község határában (Vörösmarty-hársak) és Óriszentpéter belterületén. Jelentős kort élhet meg, a legidősebb egyedet, az angliai Bristol melletti Westonbirt arborétumban 2000 évesre becsülik, mely lehet, hogy kissé túlzó érték. Mindenesetre több százéves kislevelű hársak Európa-szerte előfordulnak.

3. ábra
1997-ben az év fája: a kislevelű hárs
(CSAPODY VERA rajza)

Kérge sokáig sima, szürkésbarna, idősebb korban hálózatosan repedezett, sötétzürke, hancsából korábban kötözőanyagot készítették. Zegzugos felépítésű hosszú hajtásai zöldesbarna színűek és kopaszak, tojásdad rügyeit két rügypikkely borítja, melyek közül a külső öblös pikkely a rügy félhosszúságánál nagyobb. Kerekded, gyakran részaránytalan levelei 4-6 cm hosszúak, válluk – mint ahogy a tudományos fajnév is mutatja – szívés, csúcsuk hirtelen kihegyesedő. A levélszél élesen fűrészes, a levéllemez viszonylag vastag szövetű, felül sötétzöld, fonáka kékeszöld. A hártározáshoz leggyakrabban használt bélyeg a levélfonák érzugaiban található rozsdavörös szakáll, valamint fontos bélyeg az is, hogy harmadrendű erei nem emelkednek ki, hálózatosan egymásba folynak. Virágai általában 5-7-esével álernyőben nyílnak, a murvalevek nyelesek és csak 1/3 részben nőnek össze a virágzati tengellyel. Sárgásfehér virágai június második felében nyílnak, bennük 30-40 porzószál található, melyek a szirmokkal egyforma hosszúak. Szeptemberben érő, de sokáig a fán maradó termései 5-7 mm hosszúak, sárgásbarnán molyhosak, ujjal könnyen összeroppanthatók.

Változatossága

A kislevelű hárs változatossága elsősorban a levelek alakjában, nagyságában, színében, valamint a murvalevek hosszában és a termés alakjában, szőrözöttségében nyilvánul meg. Hazai alakkörét WAGNER JÁNOS, a budapesti tanítóképző egykori igazgatója, kiváló botanikus dolgozta fel a 30-as és 40-es években. Eszerint 11 változatot és 45 formát lehet ennél a fajnál hazánkban megkülönböztetni, alfaji differenciálódást viszont áréáján belül nem sikerült kimutatni.

A hársaknál közismert hibridizálódási hajlam erre a fajra is jellemző. Leggyakoribb és legismertebb hibrid a holland (európai) hárs (*Tilia x vulgaris*, szin.: *T. x europaea*), mely elsősorban Európa nyugati felében terjedt el, s szépségében és alkalmazkodóképességében felülmúlja a szülőket. Gyakori park- és sorfa. Az ezüst hárszal (*T. tomentosa*) alkotott hibridjét SIMONKAI LAJOS botanikusunk találta meg

1886-ban Arad sétaterén, s JURÁNYI LAJOS-ról, a pesti tudományegyetem botanikai professzoráról nevezte el Jurányi-hársnak (*T. x jurányiana*). Később FENDRICH GUSZTÁV erdész kalauzolásával az Arad megyei Punkoje hegy gerincén is megtalálta e hibridet, melyet először az Erdészeti Lapok hasábjain mutatott be a szakközönségnek.

A harmadik, kertészeti célokra a leggyakrabban alkalmazott hibrid a krími hárs (*T. x euchlora*), melynek másik szülőfaja a Krím-félsziget reliktum hársfaja, a gyapjasbibeszálú hárs (*T. x dasystyla*). A krími hársat feltűnően fénylő levéllemezéről, szálkás fűrészfogairól, keskeny koronájáról könnyű felismerni. Előnyéhez sorolandó, hogy a városok szárazabb, szennyezett levegőjét is könnyen elviseli.

A kislevelű hárs szép alakjával, bőséges virágpor- és nektártermelésével, jó árnyalóképeségével, könnyen bomló és a tápanyagforgalmat javító alomjával, erős visszaserző képességével az erdei ökoszisztéma egyik fontos eleme.

Dr. Bartha Dénes

AZ ELKÖVETKEZENDŐ 50 ÉV ERDÉSZÉNEK KÉPÉT igyekeztek meghatározni egy németországi erdészeti felsőiskola 50 éves jubileumán.

Az elhangzottak szerint széles körű kompetenciával kell bírnia az erdő ökológiájának teljes egésze területén, sőt azon túlmenően is. Az erdész a jövő erdő- és ökomenedzsere. Az eddiginél sokkal nagyobb mértékben kell bizonyítania hivatását a közönségszolgálatban, az erdőpedagógiában és környezetvédelemre nevelésben. Ugyanakkor fejlett üzemgazdasági gondolkodásról kell tanúskodnia – minden egyes intézkedésével a lehető legkedvezőbb gazdasági eredményt kell elérnie.

Az ökológiai szakirányok integrálásával, a természet- és környezetvédelem, valamint földhasznosítás értékes egyesítésével már az oktatásban meg kell alapozni a széles körű kompetenciának, határozott illetékességnek felteteleit. A megfelelő erdőgazdasági eszközökkel együttműködésre az állami erdészet áll rendelkezésre.

(AFZ/DW 1996. 25. Ref.: Jérôme R.)

Erdészszemmel a mongóliai pusztaszil árnyékából

Nem sok árnyékot ad a feltehetően géncentrumának, őshazájának tekinthető Mongóliában, de itt, ezen a félelmetes kietlenségében is megkapó vidéken még a kis árnyék is valóságos oázist jelent.

Éppen negyed százada, hogy első mongóliai utam során megismerkedtem vele, úgy tudom akkor még nem hozták be Magyarországra. Mert az *Ulmus pumiláról*, a nálunk először turkesztáni, majd pusztai szilnek keresztelt, szik- és homokfásításban alkalmazott fafajról van szó. Akkori feljegyzéseim szerint egy 1300 kilométeres autózás alatt egyetlen darabot láttunk belőle, egyedül árvalkódott a Góbi kellős közepén. Seholy egy másik példány, egy liget vagy facsoport, messze távolban csak a füves sztyepp, ameddig a szem ellátott. Kérdéseim azonnal záporoztak a mongol munkatársak felé, de válaszuktól nem sokkal lettem okosabb. Milyen fa ez, hogyan került ide, volt-e itt korábban belőle erdő, miként volt képes egyedül megmaradni és így tovább. Javarást Irkutszkban végzett állattenyésztők és vadbiológusok voltak a helybeli kísérők, így a kérdések özönéből csak a nevére tudtak válaszolni. De arra is csak mongolul, orosz vagy pláne latin név nélkül. „Hajlasz mod.” A mód még csak kiderült valahogyan, hogy az fát jelent, de mi lehet a hajlasz. A fa törzse, kérge az öreg diófára emlékeztető világos sárgásszürke, az egész famagasság nem volt 4-5 méternél több, és szél által nyomott 2-3 méteres törzsén egy összevissza gyúrt turbánra emlékeztető koronát viselt. Levelei nem voltak, mert április elején voltunk, nem sikerült még tippelnem sem a kilétére. A fővárosba visszaérve derült fény a nevére, hogy ez egy szil, az *Ulmus pumila*.

Azóta eltelt huszonöt év, a közelmúltban jártam kilencedszer Mongóliában, sok hajlaszt láttam egyedül, néhányad magával, sőt, ligeteket alkotva is, a kérdéseim egy része azonban mind a mai napig megválaszolatlanok.

Mongólia félsivatagi és sztyepei zónájában él és ennek megfelelően az oda átnyúló azonos adottságú területek folytán Kína szomszédos területein is előfordul. Élőhelyének meteorológiai viszonyai a tipikus kontinentális klímaviszonyokat mutatva 100-200 mm éves csapadékkal és 6-16% relatív légnedvességgel jellemezhetőek, az éves hőmérsékleti ingás közel 90 °C.

Talaja jóformán minden genetikai fejlődés nélküli felaprózott köves vázlat, a felületen heverő, zúzalékra emlékeztető éles apró kövek és lekerekített kavicsok közül a csaknem állandónak mondható erős szél messze hordja az apróbb porszemeket, hacsak nem fogja meg azokat egy-egy zombékszerűen kiemelkedő fűcsomó vagy vadhagyma-gyökér.

Sok hajlaszt láttam valóban egymagában a nagy Góbiában, nem csak azt a bizonyos legelsőt. Az továbbra is rejtély, hogy a szél útján több tíz vagy száz kilométerrel ide szállított kis szilmagból vagy magok ezreiből hogyan képes felnővekedni egy-egy fa annyi legelő háziállat és kóborló növényevő vad jelenléte mellett. Némileg vigasztaló, hogy nem csak számomra talányos ez a dolog. A helybeliek sem tudnak rá választ adni, csupán annyit, hogy itt ebből a fajából szerintük erdő soha nem volt. Földtörténeti korok időmércején persze más a helyzet, mert a Góbiában több helyen történik felszíni szénbányászat és ez másra utal a feltárt dinosaurus leletekkel egyetemben. Vagy mégis voltak a mostani sivatag és sztyepp helyén hajlasz erdők? Talán a régmúlt jobban rekonstruálható, mint azt a mai korunkkal összekötő időszak történései?

A mai állapotokra – mint arra már utaltam is korábban – nem csak az egyedül álló fák a jellemzőek. Vízmosások szegélyében, azok szélárnyékos partján, a dombvonulatok síkság felé kiszélesedő oldalvölgyeinek „deltájában” több helyütt felfedezhetünk 3-5-10-20 hajlaszból álló facsoportokat. Ezek törzse már nem mindig olyan hajlott, mint a szabadon állóké, magasságuk is eléri a 6-8 métert, koronájuk azonban a legtöbb esetben változatlanul a már említett turbánt juttatja eszünkbe. Ezek a fakoronák ritkán üresek. A ragadozó madarak, sólymok, kányák és a mindenütt fellelhető

szép tollmintázatú pusztai ölyvek (*Buteo rufinus*) előszeretettel rakják fészkeiket a farkas és a róka által el nem érhető fakorona girbegurba ágai közé. Itt talán egyedül a Góbiában élő vadmacska, a manul (*Felis manul*) elől nincsenek biztonságban a ragadozó madarak tojásai és fiókái. Csak közbevetőleg jegyzem meg, hogy azért ezek a fák vagy facsoportok olyan ritkák és a ragadozó madár olyan sok, hogy számos fészek a földön található hevenyészett formában – és természetesen ott van a fészke a tűzoknak, a daruak és a néhány apró énekesmadárnak is –, tehát a költési időben terített asztalt találnak a szörms ragadozók a kis termetű Góbiaróktól (*Vulpus corsac*) a mindig éhes farkasig.

Biztosan másfelé is megtalálható a kisebb vízfolyások mellett – itt már erdőnek nevezhető – hajlasz-liget, nekem egyet sikerült látnom rövidnek igazán nem mondható, többezer kilométert kitevő mongóliai útjaim során. Délkelet-Mongóliában, a kínai határhoz közeli Csonogol (Farkaspatak) – mai nevén Erdencagan – járás területén, a névadó patak széles völgyében, közvetlenül a patak két oldalán. Egy közeli lámakolostor biológiai érdeklődéséről híres főpapja, a kis állatkeret is létesítő hajdani Jugzer Hotogt erdőt telepített azért, hogy ide a végtelen pusztaságra szarvasokat tudjon hozatni. A ma üdülőházakat rejtő kis erdőcske helye neve is őrzi az enyhelyet adó fafaj nevét, mert a térkép is feltünteti Huntlar hajlasz néven. Néhány hektár az egész, de szemnyugtatóan szép zöld folt a környék sárga fűvű domboldalai között.

Érdekes, hogy – valószínűleg a lassú növekedése miatt – a Góbi-beli járási központok (Mongóliában a falunak megfelelő település ismeretlen, a magyar megyéni járások lakossága kb. 1000-2000 fő és 80-90%-uk a központban él, a többiek állattenyésztő telepeken, vagy a Góbiában egyes jurtákban) a fásításukhoz csak igen elvétve használják fel a hajlaszt. Inkább a gyorsabb növevő és nagyobb szélfogó hatású változólevelű nyár (*Populus diversifolia*) a lakott helyek ligetfája. Ez utóbbi fiatalabb korban öntözést igényel.

Hogy miért szántam rá magam ennek a rövid kis ismertetőnek a megírására, annak kettős oka van. Egyfelől a nálunk is alkalmazott *Ulmus pumilával* kapcsolatos szakmai ismereteket szerettem volna szerény tapasztalataim közreadásával bővíteni, másrészt kedvcsinálónak szántam írásomat. Pár évvel ezelőtt felvette a kapcsolatot az Országos Erdészeti Egyesülettel dr. D. Enhtuvsin Sopronban végzett és ugyanott doktorált mongol erdőmérnök, a Mongol Erdészeti Egyesület vezetőségi tagja. Akkori elmondása szerint olyan reménnyel tette ezt, hogy talán szakmai tapasztalatokat kaphat a mongol fél a nagyszerű magyar szik-, homok- és kopárfásítási szakemberektől.

Az úgy alszik, de Csipkerózsika is felébreszthető volt a régi mese szerint.

Kép és szöveg: dr. Kóhalmy Tamás

DR. MOLNÁR SÁNDOR

Pusztulnak-e az őserdők Malajziában?

Malajzia erdő- és fagazdaságának bemutatása

Bevezetőül előrebocsátom, nem kívánok a trópusi őserdők pusztulásának ökológiai katasztrófát sejtető globális problémakörébe burkolózni. Két okból:

– az egyik ok: nem látok benne tisztán, a helyszínen teljesen másképp vetődnek fel a problémák, mint az európai országokból nézve,

– a másik ok: nem értek egyet a trópusi faanyagok bojkottjával. Miért ne termesszünk ott fát, ahol a leggyorsabban nő, a legjobbban termeszthető?

Így most az ökológiai fejtegetések helyett kéthetes malajziai tanulmányutam néhány tapasztalatairól írnék.

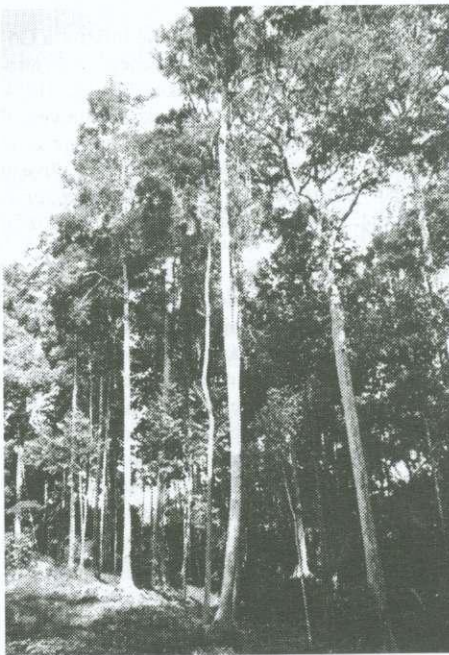
Röviden Malajziáról

A 328 600 km³ területű országnak kerekén 20 millió lélekszámú a lakossága. Az 1995. évi GDP 118 milliárd maláj dollár volt (az elmúlt években folyamatosan 8-9%-kal növekedett). A nyersanyagokban (olaj, ón, nyersgumi, pálmaolaj, fa stb.) igen gazdag országban dinamikusan fejlődik az ipar, az infrastruktúra pedig már ma is fejlettnak tekinthető. Az állam hivatalos vallása a mohamedán. A fővárosban Kuala Lumpurban megépítették a világ legnagyobb mecsetjét és jelenleg épül a világ legnagyobb épületének tervezett miniszterelnöki hivatal (472 emeletes).

A malajziai erdőgazdálkodás

Az ország összesen 19,15 millió ha (58,3%) erdővel rendelkezik. Ebből a Maláj-félszigeten van 5,96 millió ha, Sarawakban 8,75 millió ha, 4,44 millió ha pedig Sabahban található (Sarawak és Sabah tartományok területileg elkülönülve Borneo szigetén vannak és különösen Sabah-ban nagyon erős a japán gazdasági befolyás). Ha az 1,8 millió ha gumi- és a 2,2 millió ha olajpálmaültetvényeket is erdőnek tekintjük, akkor az ország erdőszültsége 75%.

Vörös meranti és Nyatoh fák 15-18 éves korban 40 m magasságot is elérnek
Fotó: dr. Molnár Sándor

A trópusi őserdőkre jellemzően rendkívüli a fajgazdagság: az eddig leírt 2650 malajziai fafajból 408 fajnak van ipari, kereskedelmi jelentősége (Európában 40-45 fafajnak!). Tekintettel arra, hogy a terület rendkívül tagolt, kisebb-nagyobb hegyekkel, folyókkal, mocsarakkal, tavakkal. Több ezer kilométer a tengerpart. Így az őserdőknek is több típusa alakult ki: sík- és hegyvidéki örökzöld lomboserdők, mangróve erdők (a tengerparton), édesvízi mocsárerdők. Különleges helyet foglalnak el a „bambuserdők”. Ezeket általában nem sorolják az erdők közé (a bambusz a fűfélékhez tartozik), de igen jelentős a kitermelésük (évi 250 ezer tonna, 13 faj) és nagyon sok célra felhasználhatók (építkezés, bútortárolás). A kuszópálmákhoz tartozó rattánt ma már ültetvényeken termesztik.

Az erdők 88%-a fajfaj szempontból a Dipterocarpaceae-k családjába tartozik. Az ide tartozó sok faj közül nálunk ismert a Keruing, a Kapur, a különböző Merantik, a Mersawa, a Jelotung, a Sepetir, a Teak, a Ramin stb. Érdekes volt megfigyelni, hogy a Maláj-félszigeten erdeifenyő-ültetvények is voltak. Kiderült, hogy ezeket dr. Rácz József Sopronban végzett erdőmérnök irányításával telepítették (területük 40-50 000 ha).

Malajzia ma már egyaránt kiemelt figyelmet fordít az erdei ökoszisztémák és a fajok védelmére. Az országban 120 őserdő rezervátum van, összesen 111 700 ha területen. A Kuala Lumpuri Erdészeti Kutató Intézetet a világ legjobb intézetei között tartják számon. A tanulmányút során Penangban és Kuchingban védett őserdőt (nemzeti parkokat) láttunk, Sarawak tartományban pedig részt vettünk egy őserdőtúrán.

Az ősvényről lelépni a kígyók miatt nagyon veszélyes volt. Az általunk megtekintett részekben még a tankönyvekből megismert többszintes, liánoktól áthatolhatatlan örökzöld erdőket láthattunk. Tele különböző majmokkal, madarakkal. Az uralkodó szintben 60-70 m magas fákkal.

A fakitermelés adatait részben sikertült megszerezniük: egy reklám jellegű információs anyagban 38,4 millió nettó m³ szerepelt.

A maláj exportban a fa- és fatermékek óriási szerepet játszanak: az éves kivitel 12 milliárd 478 millió maláj dollár (kb. 620 milliárd Ft) volt 1993-ban. A faexport a kőolajtermékek után a második helyen van. A legnagyobb kereskedelmi partnerek: USA, Japán, Tajvan, Singapur, Ausztrália, Kanada. Az európai országok trópusi faigénye jelentősen csökkent. Még ma is jelentős partner azonban Nagy-Britannia és Hollandia. Folyamatos az ország törekvése az exporttermékek készülségi fokának növelése terén.

A hatalmas rönköket amerikai, japán és svéd gépek vontatják
Fotó: külföldi képszolgálat

A hengeresfa exportot csak Sarawak és Sabah tartományokból engedélyezik. (E területen a legfontosabb partner Japán.) Sajnos az olyan értékes fafajok (pl. Ramin, Teak, Jelutung Seperi stb.) részaránya a fakitermelésben egyre csökken. A „nagyon kemény” fafajcsoportból jelentős mennyiséget csak a „Merbau” képvisel. A „közepesen kemény” fafajok közül fakereskedelmi jelentősége elsősorban a „Keruing”-nek van (e fafaj különösen előnyös a vasúti talpfák gyártására), de megemlíthető a „Kempas”, a „Tualang” és a „Kapur” is. A „kevésbé kemény” fafajok közül a legfontosabb a „sötétvörös Meranti”, a „vörös Meranti és a Mersawa”. Sajnos az esztétikus Ramin, Nyatoh, Seperi mennyisége visszaesett. Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a fakereskedelemben a hasonló fafajokat gyakran el sem különböztetik, így léteznek ilyen ún. vegyes fafajú kategóriák, pl.: „Mixed light Hardwood”. (Vegyes, kevésbé keményfák.)

Malajzia nagy figyelmet fordít a szakszerű erdőgazdálkodásra, erdővédelemre és rendkívül sérelmezi a nyugat-európai országok trópusi faanyag embargóját. E területen kiemelkedő szerepet játszik a „Trópusi Erdőgazdálkodók Nemzetközi Szövetségében (ITTO)”. Az 53 országot tömörítő szervezet kint tartózkodásunk idején ülésezett Kuchingban. A faexportban nagy szerepet betöltő Malajzia, Indonézia és Ghana külön megállapodásban is egyeztettek álláspontjaikat. Ezen országok elfogadják az erdők megőrzésével, felújításával kapcsolatos nemzetközi állásfoglalásokat, de véleményük szerint a tervszerű erdőhasználatot a trópusi országokban sem szabad korlátozni. Személyes tapasztalataink szerint az őserdők mennyisége nem a tervszerű (felújításhoz kötött) fakitermelések, hanem az út- és városépítések, valamint az ipari létesítmények miatt csökken. Különösen feltűnőek voltak azok a hatalmas munkálatok, amelyek a nehéz, köves, agyagos terepen az utak építésénél voltak megfigyelhetők.

A tanulmányút során megtekintett erdőállományok, ültetvények, botanikus kertek, nemzeti parkok (Penang, Sarawak) arról győzték meg bennünket, hogy Malajzia kiemelt figyelmet fordít a szakszerű erdőgazdálkodásra, sőt egyes tájakon az őserdő-rehabilitációra is. A természetes erdők mellett dinamikusan növekszik a gumifaültetvényekből kitermelt faanyag ipari jelentősége is.

Ma már a 15-20 éves korban kitermelt gumifaültetvények (*Hevea brasiliensis*) képezik a nemzetközi bútortételek kereskedeleme alapját (a trópusi országok együttes forgalma cca. 20 millió m³/év száritott bútortételek).

Befejezésül – hogy ne legyen ennyire pozitív ez a kis tájékoztató: a fakitermelési munkák során csak az értékes I-II. koronaszintbeli fákat vágják ki. A felújítást a dzsungel gyorsan elvégzi (így alakulnak ki az értéktelen bozóterdők). Jelentős kutatások folynak a tekintetben, hogy miként is rehabilitálható az őserdő. Hogyan „hozhatók fel” ismét az értékes javafák? Ugyancsak nem megoldható több igen értékes faj ültetvényben való nevelése. Bár a klíma kiváló növekedést biztosít az ültetvényeknek, de az igazán értékes fafajok közül eddig csak a „teak” ültetvényezésénél pozitívak a tapasztalatok (az ültetvényből származó fa azonban gyengébb minőségű). Tehát a fakitermelések eredményeként fajok tűnnek el, ezért is fordítanak nagy figyelmet a nemzeti parkokra.

A tanulmányút során több erdészeti és faipari vezetővel találkoztunk (miniszteri szintig). Malajzia szorgalmazza az együttműködések fejlesztését. Így az erdészeti kutatásokhoz (őserdő-rehabilitáció) és a bútortételek fejlesztéséhez szívesen fogadnának magyar erdő- és faipari mérnököket is.

Pusztul-e az őserdő? Malajzia gazdag ország, tehát a szegény trópusi országokban divó vándorló földművelés, erdőégetés itt nem létezik. Az erdőszűltség az építkezések (út, vasút, város) miatt még valamelyest csökken, de ennek mértéke egyre kisebb lesz. Az őserdő-pusztulás igazában nem az erdőszűltség csökkenésében, hanem a fajgazdagság (több szintes erdők) mérséklődésében jelentkezhet.

SYLVESTER LAJOS

A kisvasút II. rész

És most adjuk át a szót dr. Kovács Jánosnak (Adatok a háromszéki erdei szállítási történetéhez):

„(...) A korábban csupán pásztorok, erdészek, vadászok és más erdei emberek járta ősrétegben, amely az Adriai-tenger szintje feletti 551,04-1071,40 méterek közötti magasságokban fekszik, halatlant erőfeszítésekre lehetett szükség az erdei utak, vasutak, kötélpályák, úszatócsatornák, lakó- és fűrésztelepek építésében.

Az Országos Erdészeti Egyesület 1898. évi sepsiszentgyörgyi nyári közgyűlésén a résztvevők a rendezők figyelmességéből egy, az erdélyi erdőiparról szóló kis füzetet kaptak. Ebben az első szövegoldal elé összehajtott, 1:150 000-es léptékű átnézeti térképet kötöttek. A rajz- és névanyag gondos (nagyítóval történő) tanulmányozása során nyomon követhetjük az addig felépült 54,3 km-es hosszúságú, **gőzvontatású vasutat**, amelyet 1888-ban Hosszúhavasról az Országhatárig még egy 2,7 km-es szakasszal készült bővíteni a részvénytársaság, hogy a román területen lévő „Musa” fűrésztelep termékeit is Háromszéken át szállíthassa el. Jó példa volt ez a két ország közötti akkori gazdasági és műszaki együttműködésre.

Az Alsósikló fölött tarvágást végzett a vihar
Fotó: Sylvester Zoltán

(...) Kezdetben három, később négy szakaszra osztott erdei vasúton, melynek Térrét és Kovászna közötti szakasza 760 mm-es keskeny nyomtávolságú közforgalmú helyi érdekű vasút volt, hat mozdony végezte a vontatást. Kovászna és Alsó sikló között egy három-csatlós; Felső sikló és József fűrész között három-három csatlós; „József” fűrész és Hosszúhavas között két-két csatlós gőzmozdony volt forgalomban. E szakaszokhoz mellékvonalak és elágazások csatlakoztak. A tárgyalt időszak végére az Erdélyi Erdőipar Rt. 760 mm nyomtávolságú vasutainak hossza közel 96 km volt. Azt is a vontatási színvonal jelentős fokmérőjének tekinthetjük, hogy a lóvontatású vonalak hossza az 1897. évi 32,5 km-ről 1908-ra 1,2 km-re csökkent.”

Háromszék első személyszemélyszállítására is
használt vasútvonala

Horn Dávid vállalkozásának dimenzióit Kádár Zsombor érzékelteti a legplasztikusabban:

„(...) Tizennyolc év volt szükséges ahhoz, hogy a (Brassótól S. L.) 32 km-re fekvő megyeszékhely, Sepsiszentgyörgy vasutat kapjon és újabb 6 év, amíg a vonal eljutott Csíkszeredáig. Mennyivel gyorsabban dolgozott Horn Dávid fakereskedő. Komandó megalapítója és az első háromszéki vasút (keskeny vágányú) létesítője összehasonlíthatatlanul nehezebb körülmények között.” A Potsa-féle monográfia szerint „nyomjelzése az uralkodó, könnyen elmúló közetnél és a csuszamos, mély, homokos agyagtalajnál, nemkülönben a hegyoldalakon eredő számos forrásnál fogva rendkívül nehézségekkel járt (...) 20 km hosszúságban 178 átereszt, kisebb, nagyobb áthidalás vált szükségessé...”

Dr. Kovács János: „A vasúton a nagy szintkülönbség miatt a comando-gyulafalvi telepen egy gravitációs erővel működő **különleges siklót létesítettek. A NEVEZETES MŰALKOTÁS MODELLEJTÉ A VÁLLALAT A BUDAPESTI EZREDÉVES KIÁLLÍTÁSRA ELKÉSZÍTETTE ÉS BEMUTATTA.** (Nagybetűs kiemelés tőlem. S. L.) A bécsi Th. Obach cégtől származó berendezés négy főrészből: a siklopályából, a felső végpontra elhelyezett, a kötéldobokat és fékkorongokat magába foglaló gépezetből, a sikló kötéltől és a két állványkocsiból állt. Ezek közül az egyikre tolták lenn az üres, másikra fenn a teli kocsit, s ez adta tömegével az üres kocsi felhúzásához szükséges erőt. Az 1258 m hosszú siklón naponta 50-55 vasúti kocsit eresztettek le.”

A Kovászna–Gyulafalva iparvasút létesítése két évvel megelőzte a Brassó–Sepsiszentgyörgy szélesvágányú vasúti pályaszakasz megépítését. Ez volt Háromszék első, személyszállításra is alkalmas vasúti vonala.

Dr. Kovács János: „Háromszéken kilenc fatermelő és -szállító cég működött. Ezek közül a Horn Dávid budapesti fakereskedő által alapított és 1897-ben a Groedel testvérek kezébe került Erdélyi Erdőipar Rt. volt a legnagyobb és a legerősebb. Ezt az is mutatja, hogy már két évvel a cég munkájának megindulása után, 1890-ben, a bécsi erdészeti kiállításon a háromszéki faipari termékek egyhangú bizottsági döntések alapján első díjat és állami nagy arany-érmet nyertek.

(...) A Háromszéki Helyiérdekű Vasút Brassó és Sepsiszentgyörgy közötti szakaszát 1891. október 10-én, a Sepsiszentgyörgy és Kézdivásárhely közötti pályát pedig 1891. november 30-án adták át a forgalomnak.”

Komandó dicsérete

A Siklót és a Kovászna–Komandó közötti keskenyvágányú pályaszakaszt nem csak múltja miatt kell megőrizni. A jövő évezred turizmusa, az ipartelepítés, a szállítás a környezetkímélő megoldásokat kedveli majd Erdélyben is. A szélszaggatta Kopac-hegy, a Miske, a Siklóhegy büszke fenyvesei újra a Tündérvölgy fölött strázsálnak majd. A kovásznai gyógyüdülők, szállók ezeket vonzanak. Aki arra jár, észrevehette, hogy a kirándulások, gyógyseták egyetlen útvonala a Sikló felé vezet, még az idős emberek is elblattyognak a Felsősikló magasságáig. Komandó nyaranként mindenféle diáktábornak, sportolóknak biztosít szálláshelyet, télen, a primitív sífelvonó ellenére is, síparadicsom. A hótörés után felfutó fakitermelés és -feldolgozás esztendőkön át élenkíteni fogja az itteni életet. Ezt követik a csemeteültetések, az erdőgondozás esztendei. A komandói pisztrángos patakok híre, az őszi laskagomba neve halhatatlan. A múlt évi ízletes vargányainvázio a példa arra, hogy jó szezonban százak, gyakorlatilag szinte az egész Komandó

kenyere lehet a medve- és róka-gomba. Az erdei gyümölcsök, a málna, a kokozsa, szamóca, szeder, áfonya a komandói fizeket és aromákat szédíti a nagyvilágba. Páratlanul gazdag a vadvilág. Mióta ez a politikai adminisztráció megváltozása révén lehetségessé vált, a hétvégi házak tucatjai kuporodnak a Laur ligetes oldalainak fenyőrokokolyái mellé.

Alább épül a Cseres víztározó, felső csücske megközelíti Komandót. Ez a vízisportok és a pisztrángtenyésztet hazájává válhat.

Magyar Lajos költő-szenátor a bukaresti parlamentben is interpellált, hogy az erdőkárok következményeit is fel kell számolni. A „következmények” közé tartozik az előregedett, a széldöntéskor súlyosan megrongált iparvasúti pálya és a Sikló is.

A Sikló és a még meglévő keskenyvágányú pályaszakasz számára a mentőv az állam, a gazdasági vállalkozások jószándékú beavatkozása mellett egy Sikló-Alapítvány azonnali létrehozása lenne. Komandón és a Keleti-Kárpátokban, személyesen is számtalanszor tapasztaltam, hogy Erdély és a tágabb térség élő erdészeti és faipartörténeti szabadtéri múzeumát lehetne létrehozni. A legegyszerűbb szerszámoktól a legmodernebb fakitermelő, közelítő és szállító berendezésekig. Mikor feleségem államvizsga dolgozatának anyagát gyűjtöttük, fenn a havasok világában találkoztunk a **bajnáló leánával**, akinek ... csak az a dőga, hogy az utat bajnájja (román – locsolja, öntözze), mert hanem a tregus (román – kisebbfajta, nyáron használt, szánszerű csúszóalkalmatosság, amellyel a sárosra locsolt úton a rönköket ökrökkel vontatják. Tulajdonképpen „húzó” eszköz, a „traktor” elődje. (Mindkettő használatban van még.)

Az történet egyébként, mint az erdélyi gazdasági életben általában: a Trianon után megrekedt fejlődés atavisztikusan konzerválta a régi eszközöket, szokásokat. Ennek a jelenségnek és egy család két generációja megszállott ügyszeretetének, s természetesen a külső támogatásnak köszönhető, hogy Kovászna–Komandó térségétől pár kilométernyire található Alsócsernátonban a Kelet-Európa talán legautentikusabb mezőgazdasági eszköz-, szerszám- és gépgyűjteménye, s ettől karnyújtásnyira Kézdivásárhely csodálatos Céhmúzeuma.

A Sikló felújítása, személyszállításra is alkalmassá tétele újra turistaparadicsomot varázsolna a tájra.

Az ezredfordulón és ezerszázesztendő múlttal, amelynek része ez a sikló és a kedves vicinálispálya, se olyan szegények, se olyan elesettek, se olyan ostobák nem lehetünk, hogy ne tudjuk megmenteni ezt a páratlan értéket.

Csonkolt, maradékfák
Fotó: Sylvester Zoltán

Bolyai Farkas Erdészeti csonka munkája II. rész

Jegyzetek Bolyai Farkas erdészeti munkájához

A második a nagy erdők fentartására való s a hol az meglehet, úgy jöhet ki legtöbb fa, egyszersmind az építési szükség is pótoltván. Ezen vágás módja röviden ide megy ki, hogy soha a magas fák erdeje tisztos homálya, mintegy az erdei nymphák leple, a nap előtt egyzárte fel ne fedeztessék, hanem előbb egyaránt ritkítva hagyattassanak maglófák, úgy hogy ritkább egészet formáljanak, annyira, hogy ha nehéz maguak a fák, melyeknek magvuk alá hull, a koronák esztendő mulva közel érjenek egymáshoz; ha repülő maguak, maradhatnak messzebb. Így a mint a magról költ fiatalok az anyjuk oltalma alatt erőre kapnak, kell az azutáni években újabb ritkító vágásokat tenni, míg végre a fiatalok magokra maradhatván, a vénnek mind levágnak. Az alatt pedig a következő évi részekben folynak az irt mód szerinti vágások.

Jegyzés. 1. A levelek elhordása noha trágának különösen szőlőbe jó, az erdőnek káros. 2. Igaz, ép s legerősebb fa csak magról lesz, kivéve a leszurással fogonókat, a milyen a nyár, fűz, plátán, bodza st.

Kikelő mag pedig csak úgy lesz, ha virág nősténye himport kap, mely is könnyen megérik, ha nőstény s him szálat egy virág bori-tékba laknak, mint az alma, körte, szilva, cseresznye, s több féleléknél; vagy ha külön vannak a him és nőstény virágok, de azon egy fán, mely esetben rendszerint főlebb vannak a himek, hogy a porok alá hulljon, mint a fenyőknél, törökbusznál stb. De vannak olyan fák is, melyek csak him virágot hoznak mindenkor s mások csak nőstény virágok, a milyen a nyár-, fűz-, pálmafa stb. Ilyen a komló, kender is s a nőstény fa nem terem, ha himfa nincs hozzá közel, legalább magva ki nem kél.

Vannak olyan virágok is, hogy bizonyos bogarak segítségével által himporoztatnak meg, sőt olyan is, hogy a bogara bemeget, de ki nem jöhetvén többé, még életért neki a virág magát koporsóul adta s különös a toscanai tókban is találtatik a Vallisnaria, melynek nősténye, mikor ideje eljön sáros szára kinyúlásával a tó színére jön virágozni s ott vár, míg a távol gyökerezett himje kurta szárától elszakad s a víz színén mintegy bujdosó szerelmes reá talált s a mag termékenyülés után a napfénytől örökre elbucsuva iszapjába vissza száll. A nőstény virágok rendszerint tovább maradnak nyílvá, várva a megtermékenyülést. Bámúlásra méltó álomi érzések s gazdasága a természetnek a különbözők egységében és az egység különbözőzésében. S különös a természet gondoskodása is a nemek fennmaradására nézve, hogy az anyai részben megmaradjon a himpor azt hasadva formálta s mikor a fogadás ideje eljön, ragadósan nedvesíti és a szél s esőben fedezi a reá hajló virág levelekkel

A tövi vágásra nézve ez ek a megjegyzendők:

13. lap.

1. Igen verőfényes helyeken nem oly szerencsés a hirteleni megmeztelenítés.

2-or: Ha alább való fák vannak (mint az erdei nyár stb.) mint a burján azok kapnak erőre. 3-or. A tövi vágást nem minden fa szenved; sok bükk marad vakon, még a tövi vágást igen jól szenvedő tölgy is, – ha igen vén; alkalmas a tövi vágásra a tölgyen kívül a gyertyán, szil, mogyoró stb.; különösen az akác, mely annál siríbban üt ki hatalmasan terjedő gyökereiről s elhagyva mintegy előbbi helyét, új élő fát fonnál, bujdosva szinte a Colchicum autumnale módjára s mint az eper, mely a szomszédba megyen ha ott jobb a föld, a milyen him és nőstény bujdosók felsőbb felekezetekben is találtatnak. 4-er. A töröli sarjazás (tulajdon értelemben véve az akácot s hasonlót az irt okból nem értve ide) mind hatalmasadik míg a magtól számlálva azon élőfa mintegy közép korát eléri s bizonyos időn túl apad még azon nemekben is, melyek leginkább szenvedik a tövi vágást.

Jegyzés. Német fák gyökerei is némely helyekre hatalmasan törekednek, mint az akác, hárs stb. kőfalakat elbont. Vannak egyéb csudálatos mozgásai is a növényeknek: némelyek esős időben mások a homályban, némelyek csaknem bizonyos órákon hunynak el, az honnan plánta-órát lehet ültetni; némelyek mintegy szemérmes szűz a legkisebb illetésre összehuzódnak, némelyek a napot kísérik stb.; különös a hedisarum girans Indiákon, melynek levelei színeiteleni rendes mozgásban vannak s ha a hátulsó levél erőszakkal tartoztatatik, elbocsáttatva az előbbieket után iramodik.

Esmeretes nálunk is a sóskafa virág, melynek akár bogár, akár tövis illesse az anyai részét, a himszálat egyszerre odahajolnak s különös, hogy a mag megfordul, ha a gyökereit verő fele felselé tétetett s különös, hogy a komló balra, a fuszujka jobb srófra tekeredik s a szőlő kapcsa vonzódik az álló oszlophoz. A Nigella dómái (bimbai) lehajolnak; parnassia palustrisnak 5 hime rendre száll le. Nem lehet a növényekben is valami mintegy álombai érzést nem sejtteni s mély bámúlással nem nézni a fűvetek, fákat s virágokat.

A fői vágást nem minden fa szenved úgy is mint a fűz, akác, gyertyán; de ezek is idő előtt megodvasodnak, noha addig különösen az akác jó szőlőkarókat ad. Frankhonban eleven szőlőkarók. A lónak ártalmas több írók szerint.

Végtevére az elrontott erdők is említést érdemelnek, egyik darabban egy, másikban más lehetvén a hiba, mindeniket a szerint kell igazítani. A pusztá foltokra ültetni lehet; olyas helyeken maglókat lehet hagyni, irtással helyet készítve a születendő fiataloknak még erőre kapván a vén levágnak, olyas helyet lehet tisztítással is ritkítani, noha rendszerint maga a természet tisztít legjobban. Olyas darabokat, ha a fa neme szenved, tövi vágásra lehet határozni. A vén tőkét pedig arra való fűrészel kell tőlől levágni, sőt, ha a fa megéri a fáradságot, tövét is ki kell ásni, vagy puszkaporról széllyel hányatni és mást ültetni helyébe.

Ugorka, dinya nőstényei tovább virágnak, ha a himet leszedik.

„Emlék se legyen: hanem ha valaki egy pojnik almafát ültet a ház eleibe” ... ezt a meghagyást teszi Bolyai halála (1856) előtt egy évvel megirt és kinyomatott „Jelentésében”; ez és még sok más adat is bizonyítja, hogy igazi matematikus létere is mennyire rajongóan szerette a természetet, mely bölcs előrelátású barátja volt a fáknek, az erdőnek.

Napjainkban, midőn a hazai erdészet arra a pontra érkezett, hogy az őt megillető állásba behelyezkedvén, az előtte álló mérhetetlen fontos feladatok megoldásához kettőzött menetben közeledhetik, épen nem szokatlan, hogy az itt-ott érintett különféle érdekek külső és – sajnos – belső ellenségeket támasztanak, akikkel azután akarva, nem akarva, fel kell vennünk a harcot; mennyire fölemelő tehát, ha elvéve igaz jó barátja akadunk, a ki önzetlen céljainkat belátja, törekvéseinket méltányolja.

Ilyen előkelő barátja volt szakunknak Bolyai, „a ki a mathesis terén egy színvonalon lángész volt egy Gauss tanuskodása szerint is, mindazokkal, a kik e tudomány épületéhez egy-egy emelet felrakásával járultak hozzá.”** „a kit valóban a modern geometriai felfogás atyjának kell tekintetnünk.”***

Bolyai azonban nemcsak barátja volt az erdésznek, de maga is beavatott, az akkori viszonyokhoz mérten képzett erdész; élete java korában – (45 éves) – arra is kész volt, hogy magát kizárólag ezen pályának szentelje.

Bolyai – miként azt első legerjedelmesebb életrajzának írója, n. Kocz József tanár írja,**** az 1811-ik évi pénzváltás s a pár évvel rákövetkező szűkítő kényszere alatt pályaváltoztatás által akart magán segíteni;***** mivel szépirodalmi műveinek kiadása ép arra az időre esett, fiának, Jánosnak, a bécsi katonamérnök akadémián taníttatását nehezen bírta el s még hozzá neje megőrült; folyamodott tehát s szülővármegyéje (Felsőfehér) ajánlotta is a Guberniumnak „a Nagy Fejedelemségbeli cameralis erdők főinspectorának”, honnan is, az a királyi kincstartó tanácsához, illő ajánlás mellett által küldtetvén, egyszersmind a vármegye közönségének meghagyatott, hogy „ajánlott Bolyai Farkas ő kegyelmét a tartandó concursus alkalmatosságával leendő maga jelentése és valamint tudománya, ugyszintén más közérdemeiről szóló bizonyosgy leveleinek oda leendő benyújtása végett mentől előbb utasítani el ne mulasszák!”*****

Folytatjuk

* „Halálom jelentését csszák ki”, ezt is meghagyta és teljesítették is.

** Bedőházy: „A két Bolyai” élet és jellemrajz.

*** Suták József: Bolyai János, a tér igaz tudománya 1997.

**** A marcvásárhelyi ev. ref. kollégium története 271-338. l.

***** Akkor szegénység nyomott, midőn a legrosszabb pénz idején, négyszáz ros bankó magyar forint fizetéssel kellett nehéz házat tartani, hogyha B. Kemény Simon nem lett volna, semmivé kellett volna lennem. Bolyai önéletrésze.

***** 2171/1820. gub. sz.

1939–1941-ig a bátaszéki erdőhivatalhoz tartozó Szomfova–Buvati erdészkerületben voltam beosztott segéderdész. Ez a kerület a Duna árterületén volt. Itt egy különös és számomra nagyon érdekes vízi világot ismertem meg. Más fafajokat, kanadai nyár, kőris és nagy füzes állományokat. Nagyon érdekes és szép a vízmadarak sokasága. Különösen a méltóságteljesen lépegető szürke géme. Meg kellett tanulnom evezni, ladikázni, mert a Duna nem halastó és nem Balaton, hanem sebes sodrású folyó. Ha jött az árvíz, itt az árterén csak csónakkal lehetett közlekedni. A Duna télen is tartogatott meglepetéseket. 1939–40 telén nagyon kemény tél volt. A mellékágak és a Nagy-Duna is befagyott. Ezen a télen áthelyeztek a buvati erdészházhoz egy fiatal erdészt, aki egy hétfői napon elfoglalta szolgálati helyét. A buvati erdészház a Nagy-Duna és a grébeci ág összefolyásánál állt. Nagyon szép helyen. A Duna a hét elején, kedden, szerdán hirtelen kiáradt. Elöntötte az egész árterületet. A víz

A jég fogságában

befagyott, de az csak vékony dérjég volt. Erre a jégre nem volt tanácsos rámenni. Az én barátom bentmaradt a jég fogságában. Egyheti ételmet vitt csak magával. Tudtam, hogy erdészbarátomat ki kell onnan hozni, ki is hoztuk. Elhívtam egy dunai csiklis halászt, aki ismerte a víznek, jégnek minden rejtelmét. Megszerveztük a mentést. Ezen a vékony jégen be kellett jutnunk a Duna jegére. A következőképpen történt. Volt egy kisebb (csiklik) ladikunk. A halászbárátom elől húzta, baltájával kopogtatta a jéget, hogy elég erős-e. Én hátul toltam, utánam már jött a víz. Előzőleg megbeszéltük, ha véletlenül beszakad, akkor én gyorsan beugrok a ladikba, odanyújtom neki az evezőt és kihúzó. A ladik megment bennünket. De erre szerencsére nem került sor.

Épségben kiértünk a vastag jégre. Itt a megbízható jégen már vígan gyalogoltunk a buvati erdészházhoz. Csodálatos a Duna jegén állni és élvezni ezt a halotti csendet és a körülöttünk lévő jégvilágot. Erdészbarátom már várt bennünket, mert ebben a csodálatos csendben már messziről hallotta, hogy jövünk. Itt nem volt semmi vész, mert a jég erős volt, nyugodtan kimehettünk a partra. Visszafelé a grébeci Duna jégén jöttünk, odáig, ahol elhagytuk a ladikunkat, a kis csiklit. Most következett az út neheze. Körülbelül egy kilométer hosszú szakaszon dérjégen kellett kijutnunk a szomfovai erdészházhoz, ugyanúgy, ahogy bejöttünk. A halászbárátom húzta a ladikot, mi hátul ketten toltuk. Aki elől húzta, még száraz lábbal megúsza, de alattunk már beszakadt a jég, és bizony térdig, derékig erő vízben toltuk a csiklit. Ez az út nem egészen volt veszélytelen és mégis jól sikerült. Köszönhetjük ezt a bátor és a Dunát jól ismerő halászbárátomnak.

Czuczor Ferenc

Közújalékkal lezárt felületű erdei útjainkon az ősszel felszaporodó lomb gyakran összekeveredik porral, földdel, és filcesedve az úthoz tapadva meggátolja a csapadék oldalirányú elfolyását. Ez kimosáshoz vezet és csökkenti a közlekedés biztonságát. Mindennek megelőzésére Ausztria Vorarlberg tartománya egyik erdészeti üzemében erős ven-

tilátorral felszerelt utánfutót szerkesztettek. Ezt könnyű traktorral húzatva (5 km/h járósebességgel) lefűvatták az útról a hullott lombot, port és egyéb szemetet. Kétszeri járatás bizonyult eredményesnek. Az elsőben fellazult, a másodikban el is távolodott mindez, de a zúzalék a helyén maradt. (AFZ 1994. 25. Ref.: Jérôme R.)

EDUZA VEVŐSZOLGÁLAT

A vállalkozás adattára valóságos kincsesbánya. Különleges jelentőségű ez a németországi Tauberbischofsheim-ben székelő

Michael Weinig AG

faipari gépeket gyártó vállalat esetében, amely különböző alkatrészek széles körű választékából mindig a megrendelő kívánásainak legjobban megfelelő kivitelben állítja elő.

Az 1995. évben 3500 ilyen gépet szállított a Földnek 100 országába. A karbantartó szolgálat keretében összesen 40 000 üzem igényli a gyors, pontos alkatrészellátást. Ezek adatainak őrzését és felkeresését csak gépi adatfeldolgozás tette lehetővé. A komputer alkalmazása a termelésben, igazgatásban ma már magától értetődő, de képességei ma még messze nem kihasználtak. Weinig

EDUZA

(Elektronisches Dokumenten- und Zeichnungsarchiv) betűnév alatt alakította ki digitális rajz- és adattárát.

Ezt megelőzően mikrofilmen tartotta nyilván mindezt, ez azonban túlzottan merevnek bizonyult. EDUZA ezzel szemben nemcsak az adatok gyors felkeresését, az eddig 130 000 rajzba való betekintést teszi lehetővé, hanem azokon megfelelő változtatásokat, módosításokat is megenged. Zoom segítségével a legkisebb részletek felkeresése, kinagyítása is megtörténhet. Ezúton biztosított, hogy mindig a legújabb, legfejlettebb megoldást alkalmazhassa. Hatalmas tároló és gyors információs képessége a géptervezésben, gyártásban, szállításban, a karbantartásban, a teljes vevőszolgálatban egyaránt hasznos és további feladatok ellátására is alkalmas.

A cégnél az EDUZA ragyogóan vizsgázott. A fiókvállalatoknál való bevezetése – Amerikában, Angliában, Singapurban, Japánban, Svédországban és Svájcban – rohamlépésekben folyik. Weinig AG online kapcsolaton keresztül az egész világból elérhető.

J. R.

Ismét hatalmas tarokkparti volt Visegrádon

Az immár hagyományos karácsonyi tarokkpartit az OEE Pilisi Csoportja, a Pilisi Parkerdő Rt. és az UTILIS Kft. rendezte.

Szponzorok: Pilisi Parkerdő Rt.

UTILIS Kft.

Dobó István vezérigazgató és Bánó László ügyvezető igazgató köszöntötte a résztvevőket. A jelenlévő 52 résztvevő néma felállással emlékezett meg Vincze Eszterről, aki haláláig fáradhatatlanul szervezte az előző évek csatáit.

A játék 10.50-tól 17.00-ig tartott. Az első XXI-es fogást *Bogár István* követte el *Práger István*on.

Szereplők:

Főszervező: Bánó László

Kisegítő létszám:

- Vendéglátás szervezése Csepregi István
- „Főszakács” Id. Eőry Gyuláné Erzsike néni
- Adminisztráció: Schäffer Éva
- Háziasszony: Watzekné Várhegyi Mariann
- A háziasszony apródjai Watzek Boriska, Bánó Rita, Bánó Anna
- Gk. ügyelet: Csepregi Szabolcs

Résztvevők: Aliquander Endre, Áprily Róbert, Bakon Gábor, Bakos Tibor, Bedő Tibor, Bogár István, Brassay György, Csepregi László, Csutkay Jenő, Id. Dobó István, Dragonits Tamás, Duchon Lóránt, Gaál Sándor, Gáspár Hantos Géza, Haják Gyula, dr. Hajdu István, Ifj. Hajdu István, Ifj. Hajduné Nagy Veronika, Halasy Gyula, Hibbey Albert, Hibbey Alpár, Horváth László, Id. Horváth Sándor, Illyés László, Jászberényi Miklós, dr. KISS Géza, Kocziha Jenő, Kovács Károly, Lendvai János, Lengyel György, Lutonszky Zoltán, dr. Madas András, dr. Madas László, Markó Béla, Molnár István, dr. Mühlhammer Ferenc, Nagy Julianna, Id. Nádudvary Jenő, Ifj. Nádudvary Jenő, Nádudvary Tamás, Nádudvary Péter, Pandula Zoltán, Pápai Gábor, Péntes Gyula, Péterffy Ágoston, Perényi István, Perényi Tamás, Petrik János, Práger István, Rendz János,

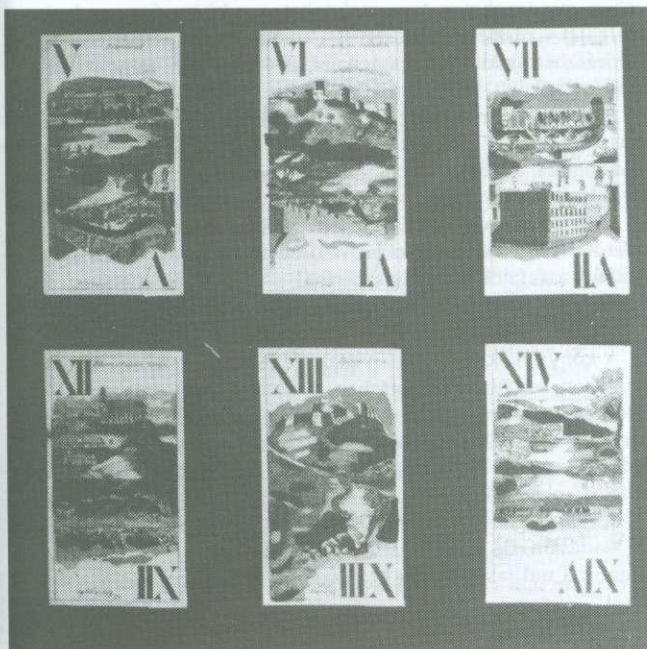
Bakos Tibor és Hibbey Alpár (jobbról)

nos, Rendz Jánosné, Schneider Gábor, Schmotzer András, Szabados Gábor, Szabó Máté Zoltán, dr. Szász Tibor, Szaszik Mária, Szekrényesy Tamás, Szél Ede, Szy Géza, Dr. Szél Péter, Szommer József, Szoták Ferenc, Véssey Tibor, Vidovszky Ferenc, Virágh János, Id. Zsebők Antal, dr. Zsille Ákos, dr. Zsille Dénes

Bánó László átadja Nagy Júliannának a polgármesteri jelvényt

Látképes tarokk
(A Néprajzi Múzeum kiállításából)

Bán István: Erdészeti alkalmazott biomatematika

Szerencsés egybeesése a folyamatoknak, hogy a kötelező hozamszabályozást előíró új erdőtörvény kihirdetésével szinte egy időben jelent meg Bán István jelzett könyve, mely azokkal a világvizonylatban is legkorszerűbb eljárásokkal ismerteti meg az érdeklődő szakközönséget, melyek lehetővé teszik az erdővagyon, benne az élőfakészlet, a vadállomány minden fontosabb mutatójának, az erdő mint életközösség biológiai folyamatainak jobb megismerését és szabályozási lehetőségeit.

A könyv két részre oszlik. Az első részben 16 fejezetben, az 1-257 oldalakon a szerző bemutatja az erdőrendezési munkák során elvégzendő feladatok korszerű eljárásait, a légifelvelelek alkalmazásának sokoldalú, sokszor árnyalati finomságú színképei alkalmazásának lehetőségeit.

Az 1-5. fejezetek a légifelvelelek gyakorlati alkalmazását mutatják be a termőhely-felderítés, a területfedettség, a fafajfelismerés, a fák koronavetületének és magasságának meghatározásához.

A 6-7. fejezetek a fatömeg-meghatározással és a populációszámosság-vizsgálattal foglalkoznak. Ezek során nagy súlyt helyez a megbízhatósági vizsgálatokra, a mintavételi arány- és növedék-megfigyelésre. Figyelemre méltóak a fejezet azon részei, melyekben a légifelvelelek alkalmazásának lehetőségeit és a fatermési táblák pontossági körülményeit vizsgálja.

A 8. fejezet kiemelten fontos az alapozó fejezetek között; ez foglalkozik az erdőállapot-jellemzők összefüggés-vizsgálatával. Ennek során 12 független változó (elsődleges cél, klíma, hidrológia, átlagkor, átlagátmérő, átlagmagasság, záródás, genetikai talaj-típus, termőréteg vastagsága, fizikai talajféleség, tengerszint feletti magasság, fekvés) függvényében vizsgálja a becslőtérfiget, mint függő változó változásait és igen szoros ($R=9561$) összefüggést talált, például, a mag eredetű kocsányos tölgy esetében.

A 9-10. fejezetek algoritmizált módszert ajánlanak a legnagyobb fatömeget adó fafaj megválasztására és az erdők egymással való összehasonlítási lehetőségeire.

A 11. fejezetben az erdők egészségi állapotának felmérése az egész országot lefedő 4x4 km-es hálózatba eső törzsek – Szepesi A. és Csóka P. útmutatói szerinti – elbírálásával, az egyes kárfajták felderítésével, mértékének megállapításával és az adatok számítástechnikai feldolgozásával történt. Érdemes felfigyelni arra az alapvető törvényszerűségeként jelentkező megállapításra, hogy a vízelátás kedvezőbbé válásával csökken a fakárosodás mértéke. Hasonló jelenség mutatkozik a fatermési osztályok esetében; minél

jobb a termőhely fatermési osztálya, annál kisebb a károsodás mértéke.

A 12. fejezet ismerteti azokat a számítási módszereket, amelyek alapján el lehet végezni a vadgazdálkodási értékbecslést; külön tárgyalja a magyar gímszarvas 1956–1994 közötti értékváltozását.

A 13. fejezetben, a vágásérettségi és vágáskor-vizsgálatok igen lényeges eredménye, hogy a vágáskorokat az értékes fafajoknál – különösen a jobb termőhelyi kategóriákban – jelentősen, esetenként 30 évvel is, célszerű megemelni; ugyanakkor a gyengébb fatermési kategóriában, a kevésbé értékes fafajok esetében a ma alkalmazott vágáskorokat számos esetben célszerű csökkenteni.

A következő, a 14-16. fejezetek, a hozamszabályozással és a gazdálkodói tevékenység optimalizálásával foglalkozó részek a könyv legfontosabb fejezetei; az előző részek gyakorlatilag előkészítik ennek a tárgyalását. A hozamszabályozás többféle szempont szerint történni; ennek eldöntése a mindenkori erdészeti vezetés legfontosabb feladatai közé tartozik. A szerző által javasolt módszer az alábbi, eddig kellően nem ismert és számításba nem vett jelenségre hívja fel a figyelmet az 1992–2031. időszakra vonatkozó véghasználati hozamszabályozás összefoglalásában.

Feltűnő a 40 éves időszak legelején a túltartás nagy mértéke, és emiatt nagy a kezdti fatömegbesorolás, ami meghaladja a hozamterület és az átlagnövedék-korlátokat. Ezen magas fatömeget nem szabad véghasználat alá vonni, csak a növedék által megengedett mértékig; az így ki nem termelhető fatömeget le kell vonni az országos összes vizsgálati kiegyenlített fatömegeből.

A szerző nem vizsgálja a túltartás okait – ez külön hosszadalmas, részletes helyszíni felülvizsgálatot igényelne –, de tegyük hozzá, hogy ezt a túltartott fatömeget a hozamszabályozás már az előző ciklusokból tolja megoldatlanul maga előtt. A könyvben javasolt módszer most ezt a területet és fatömeget kikapcsolja a hozamszabályozásból és gátat vet annak a kísértésnek, hogy ennek terhére vágásra nem érett, jól értékesíthető erdőket termeljenek ki.

A könyv második része, a FÜGGELÉK, a 261-441. oldalakon, táblázatokban közli a magyar erdőkre vonatkozó hozamszabályozás véghasználati fatömeg tőke adatait az 1992–2031. évekre vonatkozó, 40 éves időszakra EFAG, HM, állami gazdaságok, tsz összesen bontásban. Így minden olvasó rendelkezésére állanak az összes adatok a hozamszabályozás ellenőrzésére, esetleg új szempontok, elgondolások felvetésére. Külön köszönet illeti az Erdőrendezési Szolgálat vezetését, hogy ezen adattömeg publikálását lehetővé tette a széles szakközönség számára.

A szerző a saját, nemzetközileg is publikált és elismert kutatásai mellett, mint az Erdőrendezési Szolgálat Fejlesztési Osztályának vezetője, a hivatkozott munkákat megnevezve, hasznosította könyvében mindazokat a tapasztalatokat, eredményeket, melyeket a szolgálat – részletesen felsorolt – munkatársai részben irányításával, részben önálló munkatársként az évek során, mint a szolgálat szellemi tőkéjét, felhalmoztak.

A szerző, mint erdész és vadász ember, állandóan járja a természetet és ez teszi lehetővé számára, hogy sikerrel alkalmazza a matematikát, a számítástechnika alkalmazását a természet bonyolult összefüggéseinek feltárásában. Módszerének továbbfejlesztésében az ökológia törvényszerűségeinek további, részletes feltárása és a számítástechnikai eljárásokba való bevonása lenne kívánatos, ami például a fafajok megválasztásánál a fatömeg mellett, az erdők egyéb funkcióinak, a környezetvédelemnek, a szociális-tüdőlési igényeknek fokozottabb érvényesítését tenné lehetővé.

A könyv nélkülözhetetlen eszköze lehet az erdészet különböző szinteken, az államigazgatásban, vállalatok élén dolgozó vezetők számára, továbbá a szakoktatásban, kutatásban dolgozó szakemberek, de a mindennapi feladatokon túlmenő érdeklődést tanúsító erdészvezetők számára is. Köszönet illeti az Akadémiai Kiadót, hogy a mai szűkös viszonyok között lehetőséget talált ennek a kifejezetten igényes, de viszonylag szűk kör számára készült munka kiadására, de ki kell emelni, hogy 11 erdőgazdasági rt. is felismerik a mű jelentőségét és anyagilag támogatta annak megjelenését.

Dr. Madas András

Javaslat a Vadász Könyvklub Egyesületének 1997. évi munkaprogramjára

Úgy érzem, hogy a Vadász Könyvklub Egyesülete nagymértékben hozzájárulhatna az átmeneti nehéz időszak áthidalásához, elősegítené a vadgazdálkodás ügyét, ha kiadna egy olyan könyvet, amely felölelné az elmúlt 40 év vadgazdálkodásának rövid történetét. Ebben – elsősorban – azokra a klubtagokra lehetne számítani, akik hosszú éveket, évtizedeket hivatalosan vadászati beosztásban szolgáltak – de természetesen mások is, akik gyakorlati tapasztalatokkal rendelkeznek a témával kapcsolatban.

A sportvadászok túlnyomó többsége ugyanis nem ismeri a vadgazdálkodással kapcsolatban elvégzendő szakmai feladatokat, a hivatásos vadászok munkáját.

A sportvadászok részéről sem elegendő már az a felfogás, hogy „azért lettem vadász, mert szeretem a természetet”.

Többet kell tennünk mindnyájunknak annak érdekében, hogy a vadállományt fenntarthatassuk, a jövőben is vadász-hassunk, és mint páratlan kultúrtörténeti értéket megvédjük és átmentsük az utókor számára.

Köveskúti György

Megnyílt a Magyar Mezőgazdasági Múzeum TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TERMÉSZETVÉDELEM című új állandó kiállítása.

A múzeum új nevezetessége témában és elhelyezésében kapcsolódik az 1996 nyarán megnyílt erdészeti kiállításához. Itt azonban nem a természeti értékekkel, forrásokkal történő gazdálkodás bemutatása az elsődleges cél, hanem maguknak a természeti értékeknek és a megóvásukra fogatosított hatósági intézkedéseknek a megjelenítése.

A kiállítás három időszakra bontja Magyarország természeti értékeinek és természetvédelmének a bemutatását. Az első időszak a századforduló tája, amikor a mai fogalmaink szerinti természetvédelem kialakult. Az akkori Magyarország stilizált térképén láthatjuk azokat a természeti értékkategóriákat, amivel a XX. század elejének szakemberei dolgoztak, s értek el kezdeti eredményeket.

A második időszak 1935-től, az első természetvédelmi törvénytől 1973-ig, a Hortobágyi Nemzeti Park megalakulásáig tart. Ebben az időszakban fogalmazódtak meg azok a védettségi, kezelési kategóriák (természetvédelmi terület, tájvédelmi körzet és nemzeti park), amelyek a mai magyar természetvédelmi munkára is jellemzők.

Könyvismertetés

Faragó Sándor: *a Duna Gönyűl–Szob közti szakasza (1791–1708 fkm) vízimadár állományának 10 éves (1982–1992) vizsgálata*

Ismeretesek azok a viták, amelyek a bósi vízierőmű építése körül kibontakoztak. Sokan vannak, akik az erőmű megépítésénél a Duna menti értékes növény- és állatvilág, közte a madárvilág értékeinek elvesztésétől félnek. A lehetséges veszteség megállapítása azonban csak akkor lehet tárgyilagos, ha az építkezés indulása előtti, tehát még a korábbi zavartalan állapotra jellemző élővilágot felvételezzük, hogy aztán később az esetleges változásokat hitelesen tudjuk kimutatni. Erre az első lépésre vállalkozik ez a vaskos kötet.

A vizsgált terület meteorológiai, vízrajzi adottságainak áttekintése után a vizsgált Duna-szakaszt 19 részre osztva közli az ott előforduló madárfajok adatait. Majd a legfontosabb madárfajokról részletesebb ismertetést is közöl, végül a különféle folyó menti élőhelyek madárközösségeit mutatja be.

Úgy vélem, két vonása érdemel említést, mégpedig az, hogy ezúttal nem egyes madárfajok elfordulásáról, életmódjáról közöl ismertetést, mint a madártani szakirodalomban leggyakrabban tapasztalhatjuk, hanem madárközösségeket, madártársulásokat mutat be, és ezzel jelentősen előre lép a madárfauna vizsgálatában. A másik értéke abban van, hogy a madárközösségeket növénytársulásokhoz is hozzárendeli, és ezzel egy komplex ökoszisztéma szemléletéről tesz tanúbizonyosságot. Ez régen várt megoldás, örülök, hogy most éppen egy erdész-ornitológus, aki ezt ilyen mértékben alkalmazta.

A kötetet nemcsak azok kezébe ajánlom, akik a madarak iránt érdeklődnek, hanem azokéba is, akik a Duna vizsgált szakaszáról, vízjárásai és egyéb, élőhelyre vonatkozó adatokat kívánják megismerni.

Magam részéről még azt szeretném hozzátenni, hogy ez a vaskos kötet, valamint az ezt követő második (A magyar vadlúd monitoring adatbázisa 1984–1996) jól jelzik, hogy a könyvkiadás és a kutatás szűkös körülményei között is lehet figyelmenre méltó szellemi teljesítményt létrehozni és az eredményeket mások számára is hozzáférhetővé tenni. Ebben feltétlenül példamutató a kiadványsorozat. Kívánom, hogy hasonlóan izmos anyagok kövessék a már megjelent két kötetet.

Ref. Dr. Szodfridt István

A harmadik részben a mai Magyarország – szintén az ország stilizált térképén elhelyezett fotók segítségével is – természeti értékeit és természetvédelmi szervezetét mutatják be. Itt különösen kiemelendő az, ahogyan a védett területek kiterjedése nőtt.

A kiállításban az erdei életközösséget, a tűzok élőhelyét és a Hortobágyi Nemzeti Parkot megjelenítő diorámákat, továbbá makettokat is lehet látni. A védett állatokra preparátumok és a védettségükkel összefüggő ismertetőkhívják fel a figyelmet. A külföldi látogatók tájékozódását német és angol nyelvű feliratok segítik.

Dr. Oroszi Sándor
(a kiállítás főszervezője)
Ersébet királynő mellszobra előtt

Megjelent a Vadbiológia évkönyv új kötete!

A Földművelésügyi Minisztérium támogatásával megjelent a Vadbiológia évkönyv 5. kötete. A 148 oldal terjedelmű kötet összesen 16, a vadbiológia és vadgazdálkodás, az etológia, élettan és a kisméltóvizsgálatok tárgyában írt közleményt tartalmaz, melyek áttekintést adnak az elmúlt években végzett kutatásokról. A közlemények címei:

Néhány védett emlős ragadozó faj helyzete Magyarországon, 1987–1994 * A Somogy megyei szarvasállomány létszámának és hasznosításának dinamikája 1972–1994 között * A magyarországi vadállomány génmegőrzési koncepciója * A gímszarvas tér-idő használatának összehasonlító vizsgálatai egy dombvidéki és egy alföldi élőhelyen * A cserjeszint fás szárú növényzetének szerepe a gímszarvas nyári (július–augusztus) táplálékában * Különböző sűrűségű muflonpopulációk paramétereinek vizsgálata * A muflon táplálékanyag-hasznosításának vizsgálata. * A vadon élő állatfajok csontszövetének ⁹⁰Sr-tartalmának változása 1975–1994. években * Összehasonlító populációgenetikai vizsgálatok magyarországi őzpopulációkban * Gímszarvas immobilizáció a gyakorlatban * Gímszarvas szőrminták cisztin-, metionin- és kéntartalma * Az agancsképződéssel kapcsolatos vérparaméterek vizsgálata gímszarvasbikában * A gímszarvas spermájának gyűjtési és tartósítási módszere * Kisméltók cönológiai vizsgálata egy erdei vegetációban a Dráva menti síkság területén * Adatok a mezei nyúl esti aktivitásának szabályozásáról * A bugacpusztai ürgepopuláció tér- és időbeli mintázata.

A Vadbiológia évkönyv térítésmentesen írásban rendelhető meg az alábbi címen:

GATE Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszék
2103 Gödöllő, Páter Károly utca 1.

Kérjük, hogy megrendeléséhez 58 Ft értékű bélyeget csatoljanak a postai kézbesítési díj fedezeteként!

Dr. Csányi Sándor
szerkesztő

Gödöllői Agrártudományi Egyetem

Vadbiológiai és Vadgazdálkodási
Tanszék

ROVATVEZETŐ: SZIKRA DEZSŐ

Tavalyi közgyűlésünk német visszhangja

A német nyelvet beszélő szakterület legolvasottabb lapja – a HOLZ-ZENTRALBLATT – tavaly november 22-i számában *Joachim Buff* tollából két képpel illusztrált egész oldalas beszámolót közöl tavalyi, szegedi vándor-gyűlésünkről.

Rendkívül jól tájékozott ismertetést ad az millicentenárium történelmi évfordulónkról és annak jól sikerült megünnepléséről az ópusztaszeri emlékparkban. Részletesen ismerteti a szegedi közgyűlés lefolyását és megemlékezik ebben a két német vendég – *Manfred Zielke* erdőgazgató és *Roland Migende* erdőtanácsos – magyarországi erdészettel kapcsolatos érdemeinek egyesületünk által tiszteletbeli tagság odaítélésével történt elismeréséről. Ehhez kapcsolódóan bőven ismerteti a szegedi DALERD Rt. színvonalas gazdálkodását.

Meghatottsággal emlékezik meg a vándor-gyűlés résztvevőinek az egyesület által ajándékba adott Bedő-térképről, nem feledkezve megemlíteni azt a körülményt, hogy ennek első kiadása kerekén 100 éve, a honfoglalás ezredéves jubileumára jelent meg – amikor Magyarországnak még 7,5 millió ha erdeje volt...

Ref.: Jérôme R.

Az 1996. évi MTESZ Díjakat *Göncz Árpád* köztársasági elnök adta át.

Az erdészet és a faipar területén kifejtett kimagasló tudományos és oktatói munkásságáért **dr. Molnár Sándor** tanszékvezető egyetemi tanár vehette át a kitüntetést.

Ugyanakkor **Dr. Papp Tivadar** MTEISZ Emlékérem kitüntetésben részesült.

Alföldi erdészek Erdély hegyei között

Annak ellenére, hogy *Petőfi Sándor* Alföld című versében nem volt túlzottan elragadtatva a Kárpátok bércétől, az elmúlt év őszén a KEFAG Rt. és az OEE kecskeméti helyi csoportja rendezésében a térség erdészei tanulmányúton vettek részt Erdélyben. Egy erdélyi kirándulás mindig több belső izgalommal jár, mint általában a külföldi utak. Aki már járta Székelyföld útjait, az különösen vonzódik vissza. Az először utazók is tapasztalják, hogy szinte minden kilométeren visszaköszön a történelem. A mi

csoportunk Nagyvárad felé vette az irányt. Az 1093-ban *Szt. László* által alapított város többször is elpusztult az idők folyamán. Az 1720. évi összeírás szerint mindössze 816 polgára volt. Miután felkapaszkodtunk az 582 méter magas Királyhágóra, a Sebes-Körös völgyében haladtunk Csucsra felé. Az *Ady-kúrián* túl – talán ezt kevesebben tudják – a helységtől keletre található beszűkülő völgyszakaszban tartóztatta fel 1849-ben *Csetz* honvédtábornok *Puchner* seregét.

A szöttekkel zsúfolásig teleaggatott kerítések, elárúsítóhelyek a 35 faluból álló tájegység Kalotaszeg leányainak, asszonyainak szorgalmát, élniakarását bizonyítja. A Kelebiáról jötteknek már ismerősként tünnek a fatornyos templomok, hiszen ott is látható ilyen. Bánffyhunyadiól délre van a Funtinella nevű havasi fennsík, ahol 1849-ben hősi halált halt a lánglelkű forradalmár, *Vasvári Pál*. Ahol a Hideg-Szamos keresztezi az országhatárt, ott Töhötöm vezér volt az úr a honfoglaláskor. Gyalu ősrégi település.

A Kolozsvár előtti Szászfenes mezőin ütközött meg a török sereggel 1660-ban *II. Rákóczi György*. A fejedelem halálos sebet kapott, és nem sokkal később Váradon bele is halt sérüléseibe. Ott temették. Kolozsváron a magyar történelem pusztuló jeleivel találkozunk lépten-nyomon.

Úticélunk felé Tordán át vezetett az út.

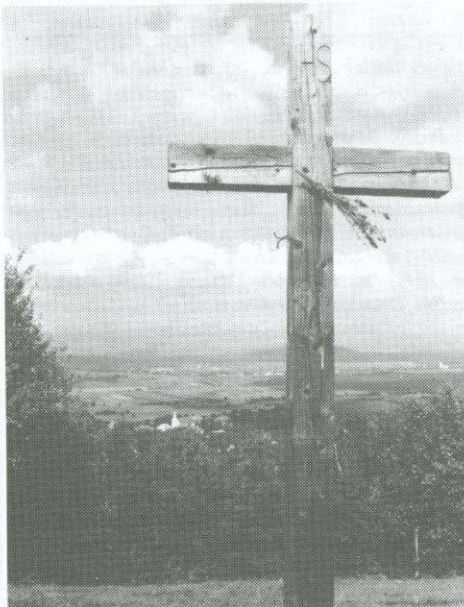
Ebben a városban iktatták törvénybe 1568-ban a vallásszabadságot. Nem sokkal később újabb fontos esemény színhelye, Kerelőszentpál Árpád-kori település. 1575-ben itt dőlt el Erdély függetlensége. A Habsburg-párti *Békés Gáspár* itt csapott össze *Báthori István* fejedelemmel. A két magyar torzsalkodásából *Báthori István* került ki győztesen. Így elnyerhette a lengyel királyi trónt is. Az első szakmai program a marosvásárhelyi térség erdészeinek kalauzolásával Vajdaszentiván határában egy szépen gondozott csemetekert megtekintése volt. Jó volt látni a sok ezer vadgyümölcs csemetét, melyet tudatosan elegyítenek ottani erdész barátaink az erdőbe. A kosárfonásra alkalmas fűzcsemetét a környék kézművesei viszik alapanyagának. Az itt működő simafenyő plantázsból gyűjtött magmennyiség egész Európa igényét ellátja.

Görgényszentimrén megtekintettük a vadászati múzeumot, mely a szakiskolánál található. A hajdan büszke görgényi vár, mely az első világháború idején hadikórház volt, már csak romjaiban látható. A Görgényi-havasokba vezető út a Nyárad patak felső folyásánál vezet. Itt a vadpatak-szabályozás műtárgyaival ismerkedtünk. Bizony mi alföldi erdészek csak mint kuriózumot szemléltük a kőből épült gátakat, s arra gondoltunk, hogy lám mindenkinek megvan a maga keresztye.

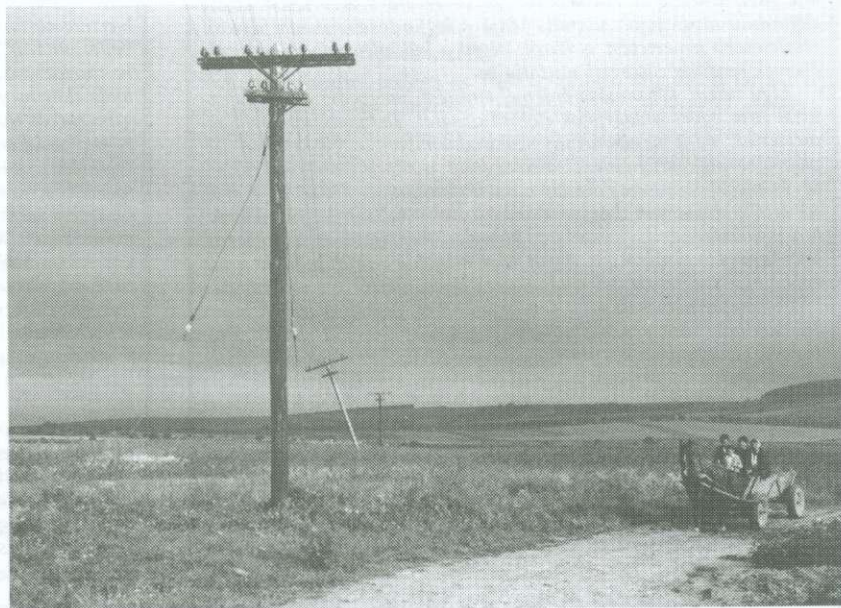
Az erdészszemet gyönyörködtető bükkerdők látványa, a bükkösök között csordogáló gyors vízű, pisztránggal teli hegyi patakok egészen különleges élményt nyújtottak. Éppúgy, mint a vendéglőben elfogyasztott roston sült pisztráng.

A sós gyógytavairól híres Szováta, a kézműveseiről világhírű Korond bizonyítéka, hogy szorgalommal, tehetséggel s némi szerencsével a jórészt hulladék alapanyagból is meg lehet élni. Az agyag, a fűzvevő, a tapló felhasználása, az apró fadarabokból készült faragások mind ezt bizonyítják.

Kászon vidéke

Háromszéki táj

A milliárdnyi tűszűrással készülő szöttek között sajnos feltűnt itt is a műanyag bővlik sokasága. Kár érte.

Felejthetetlen volt az esti városnézés Marosvásárhelyen. A *Bolyaiak* sírja, a vártemplom. Csak az idő volt kevés.

A Székelyföldön járva nem lehet nem megnézni a Békás-szoros monumentális látványát. A délibábokhoz szokott Petőfit lehet, hogy az itteni sziklarengteteg ihlette az Alföldet kedvesebbnek ítélő versének megírására. Útközben megfigyelhettük, hogy az elmúlt évi hatalmas vihar hegyoldalokon tartotta le a fenyveseket.

Aki erre jár, feltétlenül keresse fel a Gyergyószárhegyen helyreállított *Lázár* kastélyt. A nyaranként megrendezett képzőművészeti tábor alkotásai az épület emeleti termében találhatók.

Ditrót elhagyva, az út jobb oldalán látható a Tatárdomb. 1716-ban háromezer főnyi tatárhorda tört a falura. A férfiak máshol lévén, a nőkre hárult a sereggel felvenni a harcot, megvédeni otthonukat. A krónika szerint *Gábor diák* vezetésével hősiességben sikerült megfutamtítani a kutyafejűeket.

A néhány nap, amit kedves és szívélyes vendéglátóinkkal töltöttünk, sokkal több volt, mint tanulmányút. Meggyőző erőt adott mindnyájunknak, hogy a magyarság mély gyökerekből táplálkozó kapaszkodóját és egymást fogva, tevélegesen segítve bizakodhatunk a jövőbe.

Beliczay István

A **Sárospataki Helyi Csoport** nyugdíjas találkozót szervezett december 6-án Sárospatakon az Erdészeti Igazgatóság székházában. A megjelenteket *Pálmai István*, a Helyi Csoport elnöke köszöntötte. Ezt követően *Kelemen Zoltán*, az Északerdő Rt. főmérnöke részletes tájékoztatót tartott az erdőgazdaság gazdálkodásával kapcsolatban és a szakmát érintő törvények hatálybalépésével várható körülményváltozásokról. A jelenlevők közül többen hangot adtak aggodalmuknak a „gazdátlan erdők” sorsát illetően.

A magyar erdők szolgálatában évtizedekig helytálló kollégáink nagyon helytelenítik a „szociális bűnézés” címszó alatt mind gyakoribb fatolvajlást, ami az eltulajdonított fa értékénél sokkal nagyobb károkozást jelent az erdőállományok tönkretételével.

Megoldást nem találva, csupán remélve a dolgok jobbra fordulását, baráti beszélgetéssel, emlékek felidézésével fehér asztal mellett folytatódott a délutáni órákba nyúló találkozó.

Pálmai István

Helyreigazító

Az 1996-os tartalomjegyzékben helyesen Palaczky Józsefné: Sportcsarnok avató Barcsan ... 330. oldal.

Az 1997-es évfolyam 31. oldalán a hasáb tetején „Sumarski List” a helyes.

A **Mátrafüredi Helyi Csoport** – a Vadas Jenő Erdészeti Középiskola diákjait is bevonva – továbbképzést tartott az „Erdő mint a legösszetettebb életközösség biodiverzitásának megőrzése” témában.

A mintegy 40-50 fő résztvevő előtt *dr. Standovár Tibor* docens (ELTE) tartott vetítettképes előadást.

Felhívás!

Kedves volt Tanítványok, kedves Kollégák!
Kérlek mindannyiukat, hogy az 1996. évben befizetett személyi jövedelemadótok 1%-ával iskolánk alapítványát támogassátok és a rendelkező nyilatkozataitokat így töltsétek ki:

*Rendelkező nyilatkozat
a befizetett adó egy százalékáról*

A kedvezményezett adószáma: 18452646 1 06
A kedvezményezett neve (ennek kitöltése nem kötelező):
Kiss Ferenc Alapítvány az Erdészeti Oktatásért.

*Nádaskay Gábor
igazgató
a kuratórium elnöke*

Az ENSZ riói csúcserőkezlete, valamint az ezt követő miniszteri konferenciák óta a biodiverzitás megőrzése politikai feladattá is vált. Az ajánlások alapján a tartalmas erdőgazdálkodás fogalmába – a fatermő képesség megőrzésén felül – bekerült az erdei életközösségek biodiverzitásának hosszú távú megőrzése is.

A rutinos, jól képzett előadó – ki maga is már több éve e témában végzi kutatásait – gondolkodásra, együttgondolkodásra készítette a hallgatókat. Hangsúlyozta, hogy közösen ki kellene dolgozni olyan módszereket, amelyek alkalmasak az erdei biodiverzitás mérésére. Olyan erdőszervezeti jellemzőket kellene kiválasztani, amelyekről feltételezhető, hogy szoros összefüggésben vannak több élőlénycsoport sokféleségével, és így biodiverzitás-indikátorokként alkalmazhatók.

Az előadást vita és kötetlen beszélgetés követte.

Az **Erdészettörténeti Szakosztály** számára az 1996-os év az egyesületi élet szempontjából igen gazdag időszak volt. A magyar nép honfoglalásának millicentenáriumi évfordulója magától értetődő természetességgel vette fel az elmúlt időkra való visszatekintés igényét. A szakosztály – jellegéből fakadóan – igyekezett az erdőszakma millicentenáriumi megemlékezéseit minél több erdőszettörténeti vonatkozással gazdagítani.

1996. május 11-én szakosztályunk Nagymarosra látogatott, ahol a Művelődési Házban megtekintettük a millicentenáriumi ünnepségsorozat részeként megnyitott Vadászati, környezet- és természetvédelmi kiállítást. A helyszínen a kiállítás egyik fő szervezője, *Tezváry Károly* erdőmérnök, a Börzsönyi Tájvédelmi Körzet vezetője tartott érdekes előadást a környék természeti értékeiről, a természetvédelem, az erdőszet és a vadászat kapcsolatáról.

Ezután megtekintettük a Kittenberger Kálmán emlékházban berendezett kiállítást, majd tagtársunk, *Köveskúti György és kedves felesége* vendégei voltunk közeli, hétvégi házukban. A kitűnő vendéglátás, a gyönyörű környezet, a pompás kilátás és házigazdáink kedvessége minden résztvevőnek felejthetetlen emléke marad. Közben szakzerű tájékoztatást kaptunk a Dunakanyarba tervezett vízlépcső építésének leállítását után szükségessé vált tájrehabilitációs munkálatokról.

1996. június 12-én a Szombathelyi Erdészeti Rt. és az OEE Szombathelyi Csoportjával tartottunk közös rendezvényt. Ennek keretében először *dr. Pethő József* vezérigazgató úr ismertette a részvénytársaságnak a millicentenáriumi megünneplésével kapcsolatos terveit.

Ezután *Stift László*: Böröndi Lajos élete és munkássága c. előadása hangzott el. A hányatott sorsú, sokszor méltatlanul mellőzött tudós erdőművelő, Scherg Lőrinc gyakorlati munkájának kiemelkedő folytatója és a Farkas-erdőn folyó erdőgazdálkodás egyik legnagyobb alakja volt. Munkásságának elméleti és gyakorlati eredményei alapján indokolt, hogy a szakmai utókor megőrizze emlékezetét.

Szovják Jenő: A Kőszegi-hegység erdőgazdálkodásának és a stájer-házak történetéről tartott előadást. Mária Terézia uralkodásának idején Stájerországból érkezett erdészek helyreállított házaiban a szakma tárgyi emlékeinek példamutató összegyűjtésével a Szombathelyi Erdészeti Rt. szakembergárdája hangulatos erdőszeti múzeumot rendezett be, mely várhatóan a környék kedvelt turista-célpontjává fog válni.

A múzeum és a Kőszegi-hegység egyéb történeti és erdőszettörténeti emlékeinek bejárása után, millicentenáriumi megemlékezésünket stílszerűen a Hétvezér-forrásnál folytatott baráti beszélgetés tette még emlékezetesebbé.

1996. július 31-én került sor a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban *dr. Oroszi Sándor* szakosztályelnökünk vezetésével átrendezett és felújított erdőszeti kiállítás ünnepélyes megnyitására.

1996. november 6-án a Soproni Erdészeti Múzeumban tagtársunknak, a múzeum vezetőjének, *dr. Ráczné dr. Schneider Ildikó* vendégei voltunk. Itt *dr. Széles Miklós*: Magyar erdőrendezési iskolák c. előadása hangzott el. Az előadó a magyar erdőrendezés történetét lényegében három korszakra osztotta fel. Az 1880-as évektől kibontakozó „klaszikus” iskolára, az 1955-től kezdődő, dr. Magyar János nevével jellemezhető korszakra, majd az előző két korszak eredményeit összegezve, dr. Király László-féle erdőrendezési iskolára. Az előadás teljes szövege – jelentőségére való tekintettel – a későbbiekben az Erdészettörténeti Közleményekben fog megjelenni.

1996-ban a szakosztály kiadványának az Erdészettörténeti Közleményeknek hét új kötete jelent meg.

XXI. kötet Oroszi Sándor: Vadfajokból védett állatfajok

XXII. kötet Oroszi Sándor: Nagyszerű vidék az a szépesi erdőség... – Vadmecum erdészek számára. (A ma Szlovák Paradicsomként emlegetett vidék korábbi állapotának bemutatása)

XXIII. kötet Nádler Herbert: Vadásznapló 1939.

XXIV. kötet Az Erdőmérnöki Főiskola jelentése az 1956/57. iskolai év eseményeiről. (Dokumentum kiadás)

XXV. kötet Erdészet- és vadásztörténeti tanulmányok

XXVI. kötet Bartha Dénes és Oroszi Sándor szerkesztésében: A magyar erdészeti irodalom bibliográfiája 1935-től 1944-ig. (Ezzel a kötettel teljessé vált az erdészeti bibliográfia kiadása a kezdetektől – 1990-ig tartó időszakra vonatkozóan.)

XXVII. kötet Dr. Tompa Károly: 50 évi jegyzeteimet lapozom.

Az Erdészettörténeti Közlemények megrendelhető a sorozatszerkesztőnél: Dr. Oroszi Sándor, 1367 Budapest, Pf. 129. Ár: kötetenként 500 Ft.

Béni Kornél
szakosztály titkár

Az OEE Zalaegerszegi Helyi Csoportjának december 16-i rendezvényét megkülönböztetett érdeklődés kísérte, amely egyaránt szólt a fórum témájának és az előadó személyének.

Dauner Márton, az FM Erdészeti Hivatal elnöke által „Erdőtörvény végrehajtásával kapcsolatos teendők, 1997. évi erdészeti támogatások, szakigazgatás átszervezése” címmel megjelölt vitaindító előadásában részletesen beszámolt az ET kihordásának közel egy évtizedes körülményéről, a Parlament által nyáron elfogadott törvény fontosabb fejezeteinek tartalmi követelményeiről, a készülő végrehajtási rendelet jelenlegi helyzetéről.

A költségvetésben elfogadott 1997. évi támogatás terén a szintentartás, illetve szerény emelkedés mutatóit ismertette a tagsággal. A küszöbönálló szakigazgatás átszervezéséről – a közigazgatás reformján belül – a szakmailag még elfogadható legjobb megoldásnak tartja az összevonást, az Állami Erdészeti Szolgálat megalakítását.

A napjainkban megélt erdészettörténeti események, azok hatásai, így a törvény meghatározó paragrafusainak értelmezése, ahhoz rendelt feltételek megléte vagy hiánya, több mint kétórás vitát, javaslat- és véleménynyilvánítást váltott ki a hallgatóságból. A tagság összetételéből („volt” szövetségi erdészek, erdőtervezők, -felügyelők) adódóan a hozzászólások főleg a magánerdő-gazdálkodás súlyos gondjait és döntően ebből származó iszonyú feladattömeggel birkózó szakigazgatás már-már reménytelen helyzetének problémáit vetették fel.

Többek véleménye szerint „Az erdőről és az erdő védelméről” szóló törvény korszerű szemléletváltást tükröz, amikor az erdővédelmi és közjóléti funkciót a termelés feladatainál előbbre helyez, de ugyanakkor nagyon sok elemében túlszabályozott, bürokratikus, sok korlátot támaszt és kevés a differenciálási lehetőség (pl. fasor-facsoport, ún. zártkerti erdőktől – Zalában több mint 10 ezer tulajdonos van 2500 ha-on –, kis területű szórányerdőktől – amelyekben folyó gazdálkodás, erdőgazdálkodási jelentősége nem meghatározó –, a tömbös erdőig kell, csaknem azonos igazgatási mércével ellátni a feladatot – közben a létszámcsökkentő fűnyíróelv működött, illetve működik).

A magánerdő-gazdálkodás kilátástalan problémáinak részbeni megoldására a Helyi Csoport kezdeményező lépést tett a Megyei Agrárkamaránál, mégpedig az ún. gazdajegyzőkhöz hasonló státusú erdész-szaktanácsadók beállításának lehetőségéről (megyéenként 3-5 fő), valamint a faluerdész-hálózat kialakításáról (Zalában kilenc ún. kistérségi regionális társulat működik, így szervezettel ide gondolnánk a faluerdészeket). A javaslatot a rendezvényen jelenlévő Agrárkamarai titkára is felvetette, amelyet jónak ítélt az elnök, így fokozott érdeklődéssel várjuk, lesz-e az ötletből zalai kísérlet. A hálózat kialakításával jelentős szakmai támogatást kapnának a magánerdő-tulajdonosok, gazdálkodók, ugyanekkor komoly terhelvényt (szaktanácsadás-ügyintézés) jelentene az Erdőfelügyelet számára.

A „Vadászati” törvény jelenlegi zalai megvalósulási állapotáról adott rövid tájékoztatást *Hajdú Tibor*, a Zalaegerszegi Erdőfelügyelőség igazgatója.

Cikkeink a szerzők személyes véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőség véleményével. A felkérés nélkül beküldött kéziratokat és fotókat a szerkesztőség lehetőség szerint gondozza és közli. Kérjük a szerzőket, hogy pontos lakcímüket és a személyi számukat is megadni szíveskedjenek.

A rendezvényt aktív közreműködésével megtisztelte *Bús Mária*, régi-önk elnökségi tagja is.

A szakmai fórum széles körű sajtónyilvánosságot kapott (körzeti tévé, megyei-országos napilapok).

Müller Géza

Nem csak a szokásos verseny volt!

Mint arról áprilisi számunkban hírt adtunk, az 1996. évi Szakma Kiváló Tanulója Verseny országos döntője májusban Ásotthalmon volt.

A véletlen hozta, hogy éppen a millicentenáriumi évben agrártörténeti emlékként nyilvántartott 1883-ban épült első erdőfői szakiskola lehetett házigazdája e nemes vetélkedőnek. A különleges alkalom arra készítette a szervezőket és résztvevőket, hogy a verseny ideje alatt legyen mód megemlékezni a magyar nép elmúlt 1100 esztendejéről és az erdészeti oktatás történetéről.

Valamennyi erdészeti középfokú oktatási intézmény részt vett azon a kiállításon, amelyen iskolájának történetét, jelenét és jövőbeli elképzeléseit mutathatta be. Sok érdeklődő látta. Hasznos volt.

A megnyitóra négy erdészeti szakmunkásképzést folytató iskola húsz növendéke sorakozhatott fel. A rövid ünnepségen az ásotthalmi általános iskola tanulója erdészdalokat énekelt, és a nemrég elhunyt tisztelt professzorunk versválogatásából néhány szépet szavaltak el – nagy sikerrel. Meglepetés erejével hatott, amikor a szakiskola két tanulója közül az egyik 1896-ot, míg a másik 1996-ot jelenítette meg ruházatával és eredeti levéltári adatokat tartalmazó idézetekkel. Ízelítőül ebből: a királyhalmi Magyar Királyi Erdőfői Szakiskola (utolsó posta Szabadka) 1896. június 2-án díszgyűlésen emlékezett meg a milleneumi évfordulóról.

Az iskola részt vett a Budapesten rendezett emlékkiállításban és 400 négyszögöl területen magyar tölgyet ültetett emlékfásítás céljából. (Ma 2 db magyar tölgy van a szakiskola parkjában.)

Akkor az iskolának 22 hallgatója és 3 főhivatású tanára volt. Ma 92 tanulója és 13 főhivatású tanára van. Kár, hogy a sok érdekesség felsorolására itt most nincs hely.

A verseny rangját emelte, hogy *Lehmann István*, a Csongrád megyei közgyűlés elnöke köszöntötte a résztvevőket és nyitotta meg a vetélkedőt.

A résztvevő tanulók, kísérők, a versenybizottság, a pontozó bírók, szaktanácsadók együtt két autóbusszal kirándulást tettek Ópusztaszerre. A Nemzeti Történelmi Emlékpark megtekintése olyan kulturális program volt, mely ismét a millicentenáriumi eseményeket helyezte előtérbe. A Feszty körkép, az erdészeti kiállítás, a skanzen és sok más igen nagy hatást gyakorolt a most először odalátogatókra.

E havi számunk szerzői

Bartha Dénes	Soproni Egyetem	Sopron
Csányi Sándor	GATE	Gödöllő
Czuczor Ferenc	erdész	Baja
Erdős László	erdőmérnök	Budapest
Gerse János	vállalkozó	Budapest
Kollwenz Ödön	erdőmérnök	Pécs
Kőhalmy Tamás	Soproni Egyetem	Sopron
Madas András	erdőmérnök	Budapest
Marjai Zoltán	erdőmérnök	Budapest
Molnár Sándor	Soproni Egyetem	Sopron
Pápai Gábor	OEE	Budapest
Sylvester Lajos	újságíró	Sepsiszentgyörgy
Szabó Győző	MOSZ	Budapest
Szabó Iлона	Soproni Egyetem	Sopron
Szikra Dezső	OEE	Budapest
Szodfrid István	Soproni Egyetem	Sopron
Tóth Béla	ERTI	Püspökladány

A lapban aláírás nélkül megjelenő fotókat Pápai Gábor készítette.

Másnap remek időben nehéz és látványos feladatokat (döntés, közelítés, tisztítás, szerelés-darabolás, célbavágás, ültetés) hajtottak végre. A versenyzők mindegyike egy-egy platánfát ültetett el az iskola tanulmányi erdejében azzal a reménnyel, hogy a milicentenárium évében rendezett verseny emlékfásora valamelyik példánya megéri a 100 évet.

A délutáni fórumot *dr. Lengyel Sándor*, az Agrárszakosztályi Intézet főigazgatója vezette. Tájékoztató előadást az MKM-ből *Juhász József* osztályvezető, a MŰM-ből *Vizi György* főosztályvezető, az FM részéről *dr. Magassy Dániel* főosztályvezető tartott. A tartalmas vitában sokan vettek részt, örömeinkre az OEE elnöke, *Schmotzer András* is. Sajnáljuk, hogy az Erdészeti Hivatalt nem képviselte senki. Az Agrárkamara képviselője is jelen volt. A fórumon résztvevők (több mint 30 fő) egyetértettek abban, hogy éppen a nehéz gazdasági viszonyok, a sok bizonytalanság miatt fokozottabb figyelemmel kell az oktatás gondjai felé fordulni, s a szakképzés feltételeit biztosítani.

Kedves és megható jelenet volt a fórum végén, amikor *Kiss Vince*, a szőcsénypusztai iskola igazgatója váratlanul, de igen meleg szavakkal köszöntötte a 60 éves *Barcsa István* miskolci, *Nádaskay Gábor* szegedi, *Fröhlich András* ászóthalmi iskolák igazgatóit.

A harmadik nap délelőttjén a szóbeli versennyel zárult a viadal.

Dr. Firtás Oszkár, *Czebei Sándor*, *dr. Lengyel Sándor*, *Futó Tamás* (Agrárkamara) szakértő versenybizottság előtt valamennyi tanuló egy-egyazon tételből adta tudása legjavát.

A verseny végeredménye:

Szakmai elméletben legjobb: *Nagy Péter*, Szőcsénypuszta 168 pont (max. 200)

Szakmai gyakorlatban legjobb: *Joó Attila*, Szőcsénypuszta 341 pont (max. 400)

Egyéni összetett első: *Hartman István*, Ászóthalom 501 pont (max. 600)

Egyéni összetett második: *Szalárdi Róbert*, Ászóthalom 484 pont

Egyéni összetett harmadik: *Árva Tibor*, Ászóthalom 482 pont

Csapat összetett első: Ászóthalom 1467 pont (max. 1800)

Csapat összetett második: Szőcsénypuszta 1326 pont

Csapat összetett harmadik: Mátrafüred 1211 pont

A verseny ünnepélyes eredményhirdetéssel zárult.

A szépszámú támogató jóvoltából igen sok értékes jutalommal és ajándékkal távozhattak a versenyzők. Minden résztvevő kapott emléklapot és tárgyi ajándékot is. A versenyt meghirdető FM Kutatási- és Szakoktatási Főosztálya részéről *Megyeri László* főelőadó c. tanácsos dícsérfőn nyilatkozott a három napos rendezvényről. Megköszönte valamennyi résztvevő és segítő munkáját, amit az erdészeti oktatásért tett.

Kiss Vince igazgató úr átvette a levont versenyzászlót, és mindenkit meghívott az 1997. évi versenyre, mely Szőcsénypusztán lesz.

A fenti sorokból talán kiderült, hogy 1997-től nyugdíjba vonulok. Szerecsésnek mondhatom magam, hogy negyed évszázadon át az erdészeti oktatás egyik legrégebbi intézményében szolgálhattam a magyar erdőgazdálkodás érdekeit.

Megköszönöm mindazoknak, akik jó szívvvel segítettek munkámban, támogattak hitemben és küzdelmemben.

Szeretettel köszöntök minden magyar erdészt!

Fröhlich András

Fröhlich András nyugalmazott erdőmérnök-tanár címzetes igazgató 53 éves kinevezett utódja Andriésné dr. Ambrus Ildikó erdőmérnök-tanár. (Szerk.)

□

A Szegedi Helyi Csoport 28 tagja 1996. október 24-26-án 3 napos szakmai és kulturális tanulmányúton vett részt a ZALAERDŐ Rt. területén.

Szegedről borongós időben indult a csapat, napfényes és kellemes út után érkezett első megállójához, a Szőcsénypusztai Erdészeti Iskolához. Rövid iskolalátogatás után 16 órakor már Nagykanizsán, *Tihanyi Gyula*, a helyi csoport titkára (egyébként az Rt. controlling előadója) fogadta a lelkes csapatot.

A második napon igen szép időben, egészen sötétig a dél-zalai tájakat és az Rt. üzemait látogattuk. Csemetekertet Bajcsán, lemezüzemet Letenyén, s ugyancsak itt a Makovecz által tervezett könyvtárat, a Vétymei ősbükköst és számos szép erdőt. Végül Budafán, az arborétumban kötötünk ki. A gyönyörű holdvilágos estén alig akartunk a városba visszatérni.

A harmadik nap reggelén megköszöntük vendéglátóinknak a szívélyes és őszinte tisztelettel érdemlő fogadtatást, melyben részünk volt. *Tihanyi Gyula* mellett *Lancsák Lajos*, *dr. Mátrabérczi Sándor*, *Kuzma Józsefné*,

Gyergyák Lajos, *Illés György*, *dr. Várhelyi József* és *Horváth György* biztosították a kirándulás sikerét.

Ezúttal is köszönjük nekik! Jó példáját adták az erdész barátságának.

Fröhlich András
helyi cs. elnök

A Szeniorok Tanácsa és a Tájékoztató Szakosztály 1996. december 18-án a MTESZ Fő utcai székházában a milicentenárium jegyében kibővített közös emlékülést szervezett. A mintegy 50 fős hallgatóságát a Szeniorok Tanácsának elnöke köszöntötte és tájékoztatta a résztvevőket az előadók megválasztásának a szempontjairól. A cél az volt, hogy több oldalról legyen lehetőségünk az ősmagyarok eredetét, a természethez, az erdőhöz kialakult kapcsolatát és a céltudatos erdőgazdálkodás kialakítását megismerni.

Dr. Király Pál „A magyar ősmagyarok eredete” c. előadásában a múlt században kialakított és azóta is hivatalosan kezelt finnugor eredetre alapozva, őseink életviteléhez nélkülözhetetlen természeti produktumok alapján határozta meg az őshaza helyét és őseink honfoglalásig megtett útját.

Bolla Sándor „Őstörténetünk vázlata” címmel a magyar vérségi vonal koponyaalkja és méretei alapján vezette le a „magyar rassz” kialakulásának a helyét, kapcsolatát más rasszokkal és a Kárpát-medencéig megtett utat. Rá kell mutatni arra, hogy a vizsgálatok alapján, az előadó szerint, a finnugor „beütés” még a 10%-ot sem éri el.

Csomor Lajos ötvösművész „A Szent Korona magyar eredetre utaló jelképei” c. előadásában azokat a kutatási eredményeket ismertette, amelyek azt bizonyítják, hogy a Szent Koronát már a magyarokkal együtt élő rokon hunok bizánci hiten lévő ötvösökkel még az őshazában készítették és azt Pannóniában már a Hun-birodalom megalapításakor birtokolták. Szent István éppen ennek az ősi birtoklásnak a jogán nyerte el azt II. Szilveszter pápától, jóllehet a pápa a koronát már korábban a lengyel királynak ígérte.

Mészáros Gyula „Erdőgazdálkodás a Honfoglalás után” c. előadásában fennmaradt dekrétumokra, krónikákra hivatkozva tárgyalta az erdőispánságok szervezésétől kezdve a magyar okszerű erdőgazdálkodás kialakítását.

Az előadásokat a résztvevők által feltett számtalan kérdés és az előadókat megillető dícsérfő elismerés zárta.

Dr. Szász Tibor

□

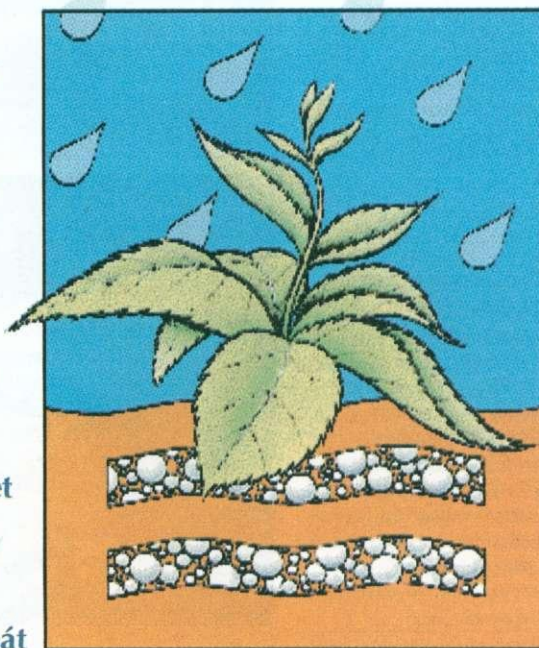
KARNER KÁLMÁN

gyémántokleveles erdőmérnök életének 92. évében, 1997. január 12-én elhunyt. Családja és barátai január 23-án kísérték utolsó útjára Budapesten, a Farkasréti temetőben a római katolikus vallás szertartása szerint.

A termesztés és a telepítés biztonsága

- ♣ Megakadályozza a kiszáradást – javítja a vízháztartást
- ♣ Csökkenti a növények átültetésével járó sokkhatásokat
- ♣ Növeli a megeredési százalékot
- ♣ Jól levegőző, porózus talajszerkezetet alakít ki
- ♣ Csökkenti a tápanyagok kimosódását

- ♣ Erdő, díszfák, gyümölcsfák és cserjék telepítéséhez
- ♣ Konténeres termesztéshez
- ♣ Magvetéshez
- ♣ Minden termesztőközeghez (föld, komposzt, tőzeg)
- ♣ Rekultiváláshoz
- ♣ Pázsitlepítéshez

Alcosorb™ 400 Talajkondicionáló

Forgalmazó: Organova Kft
1437 Budapest Pf. 833

Tel.: 06/20/443-401; Fax: 06/20/405-401